

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kati Varjus

HYVÄN ÄITIYDEN TULKINTOJA
Analyysi Vauva-lehden verkkokeskustelusta

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Heinäkuu 2008

TAMPEREEN YLIOPISTO
Tiedotusopin laitos

VARJUS, KATI: Hyvän äitiyden tulkintoja – analyysi Vauva-lehden verkkokeskustelusta

Pro gradu -tutkielma, 78 s., 3 liites.
Tiedotusoppi

Heinäkuu 2008

Tutkielmassani tarkastelen hyvän äitiyden käsitettä Vauva-lehden verkkokeskustelussa. Tavoitteenani on selvittää, miten ja millaista hyvää äitiyttä keskustelussa tuotetaan. Lähestyn aihettani hyvän ja huonon äitiyden rajanvetona, joka tuo esiin äitiyden kiinteän yhteyden moraalisiin aspekteihin. En jäljitä keskusteluista hyvän tai huonon äidin kriteereitä, vaan pyrin näkemään äitiyden dikotomian läpi tarkastellen keskusteluista muodostuvaa kokonaisuutta. Huomioni keskittyy keskustelussa tuotettuun hyvään äitiyteen, mutta huono äitiys hahmottuu hyvän varjossa.

Tutkimusaineistoni koostuu Vauva-lehden hakukoneella vuoden ajanjaksolla haetuista viesteistä. Aluksi esittelen ja jäsennän keskusteluja teemoittelun avulla. Tuon esiin viisi eri teemaa, jonka jälkeen tartun keskusteluihin uudelleen diskurssianalyttisellä tutkimusotteella. Tavoitteenani on selvittää, millaisia diskursseja hyvän äitiyden keskusteluissa näyttäytyy.

Jäljitän aineistostani kolme keskeistä diskurssia: suorittavan, tiedostavan ja irtisanoutuvan diskurssin. Lisäksi esittelen muita, vähemmän dominanteja merkityssysteemeitä. Suorittavassa diskurssissa hyvä äitiys nähdään tekojen ja toiminnan kautta. Hyvä äitiys esitetään jatkuvana tekemisenä, joka muodostuu laajasta kirjosta ”oikealla tavalla” tehtyjä äidillisiä töitä. Tämä diskurssi on aineistossani keskeinen ja se tuntuu peittävän muut diskurssit alleen, vaikka nojautuukin usein tiedostavaan diskurssiin. Tiedostavassa diskurssissa keskiöön nousee äidin henkinen kapasiteetti. Irtisanoutuva diskurssi taas on kolmesta havaitsemastani diskurssista itsenäisin ja se on myös ajoittain vastakkainen suorittavalle ja tiedostavalle diskurssille. Irtisanoutuva diskurssi pysyttelee erossa äitiyden määrittelyistä ja yrittää rakentaa sopuisampaa keskusteluilmapiiriä. Irtisanoutuvalla diskurssilla on aineistossani vähäisempi merkitys kuin muilla; muihin diskursseihin nähden se jää marginaaliin. Tyypillistä aineistoni keskusteluille on, että ne kärjistyvät yleensä väittelyiksi, joista kehkeytyy ajoittain rajuja sanallisia sotia.

Asiasanat: äitiys, verkkokeskustelu, diskurssi, Vauva-lehti

1. Johdanto	5
1.1 Miksi Vauva-lehden keskustelupalsta?	5
1.2. Tutkielman näkökulma ja tutkimuskysymykset	6
2. Taustaa ja käsitteitä	8
2.1. Äitiyden käsite: monimerkityksinen äitiys	8
2.2. Äitiys historiallisena ja kulttuurisena konstruktiona	10
2.3. Äidin paikka: töissä vai kotona	12
2.4. Äitiyden dikotomia	15
2.5. Hyvän ja huonon äidin jäljillä	16
2.6. Äitiys ja myytti	21
2.7. Tutkimuskohteena äitiys	22
3. Aineistona verkkokeskustelut	24
3.1. Verkkosivusto, keskustelupalsta, verkkokeskustelu ja virtuaaliyhteisö	24
3.2. Verkkokeskusteluryhmien tutkimus	26
3.3. Aiempi tutkimus: äidit verkossa	28
3.4. Verkkokeskustelujen tutkija eettisten valintojen edessä	30
3.5. Vauva-lehden keskustelupalsta	32
3.5.1. Taustaa: havaintoja vuosien varrelta	32
3.5.2. Perustietoja Vauva-lehden verkkosivustosta ja kävijöistä	33
3.6. Aineiston hankinta ja rajaus	37
4. Tutkimusmenetelmä	42
4.1. Aineistolähtöinen analyysi	42
4.2. Diskurssianalyysi viitekehyksenä	43
4.2.1. Mikä ja miksi diskurssianalyysi?	43
4.2.2. Diskurssin ja vallan suhde	46
4.3. Kohti analyysiä	47
5. Keskeiset teemat	48
5.1. Lasten- ja kodinhoito	48

5.2. Äidin käyttäytyminen	52
5.3. Äidin ominaisuudet ja luonne	55
5.4. Synnytys	57
5.5. Lastenkasvatus	58
6. Tärkeimmät diskurssit.....	60
6.1. Suorittava diskurssi.....	61
6.1.1. Hyvä äiti touhuaa ja hääää	61
6.1.2. Taistelevat äidit	63
6.2. Tiedostava diskurssi.....	66
6.3. Irtisanoutuva diskurssi	69
7. Johtopäätöksiä ja arviointia.....	71
7.1. Diskurssianalyysin yhteenveto	71
7.2. Oman työn pohdintaa ja arviointia	73
LÄHTEET.....	75
LIITTEET.....	79

1. Johdanto

1.1 Miksi Vauva-lehden keskustelupalsta?

Tutustuin ensimmäisen kerran Vauva-lehden verkkosivujen keskustelupalstaan (www.vauva.fi) esikoista odottaessani syksyllä 2000. Siirtyminen itsenäisestä, työ- ja opiskelukeskeisestä elämästä kotikeskeiseen, vauvan rytmittämään elämään tuntui silloin valtavalta. Minulle ei ollut aikuisiällä kertynyt kokemuksia vauvan kanssa olemisesta tai vauvanhoidosta, joten tunsin itseni käytännön asioissa epävarmaksi. Muutto vauvan syntymän jälkeen täysin vieraaseen ympäristöön sai minut kaipaamaan erityisesti vertaistukea. Verkkokeskusteluista tulikin minulle äitiyden alkutaipaleella tärkeä tukiverkko. Aluksi seurasin ja osallistuin keskusteluihin vain ”Odotus” ja ”Vauvat” -keskustelupalstoilla, mutta kun arki vauvan kanssa alkoi rutinoitua, siirryin kokonaan ylivoimaisesti suosituimpaan keskustelupalstaan – ”Aihe vapaaseen”.

Seurasin Aihe vapaa -palstan, eli tuttavallisemmin AV:n keskusteluja ajoittain niihin itsekin osallistuen, neljän vuoden ajan syksystä 2000 syksyyn 2004. Palstan tiivis seuraaminen sai minut pohtimaan mikä tekee äidistä äidin, sekä mitä ja millaiseksi mielletään äidille ominainen toiminta. Samalla kun pääsin seuraamaan keskenään varsin erilaisia äitiystarinoita, kuten suurperheen arkea maatilalla tai teiniäidin kokemuksia kanssaihminen reaktioista, tunsin näiden eriävien äitiystarinoiden takana olevan samantyyppisiä käsityksiä äitiydestä. Sen lisäksi, että jokainen keskustelija määritteli äitiyttä omista kokemuksistaan käsin, määriteltiin äitiyttä myös kulttuurisena instituutiona, johon näytti punoutuvan ikiaikaisia myyttisiä sävyjä. Olin kiinnostunut pääsemään käsiksi tuohon verkkokeskustelujen takana pilkistävään myyttiseen äitiyteen, joka tuntui elävän jossain verkon ulkopuolella, mutta samalla piiloutuvan myös reaali maailmassa. Tähän tarkoitukseen Vauvan keskustelupalsta näyttäytyy oivallisena tutkimuskohteena, sillä se tarjoaa paikan, jossa voi avoimesti ilman pelkoa sosiaalisesta rankaisusta pohtia, sekä omia käsityksiään ja kokemuksiaan äitiydestä, että erilaisia äitiyden kulttuurisia kertomuksia.

1.2. Tutkielman näkökulma ja tutkimuskysymykset

Näkökulma, jolla tartun myyttiseen äitiyden käsitteeseen, tuli lähestulkoon annettuna – seuraamalla Vauva-lehden verkkokeskusteluja. Erityisesti Vauvan Aihe vapaa -palstalle on ollut luonteenomaista keskustelujen kärjistymisen vähän väliä kiivaaksi sananvaihdoksi. Palstaa pitkään seurattuani havaitsin kiistelyn tavassa toistuvuutta – useiden kiistojen taustalla ja sotaisan ilmiasun kätöksessä – välkkyi äitiyden pohdinta hyvän ja huonon äitiyden rajanvetona. Omien kokemuksieni mukaan erityisesti verkkokeskustelut nostavat silmännähtävästi esiin tavan hahmottaa äitiyttä hyvän ja huonon äitiyden dikotomian kautta. Tämä on asetelma, joka ei reaalielämän hiekkalaatikkokeskusteluissa¹ juurikaan tule näkyviin, vaan se saattaa lähinnä pilkahtaa viitteellisesti. Minun on vaikea kuvitella reaalielämän hiekkalaatikko- tai kahvipöytäkeskustelua, jossa äitiyttä määriteltäisiin esimerkiksi imetyksen suhteen. Vauva-lehden keskustelupalstoilla vauvan ruokkiminen – imettäminen tai äidinmaidonkorvikkeen antaminen – sen sijaan kirvoittaa useita pitkiä keskusteluketjuja, joiden yhteydessä määritellään hyvää ja huonoa äitiyttä.

Hyvä ja huono, tai hyvä ja paha, ovat osa länsimaiselle perinteelle tyypillistä ajattelua, jossa maailma nähdään erilaisten vastakohtaparien kautta. Hyvää ei voida nähdä ilman pahaa tai huonoa ja myös toisinpäin. Samalla myös hyvän äidin käsite sisältää ainakin implisiittisesti huonon tai pahan äidin käsitteen. (Nousiainen 2004, 62–63) Hyvä ja huono ovat moraalisia käsityksiä, ja äitiyden pohtiminen hyvän ja huonon äitiyden kautta tuo silloin esiin äitiyden kiinteän yhteyden moraalisiin aspekteihin.

Äitiyden käsittäminen tällaisen kaksinapaisen ajattelun kautta ei tule ainoastaan verkkokeskusteluissa näkyville. Huomasin äitienpäivän alla kaupan lehtihyllyä silmäillessäni, että monet lehdet lähestyvät ”pakollisessa” äitienpäiväjutussaan äitiyttä juuri hyvän äitiyden käsitteen kautta. Seuran (30.4.2008) jutussa otsikolla ”Ei hyvä eikä huono vaan äiti” pohditaan, miten nykyaika on tuonut äitikuvaan uudenlaisia vivahteita ja värejä, eikä täydellinen pullantuoksuinen myyttiäiti enää ole tätä päivää. Seura toteaa kuitenkin, ettei äitimyyttiä ole täysin kaadettu, vaan sen kerrotaan seisovan joiltakin osin pystyssä. Samoin Kotiliesi (6.5.2008) kertoo tutkija Terhi-Anna Wilskan kritisoivan nykyisin vallalla olevaa totaaliäitiyden ihannetta,

¹ Hiekkalaatikkooa on pidetty yhteisönä, jonne on syntynyt erityinen käyttäytymissäännöstö (Kortteinen 1982, 77–78). Munnukka ja Kiikkala (2001) kutsuvat tutkimiaan äitien käyttämiä internetin postituslistoja ”virtuaalihiekkalaatikoiksi”.

ajatusta koko ajan läsnä olevasta äidistä. Wilskan mukaan ei voi olla riittävän hyvä äiti, jos samalla tavoittelee täydellisyyttä – siitä seuraa jatkuva huono omatunto. Myös Meidän Perhe -lehti (5/2008) kysyy, voiko äiti koskaan olla liian hyvä ja vastaa että voi, sillä ylitiöäitiydestä eli liian vahvasta äitiydestä on tullut perheterapeuttien mukaan lapsiperheiden yleisin ongelma.

Hyvä äitiys näyttää olevan ongelma silloin, kun sitä on, sekä silloin kun sitä ei ole, tai kun hyvää äitiyttä on jollakin tapaa liikaa tai siihen pyritään väärällä tavalla. Mitä hyvän äitiyden käsite pitää sisällään? Siihen etsin vastausta tarkastelemalla Vauva-lehden verkkokeskusteluja.

Tarkoitukseni ei ole luetteloida keskustelijoiden esiintuomia hyvän äitiyden kriteereitä, vaan pyrin näkemään äitiyden dikotomian taakse tai läpi, tarkastellen keskusteluista muodostuvaa kokonaiskuva. Tavoitteeni on selvittää, millaisiin diskursseihin tukeudutaan hyvästä äitiydestä käydyissä verkkokeskusteluissa, jäljittämällä keskusteluista välittyviä hyvän äitiyden representaatioita. Tutkielmassani etsin vastausta seuraaviin tutkimuskysymyksiin: *mistä puhutaan silloin kun puhutaan hyvästä äitiydestä, eli miten ja millaista hyvää äitiyttä tuotetaan verkkokeskusteluissa?* Huomioni keskittyy hyvään äitiin ja hyvään äitiyteen, mutta samalla vastapuoli huono äiti ja huono äitiys hahmottuvat hyvän varjossa.

Verkkokeskusteluissa välittyvä äitiyden käsite ei ole luonnollisesti mikään erillinen äitiyden saareke, vaan siinä näyttäytyvät verkon ulkopuolisen todellisuuden kulttuurisesti ja historiallisesti monitahoisesti polveilevat äitiyden eri merkitykset. Verkkokeskustelupalstojen anti on siinä, että ne tarjoavat kirjoittajille kommunikaation tilan, jossa voi pohtia esimerkiksi omaa tai toisten äitiyttä, erilaisia äitinä toimimisen tapoja, äitiyden käsityksiä ja merkityksiä tai äitiyden moraalisia vaateita. Verkkokeskusteluja käydään usein ilman henkilön tunnistamisen mahdollisuutta, joten keskusteluissa voi paljastua sellaisia näkökulmia aiheisiin, joita ei reaalielämässä kasvotusten käydyissä keskusteluissa sosiaalisten sanktioiden vuoksi tulisi ilmi.

Lähestyn siis verkkokeskustelupalstoja keskusteluyhteyden mahdollistavana tilana ja paikkana, en vaikkapa yhteisöllisyyden rakentajana. Mielenkiintoni keskittyy keskustelujen sisältöön, ei keskustelujen muotoon tai muodostumiseen sinällään. Tarkoitukseni on tuoda esille hyvä äitiys sellaisenaan kuin se keskusteluissa näyttäytyy, ja tarkastella tätä verkkokeskusteluissa tuotettua hyvää äitiyttä.

2. Taustaa ja käsitteitä

2.1. Äitiyden käsite: monimerkityksinen äitiys

Äitiys on hieman vaikeasti lähestyttävä tutkimusaihe, sillä se on emotionaalisesti ja moraalisesti herkästi virittynyt. Toisaalta äitiys on ikuisuusaihe, sitä on kuvattu laveasti niin taiteessa kuin tieteessäkin tuhansien vuosien ajan, ja edelleen se on mielenkiinnon kohteena vielä tänä päivänä. Äitiyden spesifinen kiinnostavuus juontune juuri äitiyden kaksijakoisesta luonteesta – äitiydessä yhdistyy sekä arkinen kokemus että myyttiset, menneisyydestä kumpuavat maailmanselitykset.

Äitiys näyttäytyy erilaisena näkökulmista riippuen, sekä eri tieteenalojen, että saman tieteenalan sisällä. Äitiyden on kerrottu alistavan naista ja olevan perimmäinen syy sukupuolten välisen tasa-arvon tiellä. Toisaalta äitiys voi ylevöittää naisen: äitiys on nais erityinen piirre, johon miehillä ei ole asiaa, eikä siten oikeaa tietoa. Äitiyden on nähty olevan myös naiseuden kaikenkattava määritelmä, jonka mukaan jokainen nainen on nykyinen tai tuleva äiti, ja lapsettomallekin naiselle on ominaista äidin hoivaa sisältävät työt ja tehtävät. Naisten arkielämän tarkasteluissa äitiys nähdään usein ongelmakeskeisesti: työn ja perheen yhteensovittamisen hankaluudessa tai naista kuormittavana kaksoistyönä, eli kotitöiden jäädessä ansiotyössä käyvän naisen kontolle.

Myös äitiyteen suhtautuminen ja äitiyden määrittely ovat vaihdelleet eri aikoina ja eri paikoissa. Suomalaista äitiyspolitiikkaa tarkastellut Ritva Nätkin (1997, 15) luonnehtii Suomessa 1800-luvulla alkaneen ja vuosisadan vaihteeseen ajoittuneen ”ensimmäisen aallon” naisliikkeen moraalikäsitteiden vaikuttavan nykyään hyvin puritaanisilta ja seksuaalikielteisiltä, ja äitiyspainotuksen olevan niissä silmiinpistävä. Naiskuvasta rakentuu hyvin siveellinen, puuhakas ja äidillinen ihanne, yhteiskuntamuodon moraalinen selkäranka (Sulkunen 1987, 158–167).

Satu Katvalan (2001, 20) mukaan äitiys nousi uudelleen naisliikkeen ”toisen aallon” erityiseksi huomion kohteeksi 1970-luvulla. Äitiyttä pidettiin naisen vapautumisen esteenä ja jopa naisen sorron tärkeimpänä ilmentymänä. Näissä teorioissa naisen ruumis oli tasa-arvoistumisen kahle, eikä äitiyteen liitetty juuri mitään positiivista. Äitiydelle ei ollut sijaa, kun naisen tuli vapautua

ruumiinsa orjuudesta ja siis äitiydestä. Näin ajatellen äitiys ja feminismi eivät näyttäneet soveltuvan lainkaan yhteen. Feminismin ja äitiyden välistä kuilua kurottiin umpeen jakamalla äitiys kokemukseksi ja instituutioksi. Äitiys oli kokemus, joka oli jotain naisen omaa. Toisaalta äitiys oli yhteiskunnallinen instituutio, jonka tehtävänä oli taata äitien pysyminen miehisen kontrollin alla. Äitiyden kaksitahoinen määrittely teki mahdolliseksi tutkia, sekä naisten subjektiivisia kokemuksia äitinä olemisesta, että asiantuntijoiden julkituomia normeja ja odotuksia. (Katvala 2001, 20) Määrittely oli tärkeä uudenlaisen tutkimuksen mahdollistamiseksi, mutta samalla se ylevöitti äitiyden ja äidit (Julkunen 1995, 59). Toista aaltoa seurannut naistutkimus kohdisti kritiikkinsä etenkin äitiyden määrittelyyn. Etenkin äitiyden myyttiset sävyt tulivat tutkimuksen kohteeksi. Äitimyytin katsottiin olevan osa naisten alistamista, ja siksi se haluttiin paljastaa ja kaataa. (Nätkin 1997, 15–17)

Myöhemmässä 1980- ja 1990-luvun naistutkimuksessa ei toisen aallon tavoin kielletty tai eristetty äitiyttä. Tutkimuskohteeksi otettiin äitien arkielämä, se miten äidit todella elävät, miten he hoitavat ja kasvattavat lapsiaan. Tutkimuksessa havainnoitiin erityisesti naisten kokemuksia äitiydestä ja äitiyden merkitystä naisten elämän kokonaisuudessa. (Katvala 2001, 21)

Nätkinin mukaan (1997, 250) nykyajan naiskeskeisessä ja postmodernissa katsannossa äitiyttä ei nähdä luonnollisena, historiallisena perustana, jolle historian saatossa aina tapahtuu jotain. Hän kuvaa äitiyttä kulttuuriseksi ja historialliseksi rakennelmaksi, joka koostuu monista suhteista ja on alati muuttuva ja määrittelyn alainen. (emt., 250) Toisaalta vaikka äitiys nähdään jatkuvasti uudelleen määrittävänä, niin äitiyteen liittyy monia vaikeasti muutettavia, pitkään pysyviä käsityksiä ja kulttuurisia odotuksia. (Katvala 2001, 11)

Nämä naiskeskeisen tutkimuksen hahmottelemat eri ajoille tyypilliset äitiyden määritelmät ja äitiyden historia elävät vielä tänä päivänäkin äitiyden monissa tulkinnoissa. Näkökulma äitiyteen näyttääkin olevan hyvin monisärmäinen. Toisessa ääripäässä naiset nähdään holhouksen, sääntelyn ja kontrollin uhreina ja toisessa taas vahvoina, toimivina ja aktiivisesti kamppailevina (Nätkin 1997, 17). Samalla lailla yksittäisen äidin elämä on jännitteinen, esimerkiksi äitiyteen liitettyjen uskomusten ja omien kokemusten välillä voi olla suurta ristiriitaisuutta (Katvala 2001, 21).

2.2. Äitiys historiallisena ja kulttuurisena konstruktiona

Äidille ominainen kasvatustavastuu ja lastenhoidon tehtävät eivät ole olleet aina niin selvästi äidille kohdistettuja kuin ne vielä nykyään ovat. Pitkälle 1800-luvulle saakka äitiys oli naiselle eräänlainen poikkeustila, mikä tarkoitti lapsen synnyttämistä, ei hoitamista ja kasvattamista. Naisen merkitys oli enemmänkin vaimon ja emännän velvollisuuksissa, ja hyvän äidin merkki oli kyky synnyttää paljon lapsia. Miehen asema vanhemmuudessa oli keskeinen; vanhemmuuteen liittyvä vastuu ja velvoitteet kuuluivat perheen miehelle, isälle. (Katvala 2001, 14–15)

Suomenkielinen sana ”äitiys” esiintyi ensimmäisen kerran vuonna 1851 (Rapola 1960, 81). Äitiys sanan käyttöönotto ajoittuu suomalaisen yhteiskunnan murrokseen, jossa murentuvasta sääty-yhteiskunnasta siirryttiin vähittäin kohti modernia yhteiskuntaa. Säätyläisten eri kerrostumat olivat muotoutumassa yhtenäisemmäksi ryhmäksi, sivistyneistöksi. Sivistyneistön puheenaiheiksi nousivat ongelmat, kuten köyhäläiskysymys, nähtiin usein pohjimmiltaan moraalisiksi ja kodeista johdettaviksi ongelmiksi. Köyhyyttä ei sinällään koettu ongelmaksi, vaan syylliseksi koettiin kotien huono ja puutteellinen kasvatustyö. Näin ajatellen ratkaisukin löytyi kodeista: uuden, paremman yhteiskunnan uskottiin syntyvän vain uusien, uudella tavalla kasvatettujen sukupolvien myötä. Samalla äitiydestä ja uusista perheopeista tuli osa valtio-oppia ja kansakunnan rakentamisen hanketta. Naisille tulivat yhteiskuntakelpoisuuden ehdoiksi ennen muuta äidin ja kasvattajan ihanteet. (Häggman 1994, 215–217; Vuori 2003, 41–42)

Vuosisadan vaihteesta lähtien sivistyneistönaiset ja porvarilliset naisliikkeet hahmottelevat kuvaa äidistä tahtovana, ratkaisuja tekevänä ja toimeliaana naisena (Sulkunen 1987, 158). Tämä uudentyyppinen, aktiivinen ja ihanteellinen äitiys haastoi vanhan, passiivisena pidetyn biologisen äitiyden (Nätkin 1997, 35). Naisista vain alimpiin ryhmiin kuuluvat pyrittiin sitomaan yksinomaan kotiin (Sulkunen 1987, 167). Sivistyneistönaisten äidillisyyttä suuntautui kodista ulospäin. Niin Suomessa kuin monessa muussakin Euroopan maassa sitä on luonnehdittu ”yhteiskunnalliseksi äitiydeksi”. Äitiyden ei katsottu rajautuvan ainoastaan yksityiseen äiti-lapsi-suhteeseen tai kotipiiriin, vaan äitiys viittasi koko yhteiskuntaan. Yhteiskunnallinen äiti piti huolta yhteiskunnan heikoimmista samaan tapaan kuin omista lapsistaan. Tällainen äidillisyyttä oli jokaisen naisen perusominaisuus, riippumatta siitä oliko hänellä lapsia vai ei. Lapsetonkin nainen oli valjastettu yhteiskunnalliseen äitikansalaisuuteen,

keskittymään yhteiskunnassa rakkautta ja äidillisyyttä vaativiin tehtäviin. (Katvala 2001, 17–18; Nätkin 1997, 34–39) Kuva naisesta ensisijaisesti äitinä ei ollut varaukseton, mutta se näyttäytyi täydellisimmillään sivistyneistön utopioissa (Vuori 2003, 42).

Ajalle tyypillisesti äidistä muotoutuu kuva yksinomaan ravitsevana, myönteisenä ja jokseenkin epäpersoonallisena olentona. Tällainen äidin kategoria palveli suhdetta lapseen: äiti on olemassa lasta tai yleensä ottaen tulevaa sukupolvea, kansakuntaa varten. Äitiydestä puhuttiinkin usein luontometaforilla, jolloin äiti nähtiin maaperäksi, josta uusi sukupolvi kasvaa. (Nätkin 1997, 150)

Yhteiskunnallisen äitiyden käsitteen vakiintunut asema ei kadonnut sotien aikana, vaan se voimistui ja sai uusia painotuksia. Toisen maailmansodan aikana ihanteeksi muodostui erityinen äitikansalaisuus. Suomen oloissa voitaisiin puhua myös emäntäkansalaisuudesta, sillä 1950-luvulle saakka suurin osa naisista työskenteli maataloudessa emäntinä ja pienviljelijöiden vaimoina, eikä kotiäiteinä. Joka tapauksessa äiti- tai emäntäkansalaisuudella viitataan juuri yhteiskunnalliseen äitiyteen, naisen rooliin yhteiskunnassa. Toisaalta äitikansalaisuudella voidaan viitata myös naisen oikeana pidettyyn tehtävään, eli synnyttämiseen, väestön lisäämiseen ja lapsista huolehtimiseen. (Katvala 2001, 17–18).

Sotien jälkeen Suomen nopea teollistuminen alkoi siirtää väestöä maalta kaupunkeihin. Peruspalvelujen lisääminen synnytti uusia palveluammatteja nimenomaan naisille. Suomessa naisten työnteolla onkin pitkät perinteet, eikä kotiäitiys vakiintunut tänne kuten Euroopan varhain teollistuneissa maissa ja muissa Pohjoismaissa. (Katvala 2001, 19) Äitien ansiotyö yleistyi ja siitä kiisteltiin. Ongelmaksi katsottiin erityisesti se, ettei ansioäidin uskottu pystyvän tarjoamaan tarpeellista äidinhoivaa. Asiantuntijat nostivat esiin myös äidinriisto-teorian, jonka mukaan naisten ansiotyö mullistaa kotiin ja perheeseen perustuvan yhteiskuntarakennelman, eikä ole hyväksi äidin hermostollis-hormonaaliselle tasapainolle. (Nätkin 1997, 151)

1950-luvun lopulta lähtien äitikeskeisyyden sijalle alkoi nousta sukupuolten välistä tasa-arvoa korostava ideologia. Naiseuden ja äitiyden itsestään selvä kytkös alkoi purkaantua, ja 1960-luvulla sukupuoliroolikeskusteluissa esitettiin vaatimuksia siitä, että miehet ryhtyvät hoitamaan lapsia ja kotia. Tasa-arvokeskustelun tarkoituksena oli antaa naisille mahdollisuus yhdistää työ ja koti. Keskeisinä keinoina pidettiin päivähoidon lisäksi miesten osallistumista kotitöihin ja lastenhoitoon. (Vuori, 2003, 51) Aiemmin ongelmalliseksi koettu ansiotyö sai uuden

kulttuurisen merkityksen: siitä tuli äitien oikeus ja itsenäisyyden perusta. Suomalaisen äidin vanha työnteon perinne tavallaan sai virallisen luvan. (Katvala 2001, 19)

Raija Julkunen (1994, 198) toteaa, että naisen asemassa tapahtui suuri muutos, kun perinteinen sukupuolimalli mullistui 1960–70-lukujen vaihteessa. Suomalaisessa yhteiskunnassa, samoin kuin muissakin Pohjoismaissa, solmittiin silloin uudenlainen sukupuolisopimus. Naiset hylkäsivät entiset elämäntähtönsä ja tarttuivat modernisoituvan yhteiskunnan mahdollisuuksiin, kuten palkkatyön ja äitiyden yhdistämiseen. (emt., 198) Naiskuva muodostui silloin kaksijakoiseksi: moderni nainen määrittyi taloudellisen itsenäisyyden, ansiotyön ja ammatin kautta, traditionaalinen nainen kotiäitiyden ja taloudellisen epäitsenäisyyden nojalla. (Julkunen 1994, 190; Jallinoja 1986)

Kun ennen 1960-lukua äitien työssäkäyntiä arvosteltiin ja saatettiin pitää jopa äidinriistona, tuli palkkatyöstä moderniin elämäntapaan kuuluva normaalius (Nätkin 1997, 153). Uudemmassa näkemystavassa täysipäiväistä äitiyttä pidetään vain yhtenä vaiheena naisen elämässä, ja äideillä edellytetään olevan jokin äitiydestä irrallinen oma elämä. Äidiksi tulo merkitsee naiselle kriisiä, koska hän joutuu luopumaan toisesta elämänalueestaan, työstä tai urasta, ainakin hetkeksi aikaa. Kriisin jälkeen naisen elämänvalinnat suuntautuvat uudelleen. (Niemelä 1979, 155–182)

2.3. Äidin paikka: töissä vai kotona

Suomessa on vallinnut Pohjoismaita yhdistävä tasa-arvoisena pidetty sukupuolimalli, jossa keskeistä on se, että vaimojen ja äitien palkkatyö on normalisoitunut sekä käytäntönä että ideologisesti (Julkunen 1994, 179). Suomessa tämän sukupuolimallin ajatellaan muodostuneen luonnollisella tavalla historian kulussa. Täällä ei ole koskaan ollut laajaa urbaania porvaristoa, eikä työväenluokkaa patriarkaalisine perhemalleineen, eli vahvoine mieselättäjinneen ja kotiäiteineen. Agraarinen Suomi tuotti sellaisia sukupuolten suhdejärjestelmiä, jotka suosivat naisten itsenäisyyttä, kaksoistyötä ja toimimista miesten kanssa samoilla julkisilla elämänalueilla. Suomessa naisten katsotaankin vain siirtyneen maaseudun työteosta kaupunkimaiseen palkkatyöhön. Julkunen kysyy, voiko ”historia” olla koko selitys ja esittää, että naisen paikan uudelleenmäärittely juontuu myös naisten omasta, ajoittain hyvin äänekkäästä poliittisesta toiminnasta 1960-luvulla. (Julkunen 1994, 179–199)

Palkkatyön määrittelemä ”äidin paikka” nousi näkyväksi ja tunnustetuksi ongelmaksi suomalaisen yhteiskunnan muuttuessa nopeasti maatalousvaltaisesta teolliseksi. Maatalousyhteiskunnassa lapset olivat olleet osa kotitalouden kokonaisuutta, jonka sisällä miesten ja naisten työt jakautuivat. Kun ansiotyö kodin ulkopuolella lisääntyi, sitä pidettiin miesten alueena ja lapsista ja lastenhoidosta tuli aiempaa selvemmin naisten asia. Työn ja perheen yhteensovittamisesta muodostui ongelma vasta naisten tultua työmarkkinoille: niin kauan kuin naiset pysyivät kotona, ei lastenhoitoa määritelty ongelmaksi. Suomessa naiset siirtyivät kansainvälisesti vertailtuna aikaisin kodin ulkopuolelle ansiotyöhön – jo vuonna 1950 puolessa kahden vanhemman perheistä molemmat vanhemmat tekivät ansiotyötä. Perhepoliittisia järjestelmiä oli siten kehitettävä pakon sanelemana. Lastenhoidon ongelman muodosti siis naisten sijainti; vain naisten aika ja paikka oli sidottu lapsiin. Tältä kannalta lapset on nähty teollisessa yhteiskunnassa ainoastaan naisten lapsina. Sama sidos on jatkunut näihin päiviin, miesten jääminen perhevapaille aiheuttaa työpaikoilla edelleen torjuntaa. (Salmi 2004, 4–5)

Naisten työssäkäyntiasteen kohottaminen on tätä nykyä yksi Euroopan unionin keskeisimmistä tavoitteista. Stakesin selvityksen mukaan lasten päivähoitopalvelut, esikoulu mukaan luettuna ovat laajentuneet lähes kaikissa Euroopan maissa vuoden 1995 jälkeen. Monissa maissa lapset halutaan mahdollisimman aikaisin päivähoitoon tai esikouluun, sillä päivähoito nähdään investoinniksi tulevaisuuteen. (<http://www.stakes.fi>) Myös suomalaisessa päivähoitokeskusteluissa on nähtävissä samantapaisia sävyjä. Lasta on valmennettava pitäen mielessä työelämän vaatimukset ja päiväkotihoidon erinomaisuus piilee siinä, että se valmistelee lasta pärjäämään elämässä, eli oppimaan sosiaalisesti ja itsenäiseksi (Jallinoja 2000, 135).

Suomalaisten naisten ansioäitiys on näyttänyt pitkään itsestään selvältä normilta, eikä 1990-luvulla alkanutta kotiäitiyden esiinnousua ole juurikaan pohdittu julkisesti. Stakesin selvityksen mukaan Suomen harjoittama lastenhoitopolitiikka kuitenkin poikkeaa selvästi eurooppalaisesta ja etenkin pohjoismaisesta valtavirrasta. Suomesta on kehittymässä eurooppalaisen lastenhoitopolitiikan poikkeus: pienten lasten äitien työssäkäyntiluvut ovat vertailussa mukana olleiden Euroopan maista matalimmat lukuun ottamatta muutamaa itäisen Euroopan² maata. Esimerkiksi Tanskassa lähes kaikki kolmivuotiaat ja sitä vanhemmat lapset ovat päivähoitossa

² Tutkimuksessa tarkasteltiin hoivapolitiikan muutosta 12 Euroopan maassa. Maavertailussa mukana olivat: Alankomaat, Espanja, Iso-Britannia, Italia, Norja, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Tanska ja Unkari.

ja kuusivuotiaat esikoulussa. Tässä 3–6-vuotiaiden vertailussa mukana olevien maiden joukossa matalimmat päivähoito-osuudet löytyvät Puolasta ja Suomesta. Kaiken kaikkiaan ilman esiopetusuudistusta Suomi poikkeaisi todella paljon pohjoismaisesta ja eurooppalaisesta normista³. Monien eurooppalaisten naisten siirtyessä ansiotyöhön ja lähestyvän siten pohjoismaissa pitkään vallinnutta normia, näyttää Suomi yllättäen muuttuvan uuden ajan kotiäitiyhteiskunnaksi. (Anttonen & Sointu 2006, 46–58, 72) Kehityksen suuntaa selitetään kotihoidon voimakkaalla tukemisella. Tuen taustalla on ajatus perheiden valinnanvapaudesta päivähoitomuodon valitsemisessa, mutta kotihoidon tukeen liittyy muitakin motiiveja, esimerkiksi taloudellisia. Suomessa lasten kotihoidon tuesta on tullut kunnille ja valtiolle keino laskea päivähoitokustannuksia, sillä päivähoitopaikan perustaminen on lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna kalliimpaa kuin lasten kotihoidon tuen maksaminen. (emt., 73)

Lasten kotona hoitaminen näyttää olevan tyypillisintä nuoremmille ja vähemmän koulutetuille äideille. Äidin työssäkäynti ennen lapsen syntymää jouduttaa paluuta työelämään ja ne, joilla ei ollut työpaikkaa jonne palata, jäivät pidemmäksi aikaa hoitamaan lasta kotiin kotihoidon tuella. Suomalaisilla äitien työmarkkinoilla on näkyvissä kahden kerroksen malli: osalla äideistä ura etenee vakaana kohtuullisen pitkistä perhevapaista huolimatta, kun taas osalla suhde työmarkkinoihin on katkonainen ja epävarma pätkätyön, perhevapaiden ja työttömyyden vuorotellessa. (Lammi-Taskula 2004, 40–42)

Riitta Jallinojan mukaan ennen avoimesti näkynyt säätymäisyys ei ole kadonnut, vaan nykyään se on peittynyt. Nyt erilaiset työt jakavat naiset kahteen säätyyn, joissa kuuluu vallita erilainen elämänmuoto. Toiset tiskaavat ja vaihtavat vaippoja kotona työkseen, toiset tekevät ansiotyötä joka vaatii korkeaa koulutusta. Menestymistä arvostetaan ja myös naisesta voi korkean koulutuksen kautta tulla menestyjä. Kuitenkin vain ansiotyössä on mahdollista menestyä, lastenhoito ja kotityö eivät tarjoa menestyksen mahdollisuutta. Niiden tekemiseen ei tarvita koulutusta, ei ainakaan korkeaa koulutusta. (Jallinoja 2000, 138)

Pelkkä äidinura on suomalaiselle naiselle harvinainen ja vaikea valinta (Katvala 2001, 22). Vaikka kotiäitiys on aiempaa yleisempää Suomessa, on työ ainakin koulutetun väestön keskuudessa ensisijainen siten, että kaikki muu peilautuu siihen. Jallinojan (2000, 139–142) mukaan lehtiteksteissä kotityötä ja lastenhoitoa ei aseteta avoimesti vastakkain mielenkiintoisen

³ Suomen lukuja nostaa kuusivuotiaiden esiopetusjärjestelmä, jonka piirissä oli vuonna 2004 jopa 99 prosenttia lapsista. (Anttonen & Sointu, 2006, 72)

ja haasteellisen työn kanssa. Lehtien tarinoista kuitenkin tulee vaikutelma, että ansiotyö on merkittävämpää kuin kotityö. Vaikutelma syntyy, koska tarinoiden puhe keskittyy menestyksen ja ylipäänsä työn haasteiden ja saavutusten kirjaamiseen – niiden vuoksi ihmisiä haastatellaan.

Eeva Jokinen (1996, 86–87) huomauttaa, että kotona olemisen ja kotiin jäämisen väheksyminen pohjautuu kulttuuriseen luokitukseen. Tässä luokituksessa kotona oleminen, ja erityisesti sinne jääminen, on lähtemisen ja työn tekemisen vastinpari ja sijoittuu niitä hierarkkisesti alemmas. Luokituksen hierarkkisuus on kytköksissä kehityspsykologiseen näkemykseen, jonka mukaan kypsyyden saavuttaminen edellyttää yksilön eriytymistä ja kodin jättämistä. Epäitsenäisten lasten ja äitien kotiin jääminen yhdistyy paikallaan polkemiseen tai jopa taantumiseen. Näin myös äiti, joka on omasta tahdostaan jäänyt kotiin, voi kokea aliarvostamisen ja puntaroida päivittäin oikeutustaan olla kotona. (emt., 86–87)

2.4. Äitiyden dikotomia

Äitiyden kaksijakoisuutta voi jäljittää länsimaiselle ajattelulle tyypilliseen kaksinapaisuuteen (Katvala 2001, 95). Kulttuurillemme on tyypillistä maailman- ja ihmiskuvan näkeminen erilaisten vastakohtaparien kautta. Näitä vastinpareja ovat esimerkiksi sukupuoleen, mieheen ja naiseen, sidotut ihmiskäsitykset. Tällöin miehet ja naiset nähdään erilaisina sekä biologisesti että psyykkisesti. (Nousiainen 2004, 58). Muita keskeisiä vastinpareja voisivat olla esimerkiksi yksityinen/julkinen, heikko/vahva, järki/tunteet, oikea/väärä.

Kirsi Nousiainen (2004, 58) huomauttaa dikotomioiden rajaavan ihmisten ajattelua ja tekevän vaikeaksi rajojen ylittämisen ja uudenlaisen käsityksen luomisen ihmisestä ja maailmasta. Kahtiajakautuneen maailmankuvan mukaan myös äitiyden kulttuurinen tila saatetaan nähdä pienenä ja tiukasti rajautuneena. Tähän maailmankuvaan liittyvät käsitykset ihmisestä moraalisenä olentona, ja myös moraalinen noudattaa oppina kaksijakoista ajattelua hyvästä ja pahasta. Kun ihmiset esittävät moraalisia näkemyksiään, heidän oppaanaan toimivat kulttuuriset kertomukset, jotka länsimaissa pohjautuvat kristinuskoon. (Nousiainen 2004, 58)

Kulttuuriset kertomukset pitävät sisällään käsityksiä oikeasta ja väärästä. Äitiyden moraalisen tilasta puhuttaessa merkittävintä on jaottelu hyvän ja pahan äidin moraalisiin kategorioihin. Nousiaisen mukaan äitiydestä puhuttaessa määritellään pääasiassa hyvää äitiyttä tai ainakin

kyllin hyvää äitiyttä. Lapsista, äideistä ja perheistä puhuttaessa vältellään pahan julkituloa, mutta hyvä sisältää aina implisiittisesti vastakohtansa, pahan olemassaolon. On siis olemassa ainakin moraalisisessa mielessä myös pahoja tai ainakin huonoja äitejä. (Nousiainen 2004, 63) Kahtiajako hyvään ja huonoon äitiin, ei salli äidin olevan sekä hyvä että huono, tai joskus hyvä ja joskus huono (Katvala 2001, 95).

Äitiyteen liitettyllä hyvyyden ja pahuuden vastakkainasettelulla on vankat myyttiset ja uskonnolliset juuret, jotka näyttäytyvät äitiydestä kerrotuissa kulttuurisissa kertomuksissa. Toisaalta äitiyteen on aina pyhyiden mielikuvien lisäksi kytkeytynyt arkinen. Tähän äitiyden arkeen on alettu kiinnittää huomiota vasta parin viime vuosikymmenen aikana. Juuri arjen käytännöissä ja vuorovaikutustilanteissa hyvän ja huonon äidin moraaliset kategoriat nousevat kaikkein selvimmin esiin. (Nousiainen 2004, 63)

2.5. Hyvän ja huonon äidin jäljillä

Äitiydestä puhuttaessa viitataan sekä ominaisuuteen että toimintaan. Naisella nähdään olevan ominaisuuksia, jotka tekevät hänestä äidillisen – äidin. Toisaalta äitiys on toimintaa, joka on kytköksissä äidin ominaisuuksiin. Esimerkiksi rakastava äiti antaa lohduttamalla lasta tälle hellyyttä. (Nousiainen 2004, 62)

Millainen äidin oikein pitäisi olla? Millainen on hyvä äiti, entä huono? Vastausta voi hakea kulttuurisista ajattelutavoista, käsityksistä ja mielikuvista. Katvala (2001, 9) käyttää näistä erilaista tavoista ajatella äitiyttä käsitettä ”äitiyden uskomukset”. On olemassa esimerkiksi tiettyjä uskomuksia siitä, millainen äidin tulisi olla. Arkipäivän elämässä nämä uskomukset ovat taustalla, vaikuttaen kuitenkin siihen, miten äidit nähdään.

Katvala (2001, 101) jäljittää kolmen sukupolven uskomuksia äidin paikan, läsnäolon ja poissaolon, kautta. Äidin läsnäolon ja poissaolon teemoista välittyneet uskomukset muotoilevat sukupolvesta toiseen hyvin perinteisen kuvan äidistä ja äidin paikasta. Uskomuksissa näkyvät ydinperheideologian perintö sekä äidin ja lapsen suhde, jossa isälle ei jää juurikaan sijaa. Äidistä tehdään hyvin läsnä oleva, hän kuuluu kotiin ja on lapselle parasta hoivaa antava. Myös kasvattajana äiti on ylivoimainen. Uskomukset palautuvat siihen ajatukseen, että on olemassa jokin oikea tapa olla äiti ja tämä tapa tiivistyy hyvän ja huonon äidin vertailuissa. Katvala

tiivittää tutkimuksensa äitiyden uskomukset yhteen kiteytyneeseen, sukupolvia yhdistävään uskomukseen, joka kuuluu seuraavasti: (hyvän) äidin paikka on kotona, lapsia hoitamassa ja kasvattamassa. (emt., 101) Kotona olevaa äitiä pidetään parempana verrattuna poissa olevaan, kodin ulkopuolella töissä käyvään äitiin. Työssä käyvän äidin yleisyydestä huolimatta, kotona ja siten myös läsnä olevaan äitiin kytkeytyvät uskomukset rakentavat siis vahvasti osaltaan suomalaisen äitiyden uskomusjärjestelmää. (Katvala 2001, 90–91)

Kotiin, lapseen ja äitiin liittyvistä uskomuksista kohoaa kuva voimakkaasta, täydellisestä ja pystyvistä äidistä. Voimakas äiti liittyy kotiin – hän johtaa, hallitsee ja pitää kodin koossa. Hän on myös kodin sielu, sydän ja voima. Kasvattajana äiti on lähes kaikkeen pystyvä ja hänen tehtävänä on lähettää kodista maailmalle kunnan kansalaisia. Täydellinen äiti vuorostaan kietoutuu äitiyden ja lapsen ympärille. Hän on ikuisesti hoivaava, uhraava ja rakastava. Täydelliseen äitiin kiinnittyy kaikesta huolehtiva äidin syli, joka löytyy uskomusten lisäksi Katvalan tarkastelemien sukupolvien muistoista ja kokemuksista. (emt., 102)

Uskomusten kautta tarkasteltu suomalainen äitiys tuo esiin myös äidillisiksi miellettyjen ominaisuuksien kahtiajaon. Ideaaliseenkin äitiin kuuluu liittyy lempeyden ja lämpöisyyden rinnalle tietynlainen voimakkuus, tiukkuus, vahvuus ja ankaruus. Vasta hellyyden rinnalla osoitettu kovuus tekee suomalaisesta äidistä hyvän. (Katvala 2001, 97) Nätkin (1994, 140) kuvailee sodanjälkeisen Suomen tilannetta naisen vahvuuden pakkoraoksi, joka liittyy miesten heikkoon perheenelättäjyyteen. Silloinen tilanne ikään kuin vaati naista jäsentämään elämäänsä näin. Perheet olivat suuria ja miehet kärsivät sodan jälkiseurauksista. Naisten oli pakko luoda oma subjektiivensa oman korvaamattomuutensa varaan, mitä myös äiti-kansalaisen ideologia tuki. (emt., 140) Jokinen (1996, 178) toteaa, että vahvuuden pakkoraot, sota, pula ja köyhyys elävät ja vaikuttavat suomalaisten mielissä edelleen. Jollain tasolla menneet ankeat ja vaativat asiat ovat siis edelleen olemassa.

Entä millaisena toimintana äitiys ja samalla hyvä äitiys näyttäytyy? Merja Korhonen (1996, 17) on haastatellut vuonna 1949 syntyneitä naisia ja havainnut, että omaa äitiä muistellessa huolenpidon teema on keskeinen. Huolenpidon sisältö vaihtelee; se muodostuu sitä enemmän kodin siisteyden, ruuan ja vaatteista huolehtimisen varaan, mitä viileämmäksi äidin ja lapsen suhde elämäkertomuksissa kuvataan. Ehjiin ja puhtaisiin puetut terveet lapset olivat todisteita äidin huolenpidosta, oli äidin ja lapsen emotionaalinen suhde muuten millainen tahansa.

Katvala (2001, 65) luonnehtii äidin, joka kotioloissa huolehtii ja touhuu enemmän kuin olisi tarpeenkaan, tuovan mieleen eräänlaisen emännysäitiyden. Tällainen emännysäitiys on yhdistelmä lakkaamatta touhuavasta äidistä ja perheenemännästä, äidin rakkaudesta ja kotityön taidosta. Entisaikain äitien ja emäntien työntäyteinen malli on edelleen mukana, mutta saa nyt helposti ylihuolehtivuuden leiman. Emännysäitiyden juuret ulottuvat agraariyhteiskunnan aikaiseen työnjakoon. Airi Hautamäen (1999, 63) mukaan suomalaiselle naiseudelle on ominaista agraariperheen työnjaossa kehittynyt vahva subjektiivisuus, joka on siirtynyt kaupunkioloihin. Tämä alinomaan työteliäs hahmo on ikuistettu kuvataiteilija Martta Wendelinin postikortteihin. Postikorteissa ei ole kuvattu levollisesti lapsi sylissä istuvaa madonnaäitiä, vaan arjen askareissa touhuavaa toimeliasta naista (Hautamäki 1999, 63). Emännysäitiyden taakse voi nähdä kätkeytyvän yhteiskuntamme kantama uskomus siitä, että toisaalta pelkkä kotonaolo on tärkeää, mutta toisaalta jollakin tapaa väheksyttävää ja ei niin kovin arvokasta. Jotta kotona olosta tulisi arvokkaampaa, siellä täytyy touhuta, tehdä työtä ja osoittaa ettei ole laiska. (Katvala 2001, 80)

Aili Nenolan mukaan Suomessa kotona työskennelleet naiset ovat sukupolvien ajan kehittäneet vaatimuksia ja tavoitteita todistaakseen itselleen ja muille persoonallisen arvonsa. Tällaiset vaatimukset ja normit liittyvät usein kodin puhtaanapitoon, lastenhoitoon, ruuanlaittoon, vaatehuoltoon ja sisustamiseen. Tätä naiskulttuuria ylläpidetään sekä äidiltä tyttärelle välittyvän perinteen että joukkotiedotusvälineiden kautta. Vaikka on naisia jotka ovat sanoutuneet irti naiskulttuurin paineesta ja myös niitä, jotka eivät ole normeja koskaan sisäistäneet, on edelleen naisia jotka kokevat ristiriitaa opittujen arvojen kanssa kun aika ei riitä ansiotyön ohessa tehdä kaikkea niin kuin äiti ennen teki. (Nenola 1986, 15–16). Voisiko ajatella, että kotona olevien äitien olisi työssäkäyviä äitejä vielä vaikeampi pyristellä irti tästä naiskulttuurin perinteestä? Heillähän pitäisi olla aikaa tehdä kaikki niin kuin äiti ennen teki, samalla kun persoonallisen arvon todistaminen muille ja itselle ei ole mahdollista työn kautta.

Huolenpidon lisäksi Suomessa äidit muistetaan ennen muuta työnteosta. Mielikuva toistuu vahvana Korhosen haastattelemien naisten elämäntarinoissa. Muisto omasta äidistä – silloinkin kun äiti oli kotona – ei vastaa mielikuvaa ideologisoidusta kotiäidistä. Vaikka naisten äideistä valtaosa olikin kotona, heitä saattoi hyvällä syyllä sanoa työtätekeviksi äideiksi. Työteliäisyys on myös siirtynyt osaksi omaa identiteettiä. (Korhonen 1996, 17) Työteko näyttää muodostavan ison osan vahvuutta ja yksin pärjäämistä. Sama työteliäisyyden arvostaminen on havaittu melkein kaikissa suomalaisten elämäntapaa koskevissa tutkimuksissa. Toisaalta äidin

työteliäisyys ei näyttäyty kertomuksissa vain positiivisena asiana, vaan siihen suhtaudutaan lähinnä ristiriitaisesti. Välillä työteliäisyyttä korostetaan ja ihannoidaan, toisaalta saatetaan tuntea syyllisyyttä vähäisestä läsnäolosta lapselle ja perheelle. Tekeminen ja touhuaminen voivat tehdä läsnäolevastakin äidistä poissaolevan. (Katvala 2001, 80)

Miksi työteliäisyys ja huolenpito nousevat näin keskeiseen asemaan Suomessa äitiydestä ja samalla myös hyvästä äitiydestä puhuttaessa? Työntäytteisen ja ahkeruutta pursuavan puheen kohdalla kyse saattaa olla Katvalan (2001, 99) mukaan erityisestä kulttuurillemme tavasta puhua. Kulttuurissamme työ on tärkeää ja työtä tekemällä ihminen saa arvostusta. Tuula Gordon (1990) on todennut, että brittiäidit näyttävät suhtautuvan suomalaisia äitejä emotionaalisemmin äitiyteen ja kokevan äitiyden luovana, henkilökohtaisen kehityksen mahdollistavana prosessina, kun taas Suomessa äitiys nähdään tyypillisesti vastuuna ja työnä. Äidin työteliäisyydellä on voinut olla entisaikaan nykyistä voimakkaampi merkitys, mutta ei työteliäisyyteen viittaaminen ole vierasta nykyäänkään (Katvala 2001, 99).

Kotien teknistyttyä voisi ajatella myös äidin huolenpidontehtävien vähentyneen. On kuitenkin käynyt toisin ja nykyään äidin hyvä huolenpito merkitsee huomattavasti enemmän kuin vain ehjiin ja puhtaisiin puettuja, hyvin ruokittuja ja terveitä lapsia. Nyt äidin vastuulla on lasten psyykkinen hyvinvointi ja heidän oikeutensa onnelliseen lapsuuteen. Äitiyden muutoksia onkin luonnehdittu liikkeenä määrällisestä äitiydestä laadulliseen äitiyteen. (Korhonen, 1996, 18) Laadullinen äitiys voi johtaa myös uudenlaiseen äitiyden kilpailuvirittyneisyyteen. Perinteisesti naisia ei pidetä yhtä kilpailullisina kuin miehiä. Marianne Notko ja Eija Sevón (2008, 125) toteavat että, julkinen tila on varattu miehille ja heidän keskinäiselle kilpailulle. He esittävät kuitenkin, että koti, lastenhoito ja yksityisen alue ovat tiloja, joissa naisten päteminen ja keskinäinen kilpailu sekä mahdollistuvat että myös konkretisoituvat.

Huono äiti tuntuu jäävän äitiyden uskomuksissa hyvän äidin varjoon. Katvalan (2001, 97) mukaan syynä voi olla se, että hyvä äiti -puhe täyttää äitiin kohdistuvat kulttuuriset odotukset. Hyvästä äidistä puhuminen on siis jotain sellaista, jota on lupa käyttää ja jolle löytyy aina tilaa. Toisaalta kertomuksista välittyvä uskomusten äiti tavallaan pakottaa rinnalleen huonon äidin. Tätä huonoa äitiä ei kuitenkaan haluta selkeästi pukea sanoiksi. Huono äiti pysyy tavallaan piilossa ja sitä ympäröivää verhoa raotetaan vain sen verran, että se tiedetään olemassa olevaksi. Tällä tavoin huono äiti pysyy hieman pelottavana ja uhkaavana. (emt., 97)

Katvala (2001, 96) mainitsee, että poissaolevaa äitiä voisi ehkä pitää huonona äitinä, ainakin uskomusten valossa. Äidinhän pitäisi olla kotona ja läsnä. Poissaolevista äideistä kerrotut kertomukset palautuivat kuitenkin siihen, ettei äiti pahuuttaan tai huonouttaan ollut poissa, vaan useimmiten se on ollut arjen välttämättömyys. Toisaalta kertomuksissa elää työteliään, jaksavan ja toimeliaan äidin rinnalla näkymättömänä vastinparina laiska ja toimeton äiti. Tällaisen äidin huonoutta voi Katvalan mukaan pohtia, mutta ainakin se pysyy piilossa.

On olemassa kuitenkin tilanteita, joissa myös huonon äidin hahmo nousee selkeämmin esille. Nousiainen (2004, 63) on todennut, että kulttuuriset moraalikoodit tulevat esiin tavassa, jolla lapsistaan erillään asuviin äiteihin suhtaudutaan. Kaikki hänen tutkimuksensa äidit ovat saaneet kielteistä palautetta lapsen jättämisestä isän luokse. Muiden ihmisten suhtautuminen lapsesta erossa asumiseen on vaihdellut jyrkästi tuomitsevasta ihmettelyyn – äitien kertoman mukaan heitä on pidetty huonoina äiteinä. Kulttuuristen normien mukaan huonon äidin pahin synti on lapsensa hylkääminen joko juoppouden, hulluuden tai huoruuden vuoksi. Jos äiti jättää lapsensa isälle, arvellaan sen johtuvan moraalisesta lankeemuksesta. Näihin ennakkoluuloisiin käsityksiin lapsistaan erillään asuvista äideistä liittyy oletus heistä alkoholisteina tai seksuaalisesti löyhätapaisina. (emt., 63–65)

Kulttuurin ja sen kantamien uskomusten järjestelmä muuttuu hitaasti. Äitiyskin näyttäytyy äitiyden uskomuksien valossa saman kulttuurin sisällä hyvin samankaltaisena riippumatta siitä, milloin ja missä olosuhteissa sitä on pyritty määrittämään. Niinpä äiti halutaan itsepintaisesti nähdä tietynlaisena, hyvänä tai jopa täydellisenä, ja nykyäitikin saa edelleen puolustella monia tekemisiään. (Katvala 2001, 95) Vasta kulttuurien välinen tarkastelu tuo esiin hyvää äitiyttä koskevien käsitysten eroavaisuudet. Esimerkiksi Italiassa kaikki äidit ovat hyviä äitejä, ja äitiys kuuluu tärkeänä osana naiseuteen. Ruotsissa taas hyvä äiti ei ole pelkästään äiti, vaan äitiys on vain yksi osa naisen elämää. Hyvä äitiys ei siis ole universaali ilmiö, vaan jokaisen kulttuurin oma tuote. (emt., 22)

2.6. Äitiys ja myytti

Äitiyttä ja äitiyden käsitettä pohtiessani olen havainnut, että aihetta lähestytään toistuvasti myytti käsitteen avulla. Osittain äitimyytin näkyvyys johtunee siitä, että lukemassani tutkimuksessa pureuduttiin 1980-luvulta lähtien äitiyteen erityisesti myytti-käsitteen avulla. Toisaalta minulle on jäänyt sellainen mielikuva, että äitiyden näkeminen myyttisenä on tullut toistuvasti esiin myös Aihe vapaan -verkkokeskusteluissa.

Ainakin naistutkimuksessa äitimyytillä näyttää olevan negatiivinen sävy. Nätkin (1997, 16) kirjoittaa naisliikkeen toisen aallon halunneen osoittaa äitiyden myyttiset sävyt osaksi naisten alistamista, joka tulisi kaataa.

Äitimyytin juuret ulottuvat pitkälle esihistorialliseen, ”myyttiseen” aikaan, josta kumpuavat uskomukset hedelmällisestä, synnyttävästä ja uutta luovasta naisesta. Tällainen naiskuva liittyy naisen vahvasti äitiyteen ja luontoon, sekä toistuvaan ja sykliseen aikakäsitykseen. Kristinuskon Maria-myytin voi nähdä äitiyden ja naiseuden esikuvana yli uskonto- ja kulttuurirajojen. (Nousiainen 2001, 58–59) Suomessa on ollut myös kotoista kristillisen vaikutuksen piirissä syntynyttä Maria-epiikkaa etenkin Suomen itäisellä puolella. Marialle löytyy myös vastineita muun muassa kalevalaisista runoista. Jokinen esittää Marian suomalaisiksi vastineiksi Kalevalan voimakkaita naisia, kuten Louhi eli Pohjan akka sekä Joukahaisen ja Ainon äiti. (Jokinen 1996, 14)

Käsitteenä ”myytti” ymmärretään monella eri tavalla. John Fiske (2001, 116) määrittelee myytin kertomukseksi, jonka avulla kulttuuri selittää tai ymmärtää luonnon tai todellisuuden joitain puolia. Roland Barthesin (1994, 173) mukaan myytillä on aina historiallinen perusta, se on historian valitsemaa puhetta, eikä synny asioiden luonnosta. Myyteille on Barthesin mukaan ominaista, että ne pimittävät oman alkuperänsä, jolloin ne esittävät niiden välittämät merkitykset luonnollisina, eivät yhteiskunnallisina tai historiallisina. Myytin pääperiaate on muuttaa historia luonnoksi, jolloin myyttiä ei lueta motiivina vaan järkenä. (Barthes 1994, 173; 190)

Myytit onnistuvat tekemään parhaiten jotain ”luonnostaan olevaksi”, jos merkityksen jokin puoli on kytköksissä suoraan luontoon (Fiske 2001, 119). Äitiyden maailma on täynnä tällaisia luonnollisuuksia: naiset synnyttävät, imettävät, ruokkivat ja hoivaavat lapsia niin kuin ovat aina

tehneet. Äitiyden myytti näyttää siksi kertovan ikaikaisesta totuudesta – luonnosta. Fiske (2001, 119) mukaan perherakenteen muuntuvuus ja naisen muuttuva asema ovat kuitenkin kyseenalaistaneet tällaisen myytin vallitsevuuden ja samalla sen luonnonomaisuuden. Ikuisia ja yleispäteviä myyttejä ei ole, vaan myytti on historiaan sidoksissa oleva, evolutiivisesti kehittyvä kertomus. Vallitsevien myyttien lisäksi on olemassa aina myös vastamyyttejä. (Barthes 1994, 173; Fiske 2001, 119)

Tavallisessa kielenkäytössä myytti useimmiten määritellään tieteellisyyttä edeltäväksi alkukantaiseksi ajatteluksi, joka on narratiivista ja tunteisiin liittyvää, ei analyttistä kuten tieteellinen tieto. Myytti edustaa lähtökohtaisesti epätoivottua ajattelua, jota tulisi tieteen avulla muuttaa ja korvata totuudella. (Lyotard 1985, 46; Naskali 1998, 74)

2.7. Tutkimuskohteena äitiys

Suomalaista äitiyttä on tutkittu melko monipuolisesti. Tutkijoiden mielenkiinnon kohteena ovat olleet 1990-luvun alusta lähtien muun muassa äitiyden ideologiat ja yhteiskunnalliset käytännöt, työn ja äitiyden yhdistäminen, vanhemmuuden ja kasvatusvastuun jakautuminen perheessä sekä äidin merkitys lapselle. Äitiyden diskurssin tarkastelu sisältäpäin oli tutkimuskohteena pitkään marginaalissa, ja äitejä ja äiteyttä havainnoitiin lähinnä ulkoapäin harvemmin äitejä kuunnellen. Äidin oma ääni tuli vihdoin kuuluviin 1990-luvun tutkimuksissa. (Katvala 2001, 23–24)

Runslukuisesta äitiyttä käsittelevästä tutkimuksesta oman aiheeni kannalta keskiöön lukeutuu Satu Katvalan (2001) äitejä ja äitiyden uskomuksia tarkasteleva tutkimus. Katvala tarkastelee kolmen sukupolven kertomien muistojen, kokemusten ja uskomusten kautta rakentuvaa kuvaa suomalaisesta äitiydestä. Erityisesti olen kiinnostunut Katvalan esittelemistä yleensä normatiivisista, usein äidin hyvyyteen kohdistuvista uskomuksista. Tämä uskomusten välittämä kuva suomalaisesta äidistä muuttuu Katvalan mukaan hitaasti (emt., 95).

Hyvää äitiyttä ovat tarkastelleet tutkimuksissaan myös Kirsi Nousiainen ja Eeva Jokinen. Nousiainen (2004) selvittää tutkimuksessaan, miten naisen identiteetti äitinä rakentuu. Hän lähestyy tutkimuskohdettaan lapsistaan erillään asuvien äitien, eli äitiyden marginaalissa elävien naisten, kautta. Erityisesti olen kiinnostunut Nousiaisen esiin tuomasta hyvän ja pahan äitiyden moraalisten kategorioiden dikotomisesta jaosta. Nousiainen (2004, 63) kuvaa äitiyttä ilmiöksi,

jossa hyvyyden ja pahuuden akselilla tai vastakkainasettelulla on edelleen vahvat myyttiset ja uskonnolliset juuret, jotka elävät äitiydestä kerrotuissa kulttuurisissa kertomuksissa.

Jokinen (1996) taas tarkastelee äitiyden tunteja ja kulttuurillemme tyypillisiä äitiyden malleja äitien kirjoittamista teksteistä, sekä äideille suunnatuista lehtikirjoituksista. Jokinen lähestyy äitiyttä väsymistematiikan kautta ja äitien väsymistä hän tarkastelee niin tuntemuksena kuin puhetapana. Jokisen tutkimuksessa olen kiinnittänyt huomiota jäämisen ja lähtemisen kulttuuriseen luokitukseen, sekä äidin ruumiin ja kodin toisiinsa yhdistämiseen.

3. Aineistona verkkokeskustelut

3.1. Verkkosivusto, keskustelupalsta, verkkokeskustelu ja virtuaaliyhteisö

Internetin keskustelupalveluiden sanasto ja käsitteistö on varsin laaja ja kirjava. Selvitän seuraavaksi omia valintojani suosia tiettyjä termejä toisten sijaan. Termiviidakossa apunani ovat olleet Sanastokeskus TSK:n Tietotekniikan termitalkoot -projektissa laaditut suositukset suomenkielisistä tietotekniikan termeistä (www.tsk.fi/termitalkoot/).

Tutkielmaa kirjoittaessani olen joutunut pohtimaan termien lisäksi myös sanojen oikeita kirjoitusasuja, kuten pitäisikö ”internet” kirjoittaa isolla vai pienellä alkukirjaimella. Suomen kielen lautakunta on päättänyt kokouksessaan maaliskuussa 2007 siihen, että molemmat vaihtoehdot, sekä internet että Internet, ovat suomen kielessä hyväksyttäviä. Aiemmin lautakunta on suosittanut isoa alkukirjainta, mutta toteaa nyt kirjoitusasun ”internet” olleen jo kauan laajalti käytössä, eikä sen aiheuttaneen hankaluuksia viestinnässä.

(http://www.kotus.fi/index.phtml?i=450&s=2607#faq_450) Internetissä julkaistava vapaa tietosanakirja Wikipedia esittää, että kahden kirjoitustavan välillä voi nähdä merkityseron: kun Internet kirjoitetaan isolla alkukirjaimella, korostuu sen merkitys maailmanlaajuisen tietoverkon nimenä. Pienellä alkukirjaimella kirjoitettuna se käsitetään pikemminkin viestintävälineeksi kuten televisio. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Internet>) Kirjoitan jatkossa sanan pienellä alkukirjaimella, koska katson internetin vakiinnuttaneen asemansa muiden viestintävälineiden rinnalla ja samalla nimen muuttuneen erisnimestä yleisnimeksi.

Verkkosivustolla (website, www-site) tarkoitan jonkin organisaation tuottamaa tai tiettyä aihetta käsittelevää ja tällä tavoin johdonmukaisen kokonaisuuden muodostavaa www-sivujen joukkoa. Verkkosivuston osoitteena toimii yleensä sivuston etusivun www-osoite. (Tietotekniikan termitalkoot) Vauva-lehden verkkopalvelussa käytetään www-sivujen kokonaisuudesta toistuvasti termiä ”verkkosivusto”, joten loogisuuden vuoksi ja sekaannusten välttämiseksi katson parhaimmaksi käyttäjä jatkossa samaa termiä.

Termiä ”keskustelupalsta” taas käytän www-sivustosta, sen osasta tai internetpalvelusta, jossa voi keskustella yhdestä tai useammasta aiheesta. Tietotekniikan termitalkoot suosittelee käyttämään mieluummin keskustelupalsta-nimeä kuin englanninkielestä lainattua

keskustelufoorumi-sanaa (net forum, web forum, discussion forum). Keskustelupalstoille on ominaista, että niille kirjoitetut viestit tallentuvat pysyvästi muiden luettavaksi, jolloin vanhoja keskusteluita voi selata myöhemmin. Keskustelupalsta voi jakautua useisiin, aiheiden mukaan jaettuihin keskustelualueisiin. Esimerkiksi Vauvan keskustelupalsta jakautuu 41 eriaiheiseen keskustelualueeseen aineiston hankkimisajankohtana heinäkuussa 2005. Käytän myös tällaisesta Vauvan yksittäisestä keskustelualueesta termiä ”keskustelupalsta” luottaen siihen, että asiayhteydestä selviää onko kyseessä Vauvan koko keskustelupalsta (net forum) vai yksittäinen keskustelualue. Myös Vauvan toimitus ja verkkokeskustelijat käyttävät keskustelualueista palsta-nimitystä.

Verkkokeskustelu-termillä tarkoitan sellaista verkossa tapahtuvaa viestien vaihtoa, joka on eriaikaista, asynkronista kirjoittamista. Jokainen keskustelija voi kirjoittaa viestejä silloin kun itse haluaa. Viestien vaihto voi olla myös samanaikaista, synkronista rupattelua tietoverkossa, josta käytetään arkikielessä usein nimeä chattaus tai chattailu (chat). Tietotekniikan termisanasto suosittelee suomenkielistä termiä ”verkkoyhteisö” chattauksen tilalle.

Useassa tutkimuksessa verkossa tapahtuvaa viestintää lähestytään yhteisökäsitteen näkökulmasta. Tietokonevälitteisen kommunikaation tutkiminen virtuaaliyhteisönä tuli keskiöön Howard Rheingoldin julkaistessa teoksensa ”The Virtual Community. Homesteading on the Electronic Frontier” vuonna 1993. Rheingoldin avauksesta muodostui internetin keskusteluryhmiä virtuaaliyhteisön näkökulmasta tarkastelevan internet-tutkimuksen perusteos. Yhteisö-termi herätti tutkijoiden keskuudessa paljon kiistelystä siitä, onko virtuaali- tai verkkoyhteisö oikea yhteisö vai ei, ja voiko yhteisö-termiä käyttää tietokonevälitteisen viestinnän yhteydessä. Myös Suomessa yhteisö-termin sopivuutta punnittiin. Veikko Pietilän (2001, 29) mukaan Rheingold ajautui ristiriitaan puhuessaan jatkuvasti yhteisöstä ja verratessaan verkkoa keskusteluareenana antiikin toriin. Toreilla, tai muissa perinteisissä ja julkisissa keskustelupaikoissa, väittelevää ryhmää on Pietilän mukaan vaikea rinnastaa yhteisöön, koska yhteisöltä edellytetään tavallisesti samanmielisyyttä, kun taas kiistelevä ryhmä perustuu erimielisyyteen. Pietilä suositteli verkkoyhteisö-termin tilalle uudistermiä julkiso. Keskeistä termien käytössä on, se että yhteisön perustuessa samanmielisyyteen, sallii julkiso eripuraisuuden.

Myös Robert Arpo on keskusteluryhmiä tutkiessaan havainnut, ettei yhteisön ja tilan määrittely ole yksisuuntainen prosessi, vaan sille on ominaisia ajoittaiset laajemman yksimielisyyden

hetket ja toisaalta nopeasti tapahtuva yhteisyyden hajoaminen yksilöllisiin ja pienryhmäkohtaisiin mielipide-eroihin, ja jossain ryhmissä näiden ristiriitojen ajoittainen kärjistyminen avoimiksi konflikteiksi. Tilana ryhmät määrittyvät kirjoittajien tulkinnoissa pitkälti saman ajatuksen mukaisesti ja ryhmät ovat diskursiivisina tiloina jatkuvassa määrittelyn prosessissa, jossa yksimielisyys on vain ajoittain voimakkaampaa. (Arpo 2005, 295) Arpo huomauttaa Rheingoldin määrittelemän virtuaaliyhteisön käsitteen olevan nykytutkimuksen valossa epätarkka ja vanhentunut, mutta Rheingoldin yksityiskohtaiset kuvaukset tietoverkoissa tapahtuvasta sosiaalisesta toiminnasta ja kommunikaation erityispiirteistä ovat vaikuttaneet merkittävästi tietokonevälitteisen kommunikaation (CMC, computer-mediated-communication) tutkimukseen. (Arpo 2005, 24–25)

Välttelen tutkimuksessani tietoisesti monimerkityksistä verkkoyhteisö-termiä, enkä punnitse sitä onko Vauva-lehden Aihe vapaa -keskustelupalsta oikea yhteisö vai ei, tai miten kyseisen yhteisön rakentaminen tapahtuu. Koen Heikki Ollikaisen (2004, 54) tavoin Pietilän käyttämän termin ”leiriytyminen” kuvaavan verkkoyhteisöllisyyttä paremmin sitä, mitä keskustelupalstoilla tapahtuu. Huomioni kiinnittyikin keskusteluissa esiin tuleviin hyvän äitiyden esityksiin, jotka voivat tuoda esiin keskustelijoiden hajoamisen kiisteleviin leireihin ja voivat samalla sisältää monimuotoisia tulkintoja hyvästä äitiydestä.

3.2. Verkkokeskusteluryhmien tutkimus

Internetiä käytti Tilastokeskuksen mukaan lähes neljä viidestä 15–74-vuotiaasta suomalaisesta eli yli kolme miljoonaa henkilöä keväällä 2007. Vähintään kerran viikossa internetiä käytti 75 prosenttia väestöstä. Miehistä ja naisista yhtä suuri osuus käytti internetiä, mutta käyttäjäosuudet vaihtelivat jonkin verran ikäluokittain. Vain 60–74-vuotiaat miehet olivat selvästi aktiivisempia käyttäjiä kuin saman ikäiset naiset. Suosituin tietoverkon käyttötapa on sähköposti, jota käytti 90 prosenttia käyttäjistä. Chattailuun tai keskustelupalstoille kirjoittamiseen aikaansa käytti 29 prosenttia käyttäjistä, eli melkein 900 000 suomalaista. (Tilastokeskus, Tieto- ja viestintäteknikan käyttötutkimus 2007) Käyttötarkoitustutkimus on osoittanut verkkopalveluja käytettävän hyvin monialaisiin tarpeisiin. Käyttötarkoituksiksi on tunnistettu muun muassa tiedon ja neuvojen saaminen, epävarmuuden tunteen vähentäminen, eri asioiden oppiminen, tuen löytäminen omille arvoille, rentoutuminen, ajan kuluttaminen ja kontaktien saaminen muihin ihmisiin, jotta saisi tunteen, ettei ole yksin ongelmiansa kanssa (McQuail 1994, 320).

Tietoverkko on sekä keskusteluympäristönä että tutkimuksen kohteena omalaatuisensa. Verkossa keskustelijat antavat itsestään vain haluamiaan tietoja, mutta kasvotusten ihmiset tulkitsevat toisen puhetta myös tämän olemuksen ja ilmaisun kautta. Verkkokeskustelut rikkovatkin perinteisen sosiaalisen vuorovaikutuksen rajoja ylittämällä sosiaaliset rajoitteet, kuten sosiaaliryhmän, iän, sukupuolen ja etnisen taustan. (Donath 2000, 29–59) Keskustelijat voivat olla siis mitä erilaisimpia ihmisiä, joita yhdistää yhteinen kiinnostuksen kohde enemmän kuin sosiaalinen samanlaisuus (Wellman & Gulia 2000, 186). Kasvottomuuden vuoksi on verkkokeskusteluihin myös helppo osallistua ja niistä voi poistua oman mielensä mukaan (emt., 176).

Tutkimuksen tekemisen kannalta on tärkeää huomata, että verkkokeskustelut tulevat tutkijalle sellaisenaan valmiina aineistona. Tutkijalla ei ole mahdollisuutta punnita keskustelujen totuudellisuutta tai keskustelijoiden henkilöllisyyttä samaan tapaan kuin mitä kasvokkain viestinnässä. Näin ollen aineistossa ei voi olla keskeistä verkossa käytävien keskustelujen totuudenmukaisuuden tai keskustelijoiden aitouden määrittäminen, vaan aineiston merkitys rakentuu siitä, mitä ja miten aiheista keskustellaan ja millaisia kannanottoja keskusteluissa esitetään.

Mielenkiinto internetin tutkimiseen on muuttunut ja laajentunut niiden kolmen vuosikymmenen aikana, jolloin internetistä on vähitellen tullut yhä keskeisempi vaikuttava tekijä teollistuneessa maailmassa. Tutkimuksen painopiste on siirtynyt 1960-luvun teknologisesta tutkimuksesta kohti internetiä historiallisena ja kulttuurisena ilmiönä tarkastelemaan tutkimukseen. Yhä useampi internetin tutkija alkoi nähdä 1990-luvun alkuvuosina tietoverkossa tapahtuvan kommunikaation kulttuurisia merkityksiä luovana toimintana. Internetin keskusteluryhmien kulttuuria on tutkittu siitä lähtien, ja nykyisessä keskusteluryhmätutkimuksessa on korostunut tendenssi sijoittaa keskusteluryhmät yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin konteksteihin. (Arpo 2005, 21–24)

Kaikki internet-tutkimus, kuten myös internet-kulttuurin tutkimus, on perinteisesti ollut yhdysvaltalaispainotteista. Merkittävimpänä selittäjänä tälle on pidetty sitä, että internet oli pitkään amerikkalainen ilmiö ennen kuin Euroopassa alettiin panostaa voimallisesti tietoverkkojen kehittämiseen. Suomessa keskusteluryhmien kulttuurin tutkimus on muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta jäänyt opinnäytetöihin. Internetiä on käsitelty muun muassa useissa viestintätieteellisissä julkaisuissa, mutta muuten yksityiskohtaista keskusteluryhmien

tarkastelua on tehty lähinnä kasvatustieteen alueella ja verkko-opetuksen yhteydessä. Ryhmiä tai niiden viestejä on kuitenkin usein tarkasteltu hyvin suppeassa teoreettisessa viitekehyksessä, jolloin keskusteluryhmien sisäisen toiminnan dynamiikkaan ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota. (Arpo 2005, 25–27)

Empiirisesti internetin keskusteluryhmiä ovat Suomessa tutkineet esimerkiksi Robert Arpo väitöskirjassaan ”Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa” (2005) sekä Heikki Ollikainen lisensiaatintutkielmassaan ”Turmiolan Tommi Internetissä. Sisällönanalyysi Päihdelinkin alkoholismikeskustelusta” (2004). Arpo tarkastelee internetin keskusteluryhmien kommunikaatiota analysoimalla kolmen keskusteluryhmän viestejä. Hänen tavoitteenaan on kehittää malli internet-keskusteluryhmien kommunikaation tutkimukselle. Ollikainen taas analysoi kolmen vuoden ajalta keskusteluja A-klinikkasäätiön keskustelualueella tavoitteenaan luoda kokonaiskuva foorumin synnystä ja kehityksestä. Empiiristä internet-keskustelututkimusta edustaa myös Veikko Pietilän artikkeli Tiedotustutkimus-julkaisussa (2001). Pietilä vertailee artikkelissa yleisönosastoa ja verkkofoorumeita keskusteluareenoina. Tarkastelun kohteena ei ole niinkään se, mistä niillä keskustellaan kuin se, miten niillä keskustellaan.

3.3. Aiempi tutkimus: äidit verkossa

Äitien toiminta internetissä on ainakin vielä vähän tutkittu, harmaa alue. Oletin erityisesti naistutkimuksen ottaneen yhdeksi tutkimuskohteekseen verkkokeskustelut naisten elämään tyypillisesti kuuluvilla eri osa-alueilla kuten äitiydessä, mutta alkukäsitykseni osoittautui virheelliseksi. Onko niin, että kun äitiyttä on tutkittu runsaasti juuri 1990- ja 2000-luvun taitteessa, ei verkkokeskustelujen ole katsottu tuoneen riittävästi uutta annettavaa aiheeseen?

Äitiyttä ja verkkokeskusteluja käsitteleviin suomalaisiin tutkimuksiin lukeutuu Maili Malinin (2001) tutkimus tahattomasti lapsettomien keskustelupalstasta, joka toimii edelleen Verkkoklinikka -nimisessä keskustelupalvelussa. Malin analysoi keskusteluryhmän viestejä narratiiveina, kertomuksen osasina, joilla naiset jakavat kokemuksiaan ja tekevät niitä ymmärrettäviksi itselleen ja muille. Tutkimuksessa selvitetään lapsettomien

nettikeskustelupalstan sisältöä oma-apuryhmänä, ja sitä, mitä ja miten lapsettomuutta kokeneet naiset viestittävät lapsettomuudesta ja hoitokokemuksistaan.

Malin toteaa tahattomasti lapsettomien tuottavan netissä omalla keskustelupalstallaan yhteiseen kokemukseen perustuvan, kuvitteellisen yhteisöllisyyden. Virtuaalisen vertaisryhmän jäsenyys ei sido eikä velvoita ketään, vaan se on liukuvaa. (Malin 2001, 133) Yhteisöllistä identiteettiä naiset loivat kertomalla yhteisistä kokemuksista, erikoisella kielenkäytöllä ja tekemällä eron lapsia saaneisiin naisiin, dikotomialla me-ne (emt., 120). Malin kiinnittää huomiota naisten keskustelupalstalla käyttämään omaan kieleen, joiden käsitteet ovat humoristisia ja omaperäisiä. Samalla kun naiset kertovat kokemuksistaan ja jakavat surujaan, he keventävät tunnelmaa humoristisella kielellä ja kielikuvilla. Uusia, erikoista kielenkäyttöä taitamattomia keskustelijoita neuvotaan oppimaan palstan kieli keskusteluja seuraamalla. (Malin 2001, 125)

Verkkokeskustelujen ”nettiäidit” ja eritoten verkkokeskustelujen mahdollistama vertaistuki äideille on kiinnostanut useita opinnäytetöiden tekijöitä. Terttu Munnukka ja Irma Kiikkala (2001) havaitsivat äitien keskeisimmäksi toiveeksi postituslistojen suhteen löytää samassa elämäntilanteessa olevia äitejä eli vertaisia. Nämä heidän ”nettiäideiksi” kutsumansa äidit halusivat vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia, sekä antaa ja saada tietoa nykyisestä elämäntilanteestaan. Monet heistä etsivät myös uusia ystäviä, juttuseuraa tai kontaktia.

Äitien vertaistuen tarve on ilmeinen, sillä pienten lasten äidit ovat enemmän yksin kuin missään muussa elämäntilanteessa. Heillä ei välttämättä ole seuraa tai mahdollisuutta osallistua aikuisten tavanomaisiin kontakteihin. Pienten lasten äitien odotukset ilmaisevat tarvetta ympäristöön, johon voi kiinnittyä. Useat nettiäidit kokivat, ettei heillä ollut aikuisen seuraa ja tukea, eräänlaista kiinnipitävää ympäristöä. (Munnukka & Kiikkala 2001, 516)

Eeva Jokinen toteaa, että kiinnipitävän ympäristön puute näkyy, siinä miten monet väsyneet äidit viittaavat yksinäisyyteen tai pelkoon olla yksin. Eivät vain vauvat ja pienet lapset tarvitse lämmintä ja hyväksyvää vuorovaikutusta, vaan myös aikuiset tarvitsevat sitä ainakin silloin tällöin. Erityisesti pienen lapsen äiti tarvitsee kiinnipitävää ympäristöä, mutta juuri tällöin suomalainen äiti on enemmän yksin ja vailla muiden aikuisten seuraa kuin todennäköisesti milloinkaan muulloin elämässään. (Jokinen 1996, 40)

Tähän vuorovaikutuksen tarpeeseen internetin keskustelupalstat tarjoavat mahdollisuuden. Voisikin ajatella, että postituslistat ja keskustelupalstat muodostavat nykyäideille uudenlaisen ”kiinnipitävän ympäristön”. Nykyajan koulutetut ja tietokonetta rutinoituneesti käyttävät äidit hakevat juuri internetistä vaivattomimmin kohtalontovereita tai juttuseuraa. Verkkokeskustelujen merkittävä etu on siinä, että keskustelu sujuu hyvin ruuanlaiton ja muiden kotitöiden lomassa, eikä vaadi muualle lähtemistä tai sitoutumista kellonaikoihin.

3.4. Verkkokeskustelujen tutkija eettisten valintojen edessä

Tutkimuksen eettiset kysymykset ovat Jari Eskolan ja Juha Suorannan mukaan suomalaisessa yhteiskunta- ja kasvatustieteessä melko uusi keskustelunaihe. Tutkimustyö muodostuu lukuisista kysymyksistä, joihin ei voi olla kaiken kattavaa säännöstöä, vaan tutkijan on tehtävä ratkaisut itse. Jos tutkija kuitenkin tunnistaa eettisten kysymysten problematiikan, hän todennäköisesti tekee eettisesti asiallista tutkimusta. (Eskola & Suoranta 1998, 52)

Sähköposteja ja verkkovuorovaikutusta tutkittaessa tulisi Eskolan ja Suorannan mukaan kertoa tutkimusintentiosta aina keskustelijoille. Jos innostus tutkimuksen tekoon herää vasta myöhemmin, on keskustelijoille silti varattava mahdollisuus päättää siitä, haluavatko he osallistua teksteillään tutkimukseen. Eskola ja Suoranta luonnehtivat tätä vapaan verkkovuorovaikutusmahdollisuuden säilyttämistä vapaana. (emt., 54)

Verkkoviestinnän yleistyessä ja sen tullessa entistä monimuotoisemmaksi, myös verkkotutkimuksen eettisten valintojen määrä kasvaa. Ollikainen (2004, 23–25) luonnehtii julkisuuden ja yksityisyyden rajaa verkossa liukuvaksi. Toisessa päässä ovat kaikille internetin käyttäjille avoimet verkkoselaimiin avautuvat keskustelualueet, toisessa päässä luottamuksellinen, kirjeeseen verrattava sähköpostiviesti. Oman henkilöllisyyden paljastamista voi Ollikaisen mukaan pitää toisena julkisuuden ja yksityisyyden ulottuvuutena, silloin toisessa ääripäässä olisi omalla nimellään esiintyminen ja toisessa päässä mitään tietoja kirjoittajasta paljastamattoman nimimerkin käyttäminen. Tietosuoja on Ollikaisen mukaan tarpeellinen silloin, kun ihminen kirjoittaa arkaluontoisista asioistaan niin, että hän on tunnistettavissa tai hänen henkilöllisyytensä voidaan selvittää. Tällaisiin viesteihin tulisi suhtautua samalla tavalla kuin kirjesalaisuuden suojaamiin perinteisiin kirjeisiin. (Ollikainen 2004, 23–25) Samoilla linjoilla on myös Arpo (2005, 65–66), joka toteaa, että sellaisia keskusteluryhmiä tutkittaessa,

joissa keskustelujen aiheet ovat hyvin henkilökohtaisia – kuten omiin tai läheisten sairauksiin ja vaikeisiin elämäntilanteisiin liittyviä keskusteluja – tulee tutkijan kiinnittää erityistä huomiota kirjoittajien henkilöllisyyden salaamiseen. Arpon mukaan nimettömyyttä ja henkilöllisyyden salaamista on arvostettu niin paljon internetin keskustelujen historiassa, että tutkijan on jokaisen lainaamansa tekstikatkelman kohdalla arvioitava sitä kuvaa, jonka hän lainauksellaan antaa kirjoittajasta. Jos katkelman irrottaminen alkuperäisestä kontekstistaan muuttaa suuresti kirjoittajan sille alun perin antamaa merkitystä, tulee tutkijan muuttaa kirjoittajan nimimerkkiä tai jättää se kokonaan pois. Tutkijan ei siis pidä esittää kontekstistaan irrotetusta viestistä otettuja lainauksia, selventämättä lainausten alkuperäistä keskustelukontekstia. (emt., 66)

Tutkimani keskustelupalstat sijoittuvat Ollikaisen kuvaamalla yksityisyyden ja julkisuuden janalla julkisuusasteeltaan avoimeen päähän. Toisin kuin postituslistojen keskusteluviestejä, joiden saaminen edellyttää niiden tilaamista, voi aineistoni keskustelupalstoja lukea kuka hyvänsä sivustolle päätenyt. Lisäksi aineistoni keskustelut käytiin yhtä keskusteluketjua lukuun ottamatta Aihe vapaa -palstalla, jonne kirjoittaminen ei vaadi rekisteröitymistä, eikä sisään kirjautumista. Aineistoni kirjoittajia ei voi yksilöidä edes nimimerkkien mukaan, sillä ainoastaan 14 viestissä on käytetty nimimerkkiä ja viesteistä valtaosa, yli 400 viestiä, on kirjoitettu ohjelman automaattisesti antamalla vierailija-tunnuksella. Omalla nimimerkillään keskusteluun osallistuneista ei paljastu yleisölle muita tietoja kuin ne tiedot, mitä keskustelija itse itsestään kirjoittaa viestin tekstikenttään.

Arja Kuulan (2006, 117–118) mukaan tutkittavan on useimmissa tilanteissa tiedettävä olevansa tutkimuksen kohteena. Poikkeuksena ovat muun muassa internetin avoimet keskustelupalstat, joiden tutkimisesta tutkijan ei tarvitse välttämättä erikseen ilmoittaa keskustelijoille. Keskustelijoiden yksityisyyttä on tällöinkin kunnioitettava. (emt., 117–118) Tätä tutkimusta tehdessäni en ole kertonut missään vaiheessa Vauvan keskustelijoille tutkivani keskusteluja ja käyttäväni keskusteluista poimittuja viestikatkelmia esimerkkeinä analyysissäni. Tutkimuksen teosta tiedottaminen keskusteluun osallistuneille olisi ollut perin hankalaa, koska käytin aineistoni keräämiseen keskustelupalstan hakukonetta, jolla tein haun vuoden ajanjaksolla. Arvioni mukaan pelkästään Aihe vapaa -palstalle on vuoden aikana lähetetty noin kolme miljoonaa viestiä, joten aineistoni keskustelijoiden tavoittaminen olisi vaatinut paljon muutakin kuin vain keskustelupalstoilla asiasta kertomista.

3.5. Vauva-lehden keskustelupalsta

3.5.1. Taustaa: havaintoja vuosien varrelta

Seurasin vaihtelevasti Vauva-lehden keskustelupalstan verkkokeskusteluja neljän vuoden ajan syksystä 2000 syksyyn 2004. Useimmiten pelkästään luin palstalla käytyjä keskusteluja, mutta ajoittain osallistuin niihin itsekin aktiivisesti alkuvuodesta 2001 alkuvuoteen 2003.

Enimmäkseen seurasin Aihe vapaa -palstan keskusteluja, mutta kävin myös satunnaisesti muilla keskustelupalstoilla – tavallisimmin silloin kun tarvitsin jotain lapsiin liittyvää tietoa tai neuvoa.

Tuolloinen Aihe vapaa poikkesi Vauvan muista keskustelupalstoista siinä, että palstalle oli kehittynyt oma kieli ja ”netiketti”. ”AV-kieli” muodostui vakituisten keskustelijoiden vuosien ajan käyttämistä kielikuvista, erilaisista avainsanoista ja käytännöistä. Vaikka Aihe vapaa -palstalle ei vaadittu rekisteröitymistä, keskusteluja käytiin yleensä vakiintuneella nimimerkeillä eli nikeillä. Osa keskustelijoista käytti samaa nimimerkkiä useiden vuosien ajan, ja näiden erityisen aktiivisten keskustelijoiden, eli ”vakkareiden” nimimerkkien ympärille kietoutui virtuaalisia identiteettejä. Osa vakituisista keskustelijoista laittoi AV-palstalaisten yhteisille kotisivuille⁴ julkisesti nähtäväksi perhevalokuviaan, jolloin näistä kuvilla esiin astuneista verkkokeskustelijoista tuli palstan sisällä kaikkien tuntemia ”palstajulkiksia”. Osa keskustelijoista myös tapasi verkon ulkopuolella toisiaan palstalla etukäteen sovitussa IRL-tapaamisissa (In Real Life, eli kasvokkain tapaamisissa).

Omien havaintojeni mukaan Vauvan verkkokeskusteluihin näyttivät osallistuvan erityisen aktiivisesti pienten lasten äidit. Keskustelijoista monet hoitivat lapsiaan kotona, mutta joukossa oli myös työpaikoiltaan keskusteluihin osallistuvia äitejä. Työssäkäyvät äidit nousivat näkyviin niin kutsutussa ”kello 16:n kuolemassa”, jolla tarkoitettiin palstan hetkellistä hiljentymistä työkoneiden sulkeuduttua.

Keväällä 2003 keskustelupalstan ulkoasua ja teknisiä ratkaisuja uudistettiin ja samalla Aihe vapaan keskusteluryhmä hajaantui. Eräs AV:n vakituisista keskustelijoista perusti uuden vaihtoehtopalstan, jonne osa siirtyi keskustelemaan ainakin hetkeksi aikaa. Itse koin jo ennen

⁴ AV-palstalaisilla on vielä tänäkin päivänä (14.12.2007) ainakin kaksi yhteistä kotisivua, joilta löytyy AV-palstaan liittyvää materiaalia kuten sanakirja, reseptejä ja palstalaisten valokuvia.

keskustelupalstan uudistusta kyllästyneeni jatkuvaan kiistelyyn samojen aiheiden ympärillä ja seuraavan puolentoista vuoden aikana vierailin Vauvan keskustelupalstalla vain satunnaisesti.

Palasin täysin erilaiselle Aihe vapaa -palstalle vuoden 2004 lopussa. Nyt palstalla keskusteltiin anonyymisti ”vierailijana”, eikä keskusteluissa enää muodostunut nimimerkkeihin punoutuvia virtuaalisia identiteettejä. Uudella alustalla käytyjä keskusteluja seurattessani minulle välittyi tunne siitä, että Aihe vapaan melko kiinteä yhteisö – tai ainakin tunne yhteisöllisyydestä – oli purkaantunut. Saman olivat huomanneet lukuisat muut keskustelijat ja keskustelupalsta täyttyi ajoittain viesteistä, joissa huhuiltiin tuttuja nimimerkkejä. Myöhemmin löysin graafisesti ja toiminnoiltaan entisenlaisensa AV-palstan uudella nimellä ”Online-keskustelu” erilleen nostettuna muista palstan 41 keskustelualueesta. Uudelta alustalta löytyi myös nimensä säilyttänyt, mutta uudenlainen Aihe Vapaa -palsta, joten keskustelut hajaantuivat uudelle ja perinteiselle Aihe vapaalle. Parhaillaan tätä kirjoittaessani koko Vauvan verkkosivusto on jälleen kerran muutoksen kourissa, kun sivusto on siirretty uudelle alustalle.

Oman kokemukseni mukaan Aihe vapaa -palstalle on ollut ominaista kiivas sananvaihto. ”Trollit” ja ”flamet” tulivat nopeasti tutuiksi aloittelevallekin keskustelijalle. Trolleilla, englanniksi troll (peikko) tarkoitetaan viesteissä olevia väitteitä tai mielipiteitä, joiden päätavoitteena on nostattaa vastaväitteitä. Onnistunut trollaus saattaa johtaa kiivaaseen mielipiteenilmaisuun eli läimintään tai liekehdintään (flaming). AV-palstalla trolleista käytettiin myös muita nimityksiä, kuten ”trollipeikko”, ”rölli”, ”provo” tai viestin tai kirjoittajan epäiltiin olevan ”Porvoosta”. Trollien ja flamien runsauden ja myös keskustelujen yleisen räiskyvyyden voisi arvella ainakin osittain johtuvan siitä, ettei Aihe vapaa -palsta ole vaatinut rekisteröitymistä.

3.5.2. Perustietoja Vauva-lehden verkkosivustosta ja kävijöistä

Äideille suunnattuja verkkosivustoja on internetissä runsaasti tarjolla. Vauva-lehden verkkosivusto on yksi Suomen suosituimmista äitiysaiheisista internetin verkkosivustoista. Sanoma Magazines Finlandin⁵ Mediaoppaassa kerrotaan, että Vauva-lehden sivusto on viikoittaisella yli viidellä miljoonalla sivulatauksella ja yli 200 000 sivuvierailullaan Suomen 8.

⁵ Vauva-lehteä kustantaa Sanoma Magazines Finland, joka puolestaan kuuluu SanomaWSOY-konserniin.

suosituin aikakauslehden verkkosivusto⁶. Keskustelupalstoilla, blogeissa, osta ja myy -palstalla, odottajan omilla sivuilla ja muilla Vauva-lehden nettisivuilla vierailee yli 40 000 pienten lasten äitiä tai äidiksi haluavaa joka viikko. (Sanoma Magazines - Mediaopas)

Mielipide- ja markkinointitutkimusyritys TNS Gallup (aiemmin Suomen Gallup) mittaa lukuja Sanoma Magazines-sivustojen vilkkaudesta viikoittain. Viikkoluvuista selviää, että Vauva-lehden verkkosivustossa kävi esimerkiksi viikolla 22 (toukokuu/2008) eri selaimilta runsaat 40 000 evästeellä tunnistettua käyttäjää (users) Vierailukertoja (session) taas on kertynyt viikon aikana likimain 130 000. Sivulatauksia (page impressions) on kyseisellä viikolla yli kolme miljoonaa.

Vauva-lehden verkkosivuston kävijäprofiilin mukaan kävijät ovat naisia, miehiä on kävijöiden joukossa vain yksi prosentti. Naisista valtaosa on iältään 18–39 vuotta (97 %) ja loput kävijät ovat ikäryhmässä 40–49 vuotta. Yli kolmasosa kävijöistä on työelämän ulkopuolella: kotona lapsia hoitamassa, eläkeläisenä tai työttömänä. Toiseksi eniten kävijöistä on työntekijöitä (20 %) ja kolmanneksi eniten ylempiä toimihenkilöitä (18 %). Vähiten kävijöitä löytyy johtavassa asemassa tai yrittäjinä työskentelevistä (5 %).

Vauva-lehden verkkosivuston kävijät ovat aktiivisia internetin käyttäjiä. Suosituimmaksi harrastukseksi mainitaan internetin ajanvietekäyttö (70 %). Tietokoneen käyttö painottuu internetiin, kun taas tietokoneen käyttö muuhun tarkoitukseen kiinnostaa harrastuksena vain vähän – tietokoneen tai tietotekniikan parissa puuhastelee 4 prosenttia, ja tietokone- tai konsolipelejä pelaa 2 prosenttia kävijöistä.

⁶ Sivulataus (page impression) eli näytetyt sivut. Sivuvierailu (visit) on saman käyttäjän sivupyynnöiden sarja yhdestä verkkopalvelusta, kun edellisestä saman kävijän sivupyynnöstä kyseiseen palveluun on kulunut alle 30 minuuttia.

TAULUKKO 1. Tietoja Vauvan verkkosivuston kävijöistä, kevät 2006

Kävijäprofiili		N=324
SUKUPUOLI JA IKÄ		%
Mies		1
Nainen		99
alle 12 vuotta		0
12-17 vuotta		0
18-29 vuotta		52
30-39 vuotta		45
40-49 vuotta		3
50 vuotta ja yli		0
AMMATTI		%
Johtavassa asemassa/yksityisyrittäjä		5
Ylempi toimihenkilö		18
Toimihenkilö		11
Työntekijä		20
Opiskelija		9
Kotiäiti/-isä, eläkeläinen, työtön		35
SUOSITUIMMAT HARRASTUKSET		%
Internetin ajanvietekäyttö		70
Liikunta tai urheilu		58
Lukeminen ja kirjallisuus		55
Ruuanlaitto/viinit		48
Musiikin kuuntelu		40
Videoiden/DVD-elokuvien katselu		25
Matkailu		23
Muoti/pukeutuminen		22
Rakentaminen ja remontointi		19
Retkeily, metsästys, kalastus		14
Instrumentin soittaminen tai laulaminen		12
Elokuviissa käynti		9
Sijoittaminen		6
Tietokoneet/tietotekniikka		4
Autot		3
Tietokone- tai konsolipelien pelaaminen		2
Muu		10

INTERQUEST KEVÄT 2006

(Lähde: Sanoma Magazines – Mediaopas, tulostettu 7.6.2008)

Vauvan verkkosivuston keskustelupalsta on perustettu vuonna 1998. Keskustelut käydään lehden asynkronisella, eriaikaisella keskustelupalstalla. Aineistoni hankinta-ajankohtana heinäkuussa 2005 oli Vauvan keskustelupalstalla yhteensä 41 eriaiheista aluetta. Viestit pysyivät kuukauden ajan palstalla näkyvillä ja yli kuukauden takaisia viestejä saattoi hakea hakukoneella

luettavaksi. Haulla viestejä pystyi etsimään vuoden ajanjakson sisällä, yli vuosi sitten kirjoitettuja viestejä ei käyttäjä saanut enää esille.

Aihe vapaa -palstalla keskustelijoiden ja viestien määrä oli tutkimusajankohtana moninkertainen mihin tahansa muuhun Vauvan 41 keskustelupalstaan verrattuna. Kuukauden sisällä AV:lle oli kertynyt viestejä yli 245 000 kappaletta, kun samalla ajanjaksolla oli seuraavaksi suosituimmalle Odotus-keskustelualueelle kirjoitettu viestejä karkeasti noin neljäsosa (28%) AV:n viestimäärästä, eli yli 69 000 viestiä.

Aihe vapaan tähän päivän saakka jatkunutta suosiota selittänee osittain se, ettei palstalle kirjoittaminen vaadi rekisteröitymistä ja sisään kirjautumista toisin kuin muilla palstoilla keskusteluun osallistuminen Seksi-keskustelupalstaa lukuun ottamatta. Kaikkia palstoja voi lukea vapaasti, mutta oman viestin lisääminen vaatii kahta edellä mainittua palstaa lukuun ottamatta rekisteröitymisen ja sisään kirjautumisen.

Keskustelupalstojen viestejä moderoidaan jälkikäteen ja keskustelijoilla on mahdollisuus antaa ilmi asiattomat viestit. Keskustelujen säännöissä (Liite 1) kielletään muun muassa muiden keskustelijoiden tai ulkopuolisten ihmisten ivaaminen, haukkuminen tai loukkaaminen. Toimitus ilmoittaa poistavansa tai poistattavansa asiattomia viestejä oman harkintansa mukaan. Häiriköinti voi johtaa IP-osoitteen pääsyn estoon keskustelupalstoille joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Se, ettei viesteihin puututa ennakolta sekä viestien suuri määrä aiheuttanee sen, että etenkin Aihe vapaa -palstalla on ajoittain asiattomuuksia sisältäviä viestejä runsaasti.

Vauva-lehden päätoimittaja Hanna Kangasniemi kertoo kaikkien rekisteröitymistä vaativien palstojen tarjoavan äideille mahdollisuuden vertaistukeen. Palstat, jotka eivät edellytä rekisteröitymistä – Aihe vapaa ja Seksi -palsta – ovat Kangasniemen mukaan tarkoitettu äitien irrottelulle ja viihteelle. Toimituksellisesti keskustelupalstat tarjoavat keinon seurata mitkä aiheet puhututtavat äitejä, eli mikä on juuri kyseisellä hetkellä pinnalla. (Kangasniemi, sähköposti 9.6.2008)

3.6. Aineiston hankinta ja rajaus

Halusin aineistoni olevan mahdollisimman monipuolinen ja myös keskustelijoiden kirjon olevan laaja. Esimerkiksi ajallinen rajaus, kuten viestien kerääminen viikon ajalta, ei tuntunut relevantilta jo ajattoman aiheenikaan kannalta. Tavoittelin päinvastoin ajallisesti mahdollisimman riippumatonta otosta ja päädyin käyttämään aineiston hankinnassa apuna Vauvan keskustelupalstan hakukonetta⁷.

Susan Herring (2004, 18–19) on tuonut esille erilaisia verkkokeskusteluissa käytettyjä otantatekniikkoja, joiksi hän esittää satunnaisotannan, temaattisen, ajallisen, ilmiön mukaisen, yksilön tai ryhmän mukaisen sekä mukavuuden (helppouden). Tässä käyttämäni aineiston otantatekniikka on Herringin jaon mukaan temaattinen, jonka etu muihin verrattuna on se, että otos on aiheeltaan koherentti. Tämäntyyppisessä otannassa aineistoon voidaan valita esimerkiksi kaikki viestit sisältävä kokonainen keskusteluketju. (emt., 18)

Hakukomennoksi määrittelin arkikielisen ”hyvä äiti”. Löysästi määritellyllä hakukomennolla pyrin tavoittamaan mahdollisimman monipuolisen keskustelija- ja viestijoukon. Esimerkiksi hakukomento ”hyvä äitiys” olisi sisältänyt jo askelta abstraktimman äitiyden käsitteen. Tein haun kaikilta keskustelupalstoilta, sekä viestin että otsikon alueelta, kaikista vaihtoehdoista pisimmällä ajanjaksolla, eli vuoden ajalta (Liite 2). Tällä haullla hakukone löysi viestejä suurimman näytettävissä olevan määrän, eli 300 viestiä. Yksittäistä viestiä klikkaamalla näytölle avautui keskusteluketju, jonka osa kyseinen viesti oli. Hakukoneen löytämä viesti, jossa kyseiset kaksi sanaa olivat, saattoi olla missä tahansa kohdassa keskusteluketjua. Osaa viesteistä ei voinut avata, koska ne oli siirretty tai poistettu keskusteluketjuista. Avasin jokaisen viestin ja luin samalla kertaa läpi koko keskusteluketjun. Päätin lukemani perusteella tulostanko vai enkö tulosta ketjua. Jos keskustelu tuntui olevan etäällä aiheestani tai olin jo tulostanut samantapaisia keskusteluketjuja aiemmin, en tulostanut keskustelua vaan siirryin lukemaan seuraavaa. Luettavaa riitti paljon, koska pelkästään se, että ketjun yhdessä viestissä mainittiin sanat ”hyvä äiti” riitti nostamaan vaikkapa sata viestiä sisältävän keskusteluketjun esiin. Kävin näin yksitellen läpi kaikki 300 viestiä sekä niiden esiin nostamat keskusteluketjut. Lukemani perusteella tulostin kaikkiaan 72 keskusteluketjua, joissa oli yhteensä 1848 viestiä. Valtaosa

⁷ Käyttämäni hakukone on poistettu Vauvan verkkosivustolta viime uudistuksen yhteydessä.

keskusteluista oli käyty Aihe vapaa -palstalla (68 keskusteluketjua), kaksi keskusteluista oli käyty Vauva-palstalla ja toiset kaksi Taaperoista ja leikki-ikäisistä -palstalla.

Tulostin tarkoituksellisesti keskusteluketjuja yli tarpeen, sillä lukiessani keskusteluja minulle oli virinnyt ajatus siitä, että voisin käyttää luokittelua aineiston hallitsemisessa. Tässä tapauksessa luokittelu tulee nähdä aineiston koodaamisena. Tekemäni luokittelu toimii siis ainoastaan aineiston rajaamisen työkaluna, esimerkiksi siinä olevista luvuista en tee päätelmiä. En myöskään katso tarkoituksenmukaiseksi pitäytyä myöhemmässä analysoinnissa nyt tekemässäni aineiston luokituksessa, vaan jatkan aineiston käsittelyä luokitteluun sitoutumatta.

Seuraavalla lukukerralla aloin jakamaan keskusteluketjuja eri luokkiin. Keskusteluketjujen mukainen luokittelu ei ollut selkeää, sillä yksittäisten viestien aihe saattoi poiketa täysin ketjun aloittavasta viestin aiheesta. Siirtelinkin keskusteluketjuja toistuvasti luokasta toiseen. Yksittäisen viestin luokittelu olisi saattanut olla keskusteluketjun luokittelua helpompaa, mutta en halunnut rikkoa viestin kontekstia sitä ympäröivään keskusteluun. Ollikainen (2004, 40) on pohtinut samaa ongelmaa ja todennut olevan aika harvinaista, että pitkä viestiketju rajautuisi pelkästään sen aloittavan viestin aihepiiriin. Pidän Ollikaisen tapaan tärkeänä sitä, että kokonaisen viestiketjun ottaminen aineiston keräämisen yksiköksi säilyttää viestin alkuperäisen julkaisukontekstin (emt., 40).

Keskusteluista erottuivat ensiksi synnytys-, imetys-, ikä- ja työkeskusteluketjut, jotka jaoin omiin luokkiinsa. Olin myös huomannut, että keskustelujen joukossa oli valtavasti ketjuja, joiden aloitusviesteissä pyrittiin hahmottelemaan kokonaisvaltaisesti, millainen hyvä tai huono äiti loppujen lopuksi pohjimmiltaan on. Näissä keskusteluissa jo aloitusviestien otsikot haastavat keskustelijoita osallistumaan äitiyden määrittelyyn. Tällaisten keskustelujen aloitusviestit alkavat esimerkiksi kysymyksellä ”*Kertokaapas nyt tyhmälle, millainen on HYVÄ äiti?*”, tai pohdinnalla ”*Hyvä äiti/ huono äiti*”. Samanlainen määrittelevä suhtautuminen jatkui kautta koko keskustelun. Yritin ensin jakaa nämäkin ketjut eri luokkiin, mutta aikani niitä siirrettyä luokasta toiseen, oivalsin tehdä niistä oman luokan jonka nimesin ”äitiyden määrittelyksi”. Lastenhoito- ja kotityöluokkaan laitoin muun muassa erilaiset ruoka- ja ulkoilukeskustelut. Äidin henkilökohtaiseen olemukseen tai käyttäytymiseen liittyvät keskustelut sijoitin omaan luokkaansa, ja jos tämän tyyppistä keskustelua väritti erityisesti alkoholin käytön pohtiminen, laitoin keskustelun alkoholin käyttö- ja juhlimisluokkaan. Muut-luokassa on kolme

keskusteluketjua, joille en yrityksistä huolimatta löytänyt sopivaa luokkaa ja joiden yhteys äitiyteen tuntui löyhältä. Tämän luokan poistin myöhemmässä aineiston luokittelussa kokonaan.

TAULUKKO 2. Tulostettujen keskusteluketjujen ja viestien luokittelu

<i>Luokat</i>	<i>Keskusteluketjuja kpl</i>	<i>Keskusteluviestejä kpl</i>
Äitiyden määrittely	23	459
Lastenhoito- ja kotityö	11	382
Äidin ominaisuudet/luonne	12	204
Äidin ikä	6	152
Synnytys	2	130
Alkoholinkäyttö/juhliminen	6	127
Ansiotyö	2	55
Imetys	3	24
Lastenkasvatus	2	24
Tupakointi	2	19
Muut	3	272
Yhteensä	72	1848

Valtava viestimäärä vaati paljon tiukempaa rajausta, joten jatkoin aineiston rajaamista luokittelun pohjalta. Valitsin aineistoon ketjuja pyrkien sisällyttämään valintaan määrälliset suhteet eri luokkien välillä. Ketjut valitsin niiden sisällön perusteella tavoitellen aihekohtaista edustavuutta ja kattavuutta. Pyrin valitsemaan keskenään sisällöltään erityyppisiä keskusteluketjuja. Lopullinen keskusteluviestien määrä (437 viestiä) voi tuntua suurelta, mutta tosiasiasa joukossa on runsaasti muutaman sanan tai muutaman virkkeen pituisia viestejä. Aineistoon päätyneistä keskusteluista yksi on käyty Vauva-palstalla (otsikkolistauksessa 5. keskusteluketju) ja kaikki muut ovat Aihe vapaa -palstan keskusteluja.

TAULUKKO 3. Aineiston keskusteluketjujen ja viestien luokittelu

<i>Luokat</i>	<i>Keskusteluketjuja kpl</i>	<i>Keskusteluviestejä kpl</i>
Äitiyden määrittely	6	104
Lastenhoito- ja kotityö	5	73
Äidin ominaisuudet/luonne	4	65
Äidin ikä	2	79
Synnytys	1	22
Alkoholinkäyttö/juhliminen	2	26
Ansiotyö	1	32
Imetys	1	17
Lastenkasvatus	1	13
Tupakointi	1	6
Yhteensä	24	437

Keskusteluketjujen aloitusviestien otsikot:

1. **Hyvä äiti/huono äiti** (44 viestiä, 6.3.2005 klo 11:42 – 14:27)
2. **Kertokaapas nyt tyhmälle, millainen on HYVÄ äiti?** (16 viestiä, 8.6.2005, klo 9:36 – 11:00)
3. **Miksi on muodikasta olla ”huono” äiti?** (11 viestiä, 21.4.2005, klo 20:31 – 21:41)
4. **Naulatkaa nyt perkele taululle ne teesit mitkä ovat hyvän äidin ominaisuuksia!** (19 viestiä, 13.1.2005, klo 12:55 – 14:31)
5. **Olen hyvä äiti ja ihminen** (6 viestiä, 23.4.2005, klo 05:50 – 11:29)
6. **Tämä täydellinen äiti syndrooma hajottaa mun pään** (8 viestiä, 27.4.2005, klo 9:11 – 9:56)
7. **Nyt kaikki tekemään ruokaa vauvoille!** (15 viestiä, 21.6.2005, klo 17:33 – 18:28)
8. **Te joiden vauvoilla on univaikeuksia** (9 viestiä, 22.6.2005, klo 12:49 – 13:25)
9. **Äitiyskin on nykyään suorittamista** (3 viestiä, 7.4.2005, klo 22:36 – 22:41)
10. **G: Mistä olet erityisen ylpeä itsessäsi liittyen lastenhoitoon yms.** (7 viestiä, 31.3.2005, klo 12:38 – 13:11)
11. **Tuleeko muille huono omatunto, jos joku päivä ei jaksu ulos lapsen/lastensa kanssa?!** (39 viestiä, 18.4. – 19.4.2005, klo 13:31 – 10:40)
12. **Millä tavalla äidiksi tulo vaikutti minäkuvaasi?** (19 viestiä, 6.3.2005, klo 21:30 – 7.3. klo 10:45)
13. **Vasta kun sain lapsen, parani myös itsetuntoni.** (8 viestiä, 30.3.2005, klo 17:58 – 22:19)
14. **Oliko sinulla villi nuoruus, mutta nyt olet ihan hyvä äiti lapsillesi ja puoliso miehellesi?** (24 viestiä, 6.4.2005, klo 11:52 – 12:33)
15. **Minua katsotaan HUONOKSI ÄIDIKSI** (14 viestiä, 10.4.2005, klo 18:42 – 19:21)
16. **Alle 18vuotias ei voi olla HYVÄ äiti!** (24 viestiä, 20.6.2005, klo 9:37 – 21:31)
17. **Yli 35v EI VOI olla hyvä äiti!!!!** (55 viestiä, 20.6. – 21.6.2005, klo 21:08 – 8:44)
18. **luomusti synnyttänyt parempi äiti kuin kipulääkkeiden avustuksella?** (22 viestiä, 9.2.2005, klo 11:56 – 12:51)
19. **Muku 1,5 v., jokos minulla äiskällä on lupa vetää perseet olalle?** (12 viestiä, 26.5.2005, klo 19:55 – 20:21)
20. **Mitkä ovat perusteet lapsen huostaanotolle tms?** (14 viestiä, 7.7. – 9.7.2005, klo 11:07 – 11:04)

- 21. Miksi pitäisi ajatella, että olen huono äiti?** (32 viestiä, 15.6. – 16.6.2005, klo 17:31 – 11:05)
- 22. olen hyvä äiti vaikka lapseni ei ole rintamaitoa saanut** (17 viestiä, 3.7.2005, klo 16:55 – 17:39)
- 23. Sain hyperraivarin. Nukutusongelmia.** (13 viestiä, 12.6 – 13.6.2005, klo 22:05 – 2:20)
- 24. okei, olen ehkä tyhmä, mutta selventäisikö joku?** (6 viestiä, 20.6.2005, klo 16:52 – 17:10)

Keskusteluketjujen aloitus- ja lopetusajoista käy ilmi, että keskustelut käytiin tavallisesti hyvin lyhyen ajan – useasti yhden tunnin – sisällä. Keskusteluja voikin luonnehtia nopeatempoisiksi, joissain keskusteluketjuissa jopa samanaikaista verkkojuttelua (chattausta) muistuttaviksi.

Esimerkiksi 14. keskusteluketju otsikolla ”Oliko sinulla villi nuoruus, mutta nyt olet ihan hyvä äiti lapsillesi ja puoliso miehellesi?” on kirvoittanut 24 viestiä 41 minuutin sisällä.

Viesteistä suurin osa, 423 viestiä, on kirjoitettu ohjelman antamalla tunnukseksi ”vierailija”. Nimimerkillä kirjoitettuja viestejä on 14 kappaletta. Näistä kuusi viestiä on kirjoitettu Vauvat -palstalla ja loput kahdeksan Aihe vapaalla.

4. Tutkimusmenetelmä

4.1. Aineistolähtöinen analyysi

Suunnittelin analyysimenetelmäni alusta alkaen aineistolähtöiseksi, muotoutuihan tutkimusaiheenikin vahvasti aineiston pohjalta. Perehdyttyäni äitiyttä tarkastelemaan tieteelliseen tutkimukseen, aloin epäroidä kykenisinkö sellaiseen puhtasoppiseen aineistolähtöisyyteen mitä Tuomi ja Sarajärvi (2002,97) kuvailevat seuraavasti: ”Aikaisemmilla havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla ei pitäisi olla mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa”. Olin nimittäin äitiyttä koskevaan tutkimustietoon tutustuttuani huomannut tutkijoiden tehneen sellaisia päätelmiä, jotka selittivät ja taustoittivat osuvasti omaa aineistoani. Ajatus siitä, että lähtisin analysoimaan aineistoani ”puhtaalta pöydältä” alkoi tuntua liki pitäen mahdottomalta. Minua arvelutti, kuinka pystyisin sulkemaan aiemman tiedon analyysin ulkopuolelle ja pyristelemään irti ennakkoasetelmista, jotka analyysissä saattaisivat merkittävästi ohjailla havaintojen tekemistä.

Tuomi ja Sarajärvi (2002) toteavat, että kaikkiaan aineistolähtöinen tutkimus on erittäin vaikea toteuttaa. Ei ole olemassa objektiivisia havaintoja, vaan esimerkiksi käytetyt käsitteet, tutkimusasetelmat ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat aina tuloksiin. Ongelmaa on pyritty ratkaisemaan esimerkiksi siten, että tutkija kirjoittaa auki omat ennakkokäsityksensä ilmiöstä ja tiedostaa ne analyysin aikana. (emt., 98) Olen siksi pyrkinyt tuomaan tutkielman alusta lähtien omat sitoumukseni aihepiiriin ja aineiston suhteen avoimesti näkyville.

Tuomi ja Sarajärvi esittelevät aineistolähtöiselle analyysille kolme analyysimallia. Ensimmäisessä mallissa aineisto pelkistetään, ryhmitellään ja yhdistetään kategorioiksi. Toisessa mallissa kuvauksella nostetaan olennainen esiin aineistosta ja aineistosta pyritään saamaan esiin merkitysten muodostamia kokonaisuuksia. Analyysivaiheessa pyritään tematisoimaan, käsitteellistämään tai narratiivisesti yleistämään esitetyt kuvaukset, jonka jälkeen aineisto jaotellaan erillisiin merkityskokonaisuuksiin. Synteesivaiheessa erilliset merkityskokonaisuudet tuodaan yhteen, eli niistä luodaan kokonaisuus. Kolmannessa analyysimallissa lähdetään liikkeelle valmistelevalta tulkinnasta. Tutkimus edellyttää aina tulkitsijan esiyymmärrystä ja tutkijan tulee aluksi määritellä itselleen tekstin pääsanoma, sen yleinen merkitys. Valmistelevalta tulkinnan jälkeen siirrytään tulkitsemaan aineistoa osasta

kokonaisuuteen – yksittäiset sanat ja niiden merkitykset tulkitaan suhteessa pääsanomaan ja toisinpäin. Viimeisessä vaiheessa, koordinoivassa tulkinnassa yksittäinen teksti tulkitaan suhteessa laajempaan merkityskokonaisuuteen. Kaiken kaikkiaan tekstin tulkinta ymmärretään tietynlaisena käännöstapahtumana. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 102–104) Kolmesta mallista toisena esitelty analyysimalli on lähinnä sitä tapaa, jolla omaa aineistoani lähestyn.

Analysoin keräämäni aineistoa ensin teemoittelulla, jossa painottuu se, mitä kustakin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95). Tavoitteenani on jäsentää teemoittelulla erilaisia näkemyksiä äitiyteen, tuoda esiin kaikki se mikä aineistossani on keskeistä, sekä kuvata ja esitellä keskusteluja mahdollisimman tarkkaan. Aineistoni on temaattisesti laaja ja rönsyilevä, enkä voi siksi jäljittää kaikkia aineistossani mahdollisesti esiintyviä teemoja vaan keskityn havaitsemiini keskeisimpiin teemoihin. Teemoittelua tehdessäni en pyri vielä havainnoimaan tekstien sisältämiä merkityksiä tai diskursseja, vaan keskityn keskustelujen ilmisältöön.

Ennen sisällönanalyysin aloittamista tulee määritellä analyysiyksikkö. Analyysiyksikkönä voi olla esimerkiksi yksittäinen sana, lause, lauseen osa tai ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112). Verkkokeskustelujen analyysissä on lisäksi käytetty analyysiyksikkönä muun muassa kokonaista viestiä, teemaltaan yhdistettyjä viestejä ja kokonaisia viestiketjuja (Ollikainen 2004, 43). Käytän tutkimuksessani analyysiyksikkönä keskusteluketjua, jotta viestin yhteys sen julkaisukontekstiin ei rikkoontuisi. Kontekstin säilyttäminen on tärkeää keskusteluista muodostuvien merkityksien ymmärtämiseksi.

4.2. Diskurssianalyysi viitekehystenä

4.2.1. Mikä ja miksi diskurssianalyysi?

Käytän tutkimuksellisena lähestymistapana diskurssianalyysia, jota luonnehditaan väljäksi teoreettiseksi viitekehykseksi, ei selkeärajaiseksi tutkimusmenetelmäksi (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 17). Diskurssianalyysiksi on kutsuttu eri menetelmiä hyvinkin erilaisilla tieteenaloilla ja laajimmillaan sillä tarkoitetaan kaikkea kielen sosiaalista ja kognitiivista tutkimusta. Diskurssianalyysin ymmärtämisen lähtökohtana voi pitää kahta kielikäsitystä: kieli nähdään joko todellisuuden kuvana tai kieltä voi pitää todellisuuden rakentamisena.

Jälkimmäisessä näkemystavassa, sosiaalisessa konstruktionismissa tarkastellaan kuinka kieli ei ole väline saada tietoa olemassa olevista faktoista, vaan se on osa itse todellisuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 195) Käytettäessä kieltä samalla konstruoidaan eli merkityksellistetään kohteet, joista puhutaan. Samalla kielen avulla järjestellään, rakennetaan, uusinnetaan ja muunnetaan sitä sosiaalista todellisuutta jossa elämme. Kahta kielikäsitystä ei tule kuitenkaan nähdä toistensa vastakohtina, vaan kielen käyttö ja muu todellisuus ovat toisiinsa yhteen kietoutuneita. Todellisuus ei muodostu pelkistä merkityksistä, mutta aineellisia esineitä tai käsitteellisiä asioita ei voi tarkastella ilman niiden merkityksellistämistä. (Jokinen ym. 1993, 18–21)

Diskurssianalyysin yhteydessä puhutaan usein merkityssystemeistä ja niiden kirjosta. Todellisuus hahmottuu silloin moniulotteisena, useiden rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien merkityssystemien paikkana. Maailma on moninainen paikka, ja siinä löytyy lukuisia rinnakkaisia ja toisilleen vastakkaisia merkityksellistäviä systeemeitä. Merkityssystemit rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla ne rakentavat sosiaalista todellisuutta. Merkityssystemejä ei ole välttämätöntä ymmärtää vain sanojen ja lauseiden systeemeiksi, vaan myös ei-sanallisia tekoja – kuten eleitä – voidaan tarkastella merkityksellisinä. (Jokinen ym. 1993, 24–27)

Merkityssystemeitä on kutsuttu myös diskursseiksi ja toisinaan tulkintarepertuaareiksi. Jokisen, Juhilan ja Suonisen (1993, 26–28) mukaan ei ole oleellista, mikä käsite kulloinkin valitaan, vaan miten se määritellään kussakin tutkimuksessa. Jokinen ym. mieltävät diskurssin käsitteen sopivan paremmin tutkimuksiin, joissa painotetaan ilmiöiden historiallisuuden tarkastelua, valtasuhteiden analyysiä tai institutionaalisia sosiaalisia käytäntöjä. Tulkintarepertuaarin käsite ei ole heidän mukaansa kulunut käytössä yhtä paljon kuin diskurssi ja se kantaa siksi vähemmän rasitteita mukanaan. Tulkintarepertuaari sopii Jokisen ym. mukaan esimerkiksi sellaisiin tutkimustehtäviin, joissa tarkastellaan yksityiskohtaisesti arkisen kielen käyttöä. (emt., 26–28) Analyysia tehtäessä repertuaari voi olla vaikkapa sanontatapa, käsite- tai asiakokonaisuus, jonka ilmaukset sopivat sisällöllisesti yhteen. Oleellista on, että repertuaarit ovat tulkinnallisia, niiden avulla ihmiset muodostavat käsityksensä maailmasta. (Eskola & Suoranta 1998, 199)

Diskurssianalyysiä tutkimusmenetelmänä on käytetty hyvin erilaisilla tavoilla. Analyysin suorittamiseksi ei ole olemassa mitään mekaanista menettelytapaa edetä aineistosta tuloksiin. Aineistosta etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä, sekä pyritään tunnistamaan erilaisia repertuaareja. (Eskola & Suoranta 1998, 199) Diskurssianalyysiä ei tule pitää yhtenäisenä

tutkimustekniikkana, vaan lähinnä perspektiivinä. Toisin kuin perinteiset tutkimusmenetelmät, diskurssianalyysi kehittyi ja muuttuu koko ajan. (emt., 201)

Entä miksi tartun aineistooni juuri diskurssianalyttisellä tutkimusotteella? Tähän vaikuttaa ratkaisevasti aiemmat kokemukseni Vauvan verkkokeskusteluista, sekä se ensituntuma, jonka olen saanut aineistostani luokittelun yhteydessä. Vauvan verkkokeskusteluissa – niin kuin oman kokemukseni mukaan monissa muissakin verkkokeskusteluissa – on keskeistä vastakkaisten näkemysten esittäminen milloin mitään aihetta koskien. Uskon, että juuri näissä ristiriitatilanteissa, tai väittelyissä tulevat erilaiset diskurssit erityisen hyvin näkyville. Otan tässä yhteydessä tukea Veikko Pietilän esittämästä näkemyksestä. Pietilän mukaan verkossa kättä vääntävien yhteisöjen tai leirien keskustelut tuovat esille sen asetelman, joka on ollut olemassa jo aiemmin verkon ulkopuolella todellisuutena tai ainakin mahdollisuutena. Pietilän mukaan verkkokeskustelijoiden jakautuminen leireiksi nostaa näkyviin sen, että vaikka keskustelija käydään henkilökohtaisella tasolla ottaen kantaa toisten puheenvuoroihin, keskustelu etenee yleisemmällä tasolla eri leirien ominaisia kantoja myötäillen. Tavallaan keskustelijoiden kautta puhuvat heidän edustamiensa leirien diskurssit, jolloin kyse ei ole niinkään henkilökohtaisesta mittelöstä kuin diskurssien kamppailusta. (Pietilä 2001, 30)

Arpo (2005, 103) nostaa esiin diskurssianalyysin käyttökelpoisena lähestymistapana internetin keskusteluryhmien viestien analysointiin. Verkkokeskustelua tutkittaessa diskurssianalyttinen ote sopii Arpon mukaan säikeiden analyysiin (emt., 100). Säikeellä (thread) hän tarkoittaa usenet-keskusteluryhmässä yhden otsikon alla käytävää keskustelua (emt., 51). Koska tutkimuskohteenani ovat verkkokeskustelut eivätkä usenet-keskusteluryhmät, käytän tässä tutkimuksessani säikeen sijaan termiä keskusteluketju. Asiasisältö pysyy silti nähdäkseni samana; diskurssianalyttinen ote sopii samalla tavalla ja samoista syistä verkkokeskustelujen viestiketjujen analysoimiseen. Arpon mukaan säikeet voi nähdä diskursiivisina muodostumina, joissa viestit yhdistyvät saman aiheen alla käytäväksi keskusteluksi. Diskursseina tarkasteltuna säikeissä tulevat ilmi keskusteluryhmässä tiettyjä vallitsevia merkityksellistämisen tapoja ja ne valtasuhteet, jotka vaikuttavat myös puhetaivoissa. (Arpo 2005, 51, 100–103)

Diskurssianalyttinen lähestymistapa edellyttää siis keskusteluviestien suhteuttamista toisiinsa, sillä ryhmässä vallitsevat merkityksellistämisen tavat avautuvat tarkasteltaessa viestejä suhteessa niitä edeltäviin tai niiden jälkeisiin viesteihin.

4.2.2. Diskurssin ja vallan suhde

Tiedotusvälineiden kielen käyttöä tutkinut Norman Fairclough nostaa termin käytössä esiin kaksi merkitystä. Toinen on kielitieteissä vallitseva merkitys, jossa diskurssi nähdään sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena. Toista merkitystä käytetään jälkistrukturalistisessa yhteiskuntateoriassa, jossa diskurssista puhutaan todellisuuden sosiaalisena konstruktiona, tiedon muotona. Fairclough itse käyttää termiä diskurssi molemmissa merkityksissä liittäen yhteen kaksi merkitystä. Faircloughin kuvaaman kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksessä kiinnitetään huomiota yhtä lailla sekä diskurssikäytäntöihin, että sosiokulttuurisiin käytäntöihin. Diskurssikäytännöillä hän tarkoittaa niitä tapoja, joilla tiedotusvälineissä tuotetaan tekstejä, otetaan niitä vastaan sekä tekstien yhteiskunnallista jakautumista. Sosiokulttuurisen käytännön tasot, jotka Fairclough jaottelee tilannekohtaisiin, institutionaalisiin ja yhteiskunnallisiin, muodostavat diskurssikäytännön kontekstin. (Fairclough 1997, 28–31)

Risto Kunelius toteaa, että kielenkäyttö ei ole koskaan vapaata, vaan siihen liittyy monenlaisia sosiaalisia odotuksia ja paineita, jotka määrittyvät eri käyttötilanteissa. Diskurssit tulkitsevat aina todellisuutta asettaen jonkun näkökulman todellisuuteen etusijalle. Diskurssien kautta miellämme maailman tietystä näkökulmasta. Diskurssseille on ominaista, että ne ovat suhteellisen pysyviä ja hitaasti muuttuvia. Ne tarjoavat tietyn kannan mieltää maailmaa ja vaikuttavat niihin tapoihin, jolla maailmasta puhutaan. Diskurssit ohjaavat myös toimintaa ja niillä on todellisia vaikutuksia. (Kunelius 2003, 223–225)

Diskurssit vaikuttavat myös siihen, kenellä on oikeus puhua ja millainen kielenkäyttö nousee vallitsevaksi. Todellisuuden esittämisen tavat asettuvat arvojärjestykseen, hierarkiaan. Diskurssien suhde vallankäyttöön ilmenee siinä, että ne määrittävät sen, mikä on totta tai mikä ymmärretään normaalina. Ne siis luovat sosiaalisen todellisuuden rajoja ja vaikuttavat myös ihmisten toimintaan. Näin ollen ne myös luovat todellisuutta. (Kunelius 2003, 225)

4.3. Kohti analyysiä

Tutkielmani analyysiosuus jakautuu kahteen osaan. Aluksi lähestyn aineistoani jäljittämällä ja kuvailemalla siinä esiintyviä monia teemoja ja jäljempänä siirryn havaitsemaan keskusteluista hahmottuvia merkityssysteemeitä.

Teemoittelun tehtävä on olla aineistoani sisällöllisesti avaava, se avulla pystyn sekä hahmottamaan että kuvailemaan moneen suuntaan polveilevia keskusteluja. Havannoin ja etsin aineistostani teemoja lukemalla keskusteluketjuja yhä uudestaan ja uudestaan läpi. Aiemmin tekemäni luokittelu on antanut minulle paljon hyödyllistä tietoa aineistosta, mutta teemoja jäljittäessäni en tukeudu siihen, vaan pyrin ymmärtämään aineistoni uudella tavalla. Keskusteluketjuja lukiessani kysyn aineistolta: ”Missä yhteydessä hyvästä äitiydestä puhutaan?” Aineiston tarkka erittely teemojen mukaisiin alueisiin ei ole tässä itsetarkoituksena, vaan teemoittelu auttaa minua havaitsemaan mihin huomio kannattaa erityisesti kiinnittää.

Tämän jälkeen tartun uudelleen aineistooni – tällä kertaa diskurssianalyttisellä tutkimusotteella. Diskurssianalyysissä tarkastelen viestejä niiden julkaisuyhteydessä eli keskusteluketjun osana, en teemojen mukaan eroteltuina. Kuten Eskola & Suoranta (1998, 197) huomauttavat, diskurssianalyysissä aineistoa ei voi viipaloida eri teemojen alle, vaan analyysissä esimerkkeinä käytettyjä sitaatteja on tarkasteltava niiden esitysyhteydessä.

Diskursiivisessa analyysiosassa keskityn hakemaan vastausta tutkimuskysymyksiini: miten ja millaisilla diskursseilla verkkokeskusteluissa tuotetaan hyvää äitiyttä. Verkkokeskusteluiden vuosia jatkunut seuraaminen on antanut minulle runsaasti esiymmärrystä, ja pidän todennäköisenä, että aineistostani löytyy keskinäisesti hierarkisoituneita diskursseja. En kuitenkaan halua kiinnittää huomiota pelkästään näihin vahvoihin, valta-aseman saavuttaneisiin diskursseihin vaan tarkastella aineistoani moninaisena, sellaisena kuin se kokonaisuudessaan näyttääytyy.

5. Keskeiset teemat

Teemoittelua tehdessäni osoittautui aineistoni sisällöllisesti rikkaaksi ja moneen suuntaan polveilevaksi. Teemoittelun aikana tulin entistä tietoisemmaksi siitä, ettei keskusteluketjuja voi tarkastella jähmeinä kokonaisuuksina, vaan samassa keskustelussa voi tunnistaa useita eri teemoja. Temaattinen hajanaisuus on juuri verkkokeskusteluille tyypillinen piirre; keskustelut harvoin pysyttelevät pelkästään keskusteluketjun aloittavan viestin aiheessa, vaan ketjujen sisälle muodostuu helposti keskustelijoiden huomiosta kilpailevia useita rinnakkaisteemoja. Erityisesti silloin keskusteluviestin julkaisukontekstiin tulee kiinnittää huomiota, sillä viestin sisällön ymmärtämiseen liittyy tiiviisti se, mitä muut keskustelijat ovat aiemmin sanoneet ja mihin ketjun sisäkkäiseen keskusteluun kyseinen viesti ottaa osaa. Käyn seuraavaksi aineistostani havaitsemaani viisi pääteemaa läpi. Aineistoni pääteemat ovat: lasten- ja kodinhoito, äidin käyttäytyminen, äidin ominaisuudet ja luonne, synnytys ja lastenkasvatus.

Käytän aineistoni kuvailussa esimerkkeinä viesteistä sanatarkkoja lainauksia kirjoitusvirheineen päivineen. Aineistoa kerätessäni viestien otsikkokenttään kirjoitettu teksti näkyi keskusteluketjuissa lihavoituna, ja olen säilyttänyt tämän alkuperäisen ulkoasun myös esimerkkeinä käyttämissäni viestikatkelmassa. Tekstin joukossa olevissa lyhyissä lainauksissa käytän keskusteluketjusta lyhennettä ”kk” ja viestistä kirjainta ”v”.

5.1. Lasten- ja kodinhoito

Keskusteluja lukiessani äidillisiksi yleisesti mielletyt toimet, eli lasten- ja kodinhoito nousevat silmiinpistävästi usein aineistosta esille. Poimin keskusteluista hyvän äidin tekemiä töitä, ja äidille ominaiseksi katsottujen töiden määrä ja kirjo näyttäytyy erittäin laajana. Keskustelujen äiti esimerkiksi askarteleo, leikkii, laulaa, pelaa lasten kanssa, tekee ruokaa, imettää, lukee kirjoja, ulkoiluttaa lapset, siivoaa, pesee pyykki, kylvettää tai pesee lapset, käyttää kantoliinaa, nukuttaa lapsen, keksii virikkeitä, pitää kodin siistinä, laittaa pihalle tai parvekkeelle kukat kukkimaan, käyttää kestovaippoja vauvalla, ostaa lapselle vaatteet. Keskusteluiden pohjalta muodostuu mielikuva työteliästä äidistä, joka tekee ja touhuraa kotona uutterasti ja lakkaamatta. Tällainen äiti voisi olla esimerkiksi keskusteluketjun 1 eräs kirjoittaja.

Olen laittanut ruoan uuniin, pyykin kuivumaan ja uuden pyörimään, lettutaikinan turpoamaan, tehnyt salaatin. Olen myös pelannut lasten kanssa kummitusjuna-peliä, lukenut sylikkään lasten kanssa luvun mestaritentun seikkailuista, suukotellut miehen kanssa:), halinut lasten kanssa, imettänyt pienimmäistäni joka nyt on tyytyväisenä sylissäni, ja kohta puetaan päälle ja lähdetään hiihtomajalle hiihtämään/pulkkamäkeen (osa hiihtämällä ja osa autolla). Ja juu, olen hyvä äiti!” (Vierailija – 6.3.2005 klo 14:26, viesti 43/44, keskusteluketju 1.)

Aineistoni keskusteluissa äidillisyyttä kiertyy kodin ympärille ja myös koti otetaan äidillisen työn kohteeksi; koti ei siis ole vain paikka, jossa ollaan ja jossa lastenhoito tapahtuu. Keskustelujen koti- ja lastenhoitokeskeisyys on ymmärrettävää kun ottaa huomioon, että palstalla keskustelevista äideistä moni on poissa työelämästä hoitamassa kotona pieniä lapsiaan. Keskusteluissa ei ole ainoatakaan viestiä, jossa viitattaisiin kouluikäisestä lapsesta huolehtimiseen esimerkiksi kotiläksyjen vahtimisella, vaan lastenhoito tarkoittaa keskusteluissa poikkeuksetta pienten lasten hoitamista. Muuhun kuin kotona olevaan äitiin viitataan melko harvoin, eli lastenhoitokeskusteluissa keskitytään pohtimaan hyvää äitiyttä kotona olevan äidin lähtökohdista käsin. Toisaalta keskusteluista ei voi päätellä, etteikö kodinhoito määrittäisi myös työssä käyvän äidin hyvää äitiyttä. Esimerkiksi kodin siivouksen, pyykinpesun ja kukkien istutuksen voi katsoa yhtä hyvin kuuluvan koti- kuin työäidin vastuulle.

Erityisen usein keskusteluissa puhutaan siitä, mitä ja millaista ravintoa lapselle tulisi tarjota. Koska keskustelijoiden lapset ovat vauva- ja pikkulapsi-iässä, liikkuu keskustelu imetyksen, äidinmaidonkorvikkeiden, teollisten vauvanruokien ja kotiruuan ympärillä. Esimerkiksi keskusteluketju 7:n aloittaja kysyy viestissään, miksi äidit eivät tee vauvalleen itse ruokaa, vaan tarjoavat mieluummin purkkiruokaa. Ketjun aloittaja perustelee aloitustaan sillä, että *”itsetehdyt ruuat ovat paljon terveellisempiä ja rakkaudella tehtyjä”*. Purkkiruuan lämmittäminen mikrossa ja ruuan kiireinen syöttäminen on kirjoittajan mukaan *”huonon äidin merkki”*. Osa keskustelijoista ei halua määritellä äitiyttä ruuanlaiton kautta. Yksi keskustelijoista toteaaakin, että *”kyllä hyvä äitiys tulee ihan muista asioista kuin ruuasta”* (kk 7, v 3). Samassa keskustelussa tulee ilmi yhden keskustelijan epäily, että ihmiset reaali maailmassakin saattavat määritellä äitiyttä ruuan laiton kautta.

Heh, tänään kaupan kassalla takanani oli mummo joka katseli paheksuvasti, kun lapoin purkkitolkulla vauvanruokaa kassalle. Selvästi ajatteli kuten sinä, että huono ja

laiska äiti tuossa ja varmaan sääli lastani yli kaiken. Minua nauratti, koska ostin purkkiruokaa siksi paljon, että lähdemme juhannukseksi mökille, jossa ajattelin minäkin ottaa rennosti ja vauva saa pärjäällä pääosin purkkiruuilla. Yleensä meillä syödään omatekoruokaa. (Vierailija – 21.6.2005 klo 17:48, viesti 6/15, keskusteluketju 7)

Keskusteluissa, joissa äitiyden hyvyyden tai huonouden määrittely on aloitusviesteissä keskeistä, suhde ruuanlaittoon näyttäytyy ajoittain kärjistyksinä: ”*Valmisruokia jos antaa niin lapsesta tulee suurinpiirtein vammaisen*” (kk 4, v 8), ”*Hyvä äiti tekee kaikki ruuat itse (ei siis prk ruokaa,hyi)*” (kk 4, v 16) tai ”*Kaupan purkkimuonat on sama asia kuin einespitsaa vauvalleen syöttäisi!!!!*” (kk 18, v 17). Myös monet muut lasten- ja kodinhoitoon liittyvät työt ja toimet näyttäytyvät kärjistyksinä. Näissä keskusteluissa kuultaa myös parhaiten läpi ärsyntyminen hyvän äitiyden yhdistämiseen lasten- ja kodinhoitoon. Tämän tyyppisiä viestejä keskustelijat nimittävät esimerkiksi ”*veetuiluvastauksiksi*” (kk 2, v 9) tai ”*vihaisiksi kirjoituksiksi*” (kk 2, v 15). Keskustelijoiden ajoittain provokatiivinen suhtautumistapa vahvistaa keskusteluista syntyneitä vaikutelmia, että on olemassa ”oikeita” ja ”väärää” tapoja tehdä äidillisiä töitä ja näissä tavoissa pysyminen tai niistä irtisanoutuminen, on kytköksissä hyvän äitiyden tuottamiseen. Parhaiten tämä näkyy hyvän äidin töistä laadituista listoista.

Hyvä äiti synnyttää luomusti kotona, imettää kouluikään, tekee itse KAIKKI ruuat, ei anna lapsille herkkuja ennen täysi-ikäisyyttä – – koti on aina siisti, leipoo pullaa – – lapsi hoidetaan kotona kouluikään saakka. (Vierailija – 8.6.2005 klo 9:43, viesti 8/16, keskusteluketju 2)

Varmaan kärsivällinen ja reipas, askartelee, keksii virikkeitä lapselle, huolehtii että kylmällä ilmalla on sormikkaat kädessä, ei anna katsoa TV:tä kuin max. tunnin päivässä, tekee maukkaita ja vaihtelevia ruokia – – Terv. huono äiti. (Vierailija – 8.6.2005 klo 9:39 viesti 3/16, keskusteluketju 2)

”hyvä” äiti:

- imettää ainakin 1 v asti (ja osaimettää noin 2v asti)
- tekee kaikki ruuat itse (ei siis prk ruokaa, hyi)
- käyttää kestovaippoja
- käyttää kantoliinaa
- ulkoilee joka päivä lasten kanssa

(Vierailija – 13.1.2005 klo 13:49, viesti 16/19, keskusteluketju 4)

Imetykseen suhtaudutaan keskusteluissa vielä ruuanlaittoa tai monia muita kodin- ja lastenhoitoon liittyviä töitä vakavammin ja kiihkeämmin. Imetykseskusteluissa on hyvän äitiyden kannalta keskeistä se, onnistuuko imetys vai ei ja se, kuinka kauan imetys ja etenkin täysimetys jatkuu. Täysimetyksellä tarkoitetaan sitä, että vauva saa ravinnokseen vain oman äidin maitoa, eikä vauvalle tarvitse antaa lisäksi äidinmaidonkorviketta. Vauva voi olla myös osittaisimetyksellä, jolloin lapsi saa osan ravinnostaan äidinmaitona ja osan korvikkeena, tai lapselle voidaan antaa pelkästään äidinmaidonkorviketta. Täysimetystä nykyään suositellaan jatkettavan vauvan puolen vuoden ikään asti, jonka jälkeen lasta tulee pikku hiljaa totuttaa kiinteään ravintoon. Imetystä, kiinteään ruuan tarjoamisen ohella, suositellaan jatkettavaksi noin vuoden ikään saakka.

Suomen sosiaali- ja terveysministeriön antamien imetyssuositusten noudattaminen tai niistä irrottautuminen näyttelee keskeistä osaa aineistoni keskusteluissa. Tällaista hyvän äitiyden ja imetyksen suhdetta ilmentää keskusteluketju 5. Keskustelun aloittaja on laatinut kahdeksankohtaisen listan selvitykseksi siitä, mikä tekee hänestä hyvän äidin. Listan aloittaa kohta yksi: *”Täysimetin 6 kk, imetän kunnes vauva 1 v.”* Lyhyen, kuuden viestin keskusteluketjun muut kirjoittajat eivät jaa ketjun aloittajan näkemyksiä hyvästä äitiydestä, vaan toteavat esimerkiksi: *”Mäkin olen mielestäni hyvä äiti ja ihminen, vaikka en ole kaikkia asioita suositusten mukaan tehnytäkään”* (v 3) tai *”Ei suositusten orjallinen noudattaminen tee hyvää äitiä”* (v 5). Sen sijaan keskustelijat kertovat olevansa aloitusviestiin ensimmäisenä vastanneen nimimerkin ”eppuliini” kanssa samaa mieltä siitä, että *”jokainen tehkään tyylillään ja siten mikä parhaiten sopii perheelle”*. Keskusteluketju loppuu nimimerkin ”Nalle78” viestiin, jossa hän ihmettelee: *”Miksi aina kiistellään fyysisistä asioista?”*

Keskusteluketjun 22 aloittaja haluaa erottaa imetyssuositusten noudattamisen ja hyvän äitiyden toisistaan. Kirjoittaja toteaa otsikkotekstissään: *”Olen hyvä äiti vaikka lapseni ei ole rintamaitoa saanut ja näin ollen on saanut korviketta pullosta.”* Aloitusviestin kirjoittajalle todetaan kuitenkin tympeästi: *”Olet huono korvikeäiti ja vauvasi on korvikevauva”* (v 5) ja *”Huono itsetunto sinulla taitaa olla”* (v 6). Äiti saa myös kannustusta: *”Niin varmasti oletkin, imettämisestä keskusteleminen täällä vaan on ihan mahdotonta”* (v 2). Keskustelussa myös ihmetellään, miksi ketjun aloittaja haluaa tulla palstalle *”omaa hyvyyttään todistelemaan”* (v 11). Tähän yksi keskustelijoista toteaa, että koska *”monet ovat hehkuttaneet sitä että ovat imettäneet, niin miksi ei voisi toistepäinki”* (v 15).

Aineistojeni keskusteluissa äidit, jotka eivät imetä tuntuvat joutuvan usein altavastajaan osaan. He haluavatkin usein perustella imettämättömyyden syitä, kuten vauvan keskosena syntyminen, pienipainoisuus tai omat terveydelliset syyt.

5.2. Äidin käyttäytyminen

Tässä teemassa on äidin käyttäytyminen usein epätoivottavaa, huonoa käyttäytymistä. Alkoholin käyttö, tupakointi ja ravintoloissa juhliminen näyttävät äitiyttä määrittelevinä moraalisin valintoina. Näissä moraalisytytteisissä keskusteluissa myös huonon äidin hahmo tulee vähintään viitteellisesti esille. Teemassa on keskeistä se, että äiti voi säädellä ja muuttaa käytöstään. Keskustelujen aloittajat, jotka esittävät olevansa moraalisen valinnan edessä, saavat useimmiten monenlaisia vastauksia.

Muksu 1,5 v., jokos minulla äiskällä lupa vetää perseet olalle? (Vierailija – 26.5.2005 klo 19:55, viesti 1/12, keskusteluketju 19)

No ei todellakaan ole. Hyvä äiti ei koskaan juo itseään humalaan. (Vierailija – 26.5.2005 klo 20:02, viesti 5/12, keskusteluketju 19)

Päivän paras, 5!!! *reps* Hyvä äiti ei juo humalaan... Joo...sillä nyt ei ole MITÄÄN TEKEMISTÄ HYVÄN ÄITIYDEN kanssa. Ootko ihan täysillä?:) (Vierailija – 26.5.2005 klo 20:07, viesti 7/12, keskusteluketju 19)

Rentoutua voi muutenkin kuin juomalla itsensä humalaan. Ajatelkaa nyt miltä lapsesta tuntuu nähdä krapulainen äiti :((Vierailija – 26.5.2005 klo 20:21, viesti 12/12, keskusteluketju 19)

Hyvän äitiyden yhdistämisestä alkoholin käyttöön, ravintoloissa juhlimiseen ja joskus tupakointiinkin, voidaan laskea myös leikkiä, jolloin niiden välinen yhteys kyseenalaistetaan. Ketjussa 24 keskusteluketjun aloittaja kysyy: *”Paheksutteko ihan vain yleisesti sitä, että äidit polttavat”* ja saa kymmenen minuutin päästä ensimmäisenä vastauksena: *”Parasta, että sinäkin nyt jo opit että hyvä äiti ei juo viinaa (ikinä), ei polta, ei käy baareissa ainakaan vauvan ekana vuonna:.)”* Edellinen kirjoittaja puolestaan saa viestiinsä neljän minuutin päästä leikkimielisen vastauksen: *”ja imettää vähintään vuoden ja käyttää kestovaippoja! :D”* Keskustelun päättää

keskusteluketjun aloittajan viesti (kirjoittaja allekirjoittaa viimeisen viestin ”T:Ap”, eli Alkuperäinen), jossa hän toteaa: ”*Mä oletan, että kakkosen kommentti oli tarkoitettu vitsiksi.*”

Keskusteluissa, joiden aloitusviesteissä määritellään äitiyttä, mainitaan usein hyvän äitiyden sekä alkoholin ja ravintoloissa juhlimisen välinen yhteys, tai pikemminkin yhteensopimattomuus. Osassa viesteistä on pääteltävissä kirjoittajan ärtymys yhdistää nämä asiat toisiinsa siten, että alkoholin käyttö ja ravintoloissa juhliminen määrittelisivät hyvää äitiyttä. Ketjussa 4 yksi keskustelijoista toteaa: ”*Ei puhuttakaan että voisi silloin tällöin polttaa tupakan tai juoda alkoholia niin paljon että (huh kauheeta) HUMALTUU*” ja jatkaa: ”*Lasta ei voi jättää minnekään hoitoon jos vaikka äiti haluaisi päästä yksin/isän kanssa käymään jossain ja vielä hirveempää; juhlimassa tai suoraan sanottuna BILETTÄMÄSSÄ*” (v 8).

Hyvästä äitiydestä puhutaan myös suhteessa aiempaan nuoruusiän käyttäytymiseen. Keskusteluketjuun 14 kirjoittaneet kertovat eläneensä hurjan nuoruuden, mutta niiden aikojen jääneen taakse raskauden alettua: ”*Tulin raskaaksi juuri 18 vuotta täytettyäni ja kaikki loppui siihen*” (v 20) tai: ”*Käytin huumeita 21v asti jolloin kuulin odottavani esikoista ja lopetin kaiken muun paitsi tupakoinnin*” (v 22). Toinen syy jättää taakse entinen riehakkaaksi kuvailtu elämä oli miehen löytyminen: ”*Kun oikea mies osui kohdalle, ei ollut yhtään harmi jättää taakseen huimia nuoruusaikoja*” (v 6).

Keskusteluketjussa vallitsee selvästi ehdoton käsitys siitä, että hurjan nuoruuden on jäätävä taakse, jotta äiti voisi olla hyvä äiti. Ylenmääräinen alkoholinkäyttö, huumeet ja lukuisat sukupuolisuhteet eivät sovi hyvään äitiyteen. Nuorena, ennen raskautta eletty ”*raikuliaika*” ei silti määrittele nykytilanteessa naista huonoksi äidiksi. Sen sijaan kyky ja tahto muuttua ”*villin nuoruuden*” jälkeen ”*mallikkaaksi perheenäidiksi*” tai ”*esimerkilliseksi äidiksi*” näyttäytyy keskustelussa saavutuksena, josta voi olla ylpeä.

Oliko sinulla villi nuoruus, mutta nyt olet ihan hyvä äiti lapsillesi ja puoliso miehellesi? (Vierailija – 6.4.2005 klo 11:52, viesti 1/24, keskusteluketju 14)

Jep, dogasin, bailasin, poltin, nain kaikkia kolmijalkaisia.... Nyt olen esimerkillinen äiti, en hypi vieraisa miehissä, en kulje ravintoloissa.... (Vierailija – 6.4.2005 klo 11:56, viesti 4/24, keskusteluketju 14)

Hei! Eikö meissä olekin selviytyjäainesta, kun on villikkovuosien jälkeen kyetty asettumaan mallikkaiksi perheenäideiksi! (Vierailija – 6.4.2005 klo 12:03, viesti 12/24, keskusteluketju 14)

Pitäisikö tän avauksen perusteella päätellä, että ainoastaan ne naisimmeiset, jotka olivat niitä kotihiiriä, nenä kirjassa, kiinni voivat olla hyviä äitejä ja vaimoja? (Vierailija – 6.4.2005 klo 12:08, viesti 16/24, keskusteluketju 14)

Päinvastoin. Olen aloituksen tekijä ja nuoruuteni oli aika hurjaa. Ehkäpä juuri siksi arvostankin kotiäitiyttä juuri nyt. (Vierailija – 6.4.2005 klo 12:10, viesti 17/24, keskusteluketju 14)

Hyvästä äitiydestä puhutaan myös niissä keskusteluissa, joissa sovitetaan yhteen äidin työssä käyntiä ja lastenhoitoa. Äidin työssä käyminen näyttäytyy keskusteluissa äidin valintana erityisesti silloin, jos lapsi on alle kolmevuotias, tai vielä nuorempi äidin palatessa työelämään. Ansiotyöhön meneminen ja erilaiset lastenhoidon järjestelyt herättävät keskusteluissa kannanottoja puolesta ja vastaan. Keskustelujen sävy on ajoittain kiivas; äidin työhön meneminen ja lapsen tai lasten jättäminen vieraan hoiviin ilmenee usein myös moraalisenä kysymyksenä. Tyypillinen keskustelu, jossa tulevat esiin useasti julkituodut näkemykset ja kannanotot on keskusteluketju 21, jonka aloittaja ihmettelee, miksi hänen pitäisi ajatella olevansa huono äiti töissä käymisen vuoksi. Ketjun aloittaja kertoo olevansa yksinhuoltajaäiti ja että hänen kaksivuotias lapsensa on ollut pian vuoden hoidossa. Lapsen hoito on ratkaistu kotiin palkatulla hoitajalla. Keskustelussa äitiä syytetään muun muassa kalliiksi katsotusta asumisratkaisusta, eli omakotitalossa asumisesta sekä yhdessä lapsen kanssa tehdyistä ulkomaanmatkoista.

Omakotitalon pitämiseen pitääkin käydä töissä. Plus matkustelun vuoksi. Itse en alle 3v lapsia hoitoon jätä. Uskon, että ”Lopussa kiitos seisoo”. (Vierailija – 15.6.2005 klo 17:38, viesti 6/32, keskusteluketju 21)

Myös äidin oikea paikka – eli se, että työssäkäyvä äiti on samalla poissa lapsensa arjesta – puhututtaa keskustelijoita. Keskustelun aloittaneen äidin kysymys, miksi hänen tulisi kokea olevansa huono äiti työssä käymisen vuoksi, saa vastauksen: *”No, vaikka siks että et ole valmis asettamaan lapsesi kiireetöntä ja äidin aikaa ja syyliä antavaa arkea lapsellesi hänen pikkulapsiaikanaan”* (v 5). Ketjun aloittanut äiti saa toki myös kannustavia viestejä: *”Minusta*

tämä oli hyvä kirjoitus!! T: kotiäiti ja FT” (v 4) tai ”minusta ap on järjestänyt asia todella hienosti, ja _lapsen parasta ajatellen” (v 15).

Jotkin keskustelijat puolestaan kyseenalaistavat kotiäitiyden ainoana oikeana hoitomuotona, eli kotihoidon päivähoitoa laadullisesti parempana ratkaisuna.

Sinua soimaavat vain ne kotiäidit, jotka eivät kuitenkaan pääsisi töihin. On se kumma, että jos annetaan valinnanmahdollisuus, niin sittenkin pitäisi valita vanhan neuvostoliiton malliin – vain yhdestä annetusta vaihtoehdosta. (Vierailija – 15.6.2005 klo 18:06, viesti 14/32, keskusteluketju 21)

Olen sitä mieltä, että on TÄYSIN järjetöntä mollata työssäkäyviä äitejä, joiden lapsi on hoidossa siis alle 3 vuotiaana. MITEN ihmeessä lapsista tulisi huonompia hoidossa ollessaan kuin kotiooloissa? Ihmettelen vaan niitäkin kotiäitejä, joilla on aikaa täällä palstalla kirjoitella kaiket päivät. Onkos se sitten ”laadukasta” ja opettavaa aikaa lapsen kanssa??? (Vierailija – 15.6.2005 klo 21:51, viesti 30/32, keskusteluketju 21)

Kaikki aineistoni keskustelut huomioon ottaen, hyvää äitiyttä määritellään äidin työssäkäynnin kautta kuitenkin melko harvoin. Keskusteluketjuissa, joiden aloitusviesteissä haastetaan äidit pohtimaan hyvää tai huonoa äitiyttä, nousee esiin vain muutaman kerran tämän tyyppisiä viittauksia, kuten ”hyvä äiti on kotona kunnes nuorimmainen täyttää 3 vuotta” (kk 4, v 10), ”ei puhettakaan että töihin lähtisi äitiysloman päätyttyä” (kk 4, v 8) ja ”hyvä äiti ei käy töissä, lapsi hoidetaan kotona kouluikään saakka” (kk 2, v 8). Äidin työssä käyminen näyttäytyy, ainakin näissä aineistoni keskustelujen hyvän äitiyden esityksissä, merkitykseltään marginaalisena.

5.3. Äidin ominaisuudet ja luonne

Hyvästä äitiydestä puhutaan myös äidin ominaisuuksien ja luonteen kautta. Äidin ominaisuuksiin sijoitan esimerkiksi äidin iästä ja koulutustaustasta käydyt keskustelut sekä äidin luonteeseen liittyvät keskustelut.

Äidin iän ja hyvän äitiyden suhdetta luonnehtivat keskusteluketjut 16 ja 17 on aloitettu samana päivänä runsaan puolen tunnin välein. On hyvin mahdollista, että jälkimmäinen keskustelu on

voinut syntyä kannanottona ensimmäiselle keskusteluketjulle. Toisaalta ketjujen aloitusviestit ovat keskenään niin samantapaisia, ettei ole poissuljettua sekään että molemmat aloitusviestit olisivat peräisin samalta kirjoittajalta. Ketjun 16 aloitusviestin mukaan alle 18-vuotias ei voi olla hyvä äiti koska *”on itsekin vielä kakara”*. Ketjun 17 aloitusviestissä taas todetaan, että yli 35-vuotias ei voi olla hyvä äiti, koska *”on jo niin iäkäs että kroppakin alkaa prakaamaan vaihdevuosineen ym vaivoineen”*. Keskustelujen aloitusviesteissä on ärsyttämiseen pyrkimisen makua ja ketjun 17 aloitusviestiin vastataankin heti minuutin päästä: *”Huono provo, hanki elämä.”* Molemmissa ketjuissa keskustelijat kyseenalaistavat lähtöasetelman, eli äidin iän ja hyvän äitiyden relaation. Keskustelijat huomauttavat äitiyden kestävän koko naisen eliniän, riippumatta siitä minkä ikäisenä äidiksi on tullut.

Kaikkihan me nuorempana lapset saaneet olemme äitejä yli 35 vuotiaina aina hautaan saakka. Äitiys jatkuu myös lasten ollessa teinejä/aikuisia. (Vierailija – 20.6.2005 klo 23:09, viesti 31/55, keskusteluketju 17)

Ai, jos saa lapsen vaikka 25v niin sit yli 35-vuotiaana ei voi olla hyvä äiti? Et 15 vuotta on, mut sit ei enää. Okei... (Vierailija – 20.6.2005 klo 21:10, viesti 4/55, keskusteluketju 17)

Keskusteluketjun 16 aloitusviesti ei saa yhtä paljon vastustusta kuin ketjun 17 aloitus. Alaikäisen äitiys näyttää siis jakavan mielipiteitä enemmän molempiin suuntiin. Ketjun 16 keskusteluissa tosin todetaan, ettei kaikkia voi yleistää iän perusteella kakaraksi ja että *”hyvä äitiys ei ole iästä kiinni, vaan äitiys on jotain muuta”* (v 9).

Äidin koulutustausta esiintyy harvakseltaan hyvän äitiyden yhteydessä. Äidin koulutus näyttäytyy aineistossani vain niissä keskusteluketjuissa, joiden aloitusviesteissä pyritään tekemään määrittelyjä hyvästä tai huonosta äitiydestä. Hyvän äidin mainitaan olevan *”mielellään akateemisesti koulutettu (terveempiä kuin duunarit)”* (kk 2, v 3).

Äidin ominaisuuksiin liittyvät myös ne keskustelut, joissa keskustelija kertoo olevansa fyysisesti tai henkisesti jollain tavalla ”keskivertoäidistä” poikkeava. Keskusteluketjun 15 aloittaja ihmettelee, miksi häntä katsotaan huonoksi äidiksi leikkipuistoissa ja pihoilla. Kirjoittaja kertoo olevansa kaksikymppinen, tarkkaavaisuushäiriöstä (ADHD) kärsivä äiti, joka pukeutuu lähtiessään ulos lapsen kanssa erityylyisesti kuin muut äidit. Osa keskustelijoista epäilee muiden

äitien katseiden johtuvan keskustelun aloittajan erilaisesta ulkonäöstä: *"Ehkä et tosiaan näytä ihan tyyppilliseltä äidiltä?"* ja jatkaa: *"saattaisin ajatella, että tuo äiti ei jotenkin antaudu tähän äitinä olemiseen"* (v 10). Yksi keskustelijoista taas toteaa lyhyesti, että *"ADHD ja nuori ikäsi on vähän riskitekijöitä huonoon äitiyteen"* (v 6). Ketjun aloittaja itse yhdistää hyvän äitiyden ulkoisiin asioihin: *"En jaksaisi vetää tuulipukua tai trendivaatteita niskaani todistaakseni hyvää äitiyttä"* (v 1) ja *"ADHD vaikuttaa jonkin verran näihin juttuihin mitä pidetään hyvänä äitiytenä, kuten siisti koti ja huoliteltu ulkonäkö..."* (v 13).

Äidin luonne yhdistetään hyvään äitiyteen, joko suoraan adjektiivilla, tai sitten muuten kertomalla millainen on hyvä tai huono äiti. Hyvään äitiin on liitetty muun muassa adjektiivit *"kärsivällinen"*, *"reipas"*, *"valveutunut"*, *"kekseliäs"* ja *"kypsä"*. Suoraa adjektiiveilla kuvailua enemmän äidin luonnetta kuvaillaan käytöksen kautta: *"hyvä äiti ei menetä hermojaan"*, *"myöntää heikkoutensa"* tai *"osaa pyytää apua"*. Äidin luonnekuvaus hyvän äitiyden esitysten yhteydessä on niin hajanaista ja satunnaista, ettei aineistoni keskusteluista pysty johtamaan äidin luonteesta mitään syvällisempiä päätelmiä.

5.4. Synnytys

Synnytys yhdistetään kahdella eri tavalla hyvään äitiyteen. Ensinnäkin se yhdistetään siihen, onko äiti synnyttänyt lapsensa alateitse vai onko hänelle tehty sektio. Toiseksi hyvä äitiys yhdistetään siihen, onko synnytyksessä käytetty jotain kivunlievitystä vai onko äiti synnyttänyt ilman lääkitystä.

Alatiesynnytyksestä, jossa ei ole käytetty kipulääkitystä, käytetään keskusteluissa tavallisesti termiä *"luomusynnytys"*. Keskusteluketjun 18 aloittaja kysyy, *"onko luomusti synnyttänyt nainen parempi äiti kuin kipulääkkeiden avustuksella?"* Keskusteluketjun aloitusta näytetään pitävän provosointina, sillä suurin osa vastauksista joko laskee leikkiä asiasta tai ohittaa aiheen välinpitämättömyyttä esittäen: *"Huoh...Etkö nyt parempaa keksinyt?"* (v 7), *"Näin on. sektioilla ilman kivunlievitystä synnyttänyt on kaikista paras"* (v 20) ja *"Onko henkilö, jonka hammas paikataan ilman puudutetta parempi kuin hän, joka turvautuu puudutukseen?"*(v 13). Myös sankaritarinat naisista, jotka synnyttävät töiden lomassa pellonreunalla muistetaan: *"Mutta luomuäitihän synnyttää kaikessa rauhassa omassa saunassaan tai pellonreunalla ja heti synnytettyään jatkaa töitä muina naisina vauva kantoliinassaan"* (v 18). Synnytystavalla

näyttää olevan kivunlievitystä suurempi merkitys hyvän äitiyden esityksissä. Synnytystapaan suhtaudutaan äidin omana valintana, ei toimenpiteenä, jolle äiti ei itse voi mitään. Sektiolla lapsen saaneet ovat ajoittain samaan tapaan altavastajina kuin äidit, jotka eivät ole imettäneet: ”*Imettäjäthän on jo paremmiksi äideiksi todettu, näissä viimeisissä viesteissä myös alakautta synnyttäneet*” (v 16). Selitystä siihen, miten synnytystavalla voidaan perustella äidin hyvyttä tai huonoutta, ei keskustelussa anneta. Sen sijaan keskustelussa todetaan muutamaan kertaan, ettei synnytyksellä ole mitään tekemistä äidin hyvyyden kanssa: ”*Hmmm... Eiköhän todellinen äitiys tule esiin vasta myöhemmin kuin juuri synnytyshetkellä?*” (v 21).

5.5. Lastenkasvatus

Lastenkasvatus teemassa painotetaan äidin kykyä ja taitoa tarjota lapselleen myös henkisesti hyvät elämän lähtökohdat hoivan ja huolenpidon antamisen lisäksi. Keskusteluista esiin hahmottuva hyvä kasvattajaäiti opastaa lastaan omalla hyvällä esimerkillään, kuten ”*Hyvä äiti opettaa omalla käytöksellään lapselleen suvaitsevaisuutta*” (kk 4, v 9) ja ”*eihän siinä juomisessa muuten mitään mutta kuten edellinen sano niin annat lapselle aika huonoa esimerkkiä*” (kk 20, v 14). Hyvä äiti on myös tiedostava kasvattaja, joka tuntee lapsensa erityisyyden ja hänelle ominaiset tarpeet: ”*Hyvä äiti asettaa myös selkeät rajat (parhaaksi katsomallaan tavalla lapsen persoonallisuuden huomioiden)*” (kk 2, v 14). Toisaalta kasvattamisellakin on rajansa: ”*Hyvä äiti ei kasvata liikaa. Lapsi on lapsi, ei koira*” (kk 4, v 19).

Keskusteluketju 23:ssa tulee esiin hyvänä äitinä olemisen vaikea ristiriita, kun äidin tulisi olla samalla kertaa sekä lempeä ja lämmin, että tiukan autoritaarinen kasvattaja. Keskusteluketjun aloittaja kertoo saaneensa ”*hyperraivarin*”, kun lapset leikkivät jälleen kerran huoneessaan salaa, vaikka heidän olisi pitänyt olla jo nukkumassa. Lapset eivät totelleet äidin käskyjä, vanhemmat eivät olleet päässeet tekemään mitään iltaisin vuosia jatkuneen ”*nukutusrumban*” aikana ja lapset olivat aina aamulla väsyneitä. Äiti kertoo saaneensa raivokohtauksen, jonka aikana hän kertoo ottaneensa lasten lelut pois ja ”*molemmat saivat selkään kämmenellä ja tukkapölyä*”. Äidin ”*hyperraivari*” oli hiljentänyt lapset ja ”*he säikähtivät niin, että nukkuivat sitten raivarini jälkeen melkein heti*”. Äiti sanoo häpeävänsä, sitä ”*kun ei enää jaksa olla hyvä äiti vaan hajottaa ihan urakalla*” (v 4). Keskustelijat ymmärtävät ketjun aloittanutta äitiä hyvin ja antavat tälle neuvoja ja kannustusta tilanteen hoitamiseksi. Pari keskustelijaa kertoo olevansa

ruumiillista rankaisua vastaan, mutta nämäkin keskustelijat suhtautuvat äitiin ymmärryksellä: ”*Voimia, jatka samaa rataa miinus tuo käsiksi käyminen*” (v 7). Viimeisessä viestissä ketjun aloittanut äiti kiittää keskustelijoita saamastaan tuesta.

Kiitos lohduttavista viesteistä. Oli ilo huomata, että joskus hullu hirviöäitikin saa lohdutusta tältä palstalta:) (Vierailija – 13.6.2005 klo 2:20, viesti 13/13, keskusteluketju 23)

6. Tärkeimmät diskurssit

Keskusteluja läpikäydessäni olen havainnut aineistossani useita diskursseja, jotka esiintyvät toistuvasti hyvän äitiyden yhteydessä. Nämä diskurssit näyttäytyvät erityisen hyvin kiistoissa, joissa omia kantojaan puolustavat keskustelijat jakautuvat erilaisiin, välillä täysin vastakkaisiin leireihin. Tällaisia vastakkaisia ja kiisteleviä leirejä on noussut ainakin seuraavien aiheiden ympärille:

- Alatiesynnytys-sektio
- Imetys-korvikkeen antaminen
- Valmisruoka-kotiruoka
- Perhepeti-oma sänky
- Kotiäiti-työäiti
- Nuori äiti-vanha äiti
- Kotihoito-päivähoito
- Tupakoiminen-tupakoimattomuus
- Alkoholin käyttäminen-alkoholista kieltäytyminen
- Korkeasti koulutettu-kouluja käymätön
- Ulkoilu-sisätiloissa pysyminen

Aiheet merkityksellistyvät diskursseissa, joista toiset ovat valtakurssit ja toiset alisteisia. Esimerkiksi imetys ja äidinmaidon korvikkeen antaminen saatetaan esittää joissakin yhteyksissä samanarvoisina vaihtoehtoina, mutta suorittavassa diskurssissa ne eriarvoistuvat imetyksen noustessa arvostetummaksi kuin äidinmaidonkorvikkeen antaminen.

Olen havainnut tutkimissani keskusteluissa käytettävän kolmea valtakurssia, mutta aineistossani on löydettävissä useita muitakin diskursseja. Havaitsemani vallalla olevat diskurssit ovat: suorittava diskurssi, tiedostava diskurssi ja irtisanoutuva diskurssi. Diskursseille on ominaista, että ne eivät ole tarkkarajaisia ja itsenäisiä, vaan osittain ja usein toisilleen päällekkäisiä. Keskustelija saattaa siis tuottaa samassa keskusteluyhteydessä hyvää äitiyttä kaikilla eri diskursseilla. Diskurssit ovat myös toisistaan riippuvaisia; ne tarvitsevat toinen toisiaan. Esimerkiksi suorittava diskurssi tukeutuu yhtenäen tiedostavaan diskurssiin: äiti ei voi ruokkia lastaan ”oikealla” tavalla, ennen kuin tietää mikä ”oikea” tapa on. Diskursseissa

keskeistä ei siis ole erottelu, vaan pyrin niitä jäljittämällä pohtimaan ja kuvailemaan sitä, millä keinoilla sekä millaisen puheen kautta hyvää äitiyttä keskusteluissa tuotetaan.

6.1. Suorittava diskurssi

6.1.1. Hyvä äiti touhuaa ja hääää

Suorittavassa diskurssissa hyvä äitiys nähdään tekojen ja toiminnan kautta. Hyvä äitiys esitetään jatkuvana tekemisenä, joka muodostuu laajasta kirjosta äidillisiä töitä. Keskusteluista voi havaita käsityksen, että hyvä äitiys on suorituslaji. Suorittava diskurssi on yleisin kodin- ja lastenhoitokeskusteluissa, mutta kaikki muutkin teemat, kuten ikä ja synnytys, voidaan nähdä suorituskeskeisesti. Esimerkiksi keskusteluketjun 17 aloituksessa todetaan, ettei yli 35-vuotias voi olla hyvä äiti, koska ”*kropan pratatessa*” ei voi enää jaksaa äitinä oloa. Millä tavalla ”kropan prakaaminen” ja jaksaminen liittyvät hyvään äitiyteen? Vaikka keskustelun aloittaja ei sitä suoraan kerro, on viestiä vaikea tulkita muutoin kuin siten, että äidin on oltava fyysisesti hyvässä kunnossa, jotta jaksaa tehdä äidille ominaiseksi miellettyjä töitä. Käänteisesti ajateltuna: loppuuko näin esitetty hyvä äitiys esimerkiksi siihen, jos äiti halvaantuu vaikeasti ja joutuu loppuelämäkseen pyörätuoliin? Jaksamisen ja hyvän äitiyden välinen yhteys on nähtävissä monissa muissakin keskusteluissa. Esimerkiksi keskusteluketjun 11 aloittaja kysyy: ”*Tuleeko muille huono omatunto, jos joku päivä ei jaksa ulos lapsen/lastensa kanssa?!*” Keskusteluketjuissa 7 ja 11 äidit eivät jaksaa tehdä ”*yhtään mitään*” ja arvostelusta osansa saavat myös isät (kk 11).

Ap. olet aivan oikeassa. Vaikka kaikki mammathan täällä huutaa olevansa aivan maailman parhaita äitejä, vaikka eivät hoida mitään perusasioitakaan kunnolla. Ei tehdä lapsille ruokaa, ei ulkoilla kunnolla, ei jakseta imettää, ei jakseta yhtään mitään, mutta auta armias jos joku arvostelee, silloin kyllä riemu nousee. Ihme laiskoja lonttapersepaskiaisia koko palsta täynnä. (Vierailija – 21.6.2005 klo 18:15, viesti 11/15, keskusteluketju 7)

Joo ihmettelen näitä nykyisiä ja -äitejä jotka ei JAKSA tehdä yhtään mitään. Niin moni äiti on liimautunut hanuristaan siihen työtuoliin netin ääreen ja sitten on se suunnaton joukko niitä perheenisä, jotka joutuvat kaikki illat ja viikonloput pitään sohva selässä,

että hankalahan sillai on ulkoilla. (Vierailija – 18.4.2005 klo 14:08, viesti 15/39, keskusteluketju 7)

Viestejä, joissa pohditaan äidin jaksamista tehdä lasten- ja kodinhoitoon liittyviä töitä, esiintyy keskusteluissa niin useasti, että niiden pohjalta esiin piirtyvä huonon äitiyden esitys näyttää kertovan tämän vastakohtasta, laiskasta äidistä.

Suorittavan diskurssin hallitsevin piirre on keskusteluissa esiintyvä kuvailu, millä tavoilla äideille ominaiseksi mielletyt työt tulevat tai pitäisi tulla tehdyiksi. Äidillisten töiden määrällinen ja laadullinen sisältö kerrotaan usein tarkkaan – sekä työsuoritusten määrä että tekemisen tavat mainitaan keskusteluissa. Hyvän äidin ei esimerkiksi mainita joskus ulkoiluttavan lapsiaan, vaan *”ulkoilla pitäisi 1-2x päivässä ollakseen hyvä äiti”* (kk 6, v 1). Samoin hyvä äiti ei vain tarjoa lapselleen ruokaa, vaan *”äiti tekee maukasta ja vaihtelevaa ruokaa”* (kk 2, v 3). Keskusteluissa tuotettuun hyvään äitiyteen ei riitä se, että äiti synnyttää ja imettää, hoitaa lapsiaan ja tekee kotitöitä, vaan töiden ja tekemisten tulee tapahtua tietyllä tavalla. Silloin keskeiseksi nousee se, että kaikkea äitiyteen liittyvää tekemistä ja toimintaa voidaan arvioida: työt voivat tulla tehdyiksi oikein tai väärin, hyvin tai huonosti.

Tekemisen tavat asettuvat hierarkiaan, esimerkiksi imetystä ja korvikkeella ruokkimista ei nähdä tasaveroisina vaihtoehtoina, vaikka vauva tuleeekin molemmilla tavoilla ravituksi. Tätä kuvaa keskusteluketjun 22 viesti, jossa ensin todetaan: *”Kuitenkaan ei imettämällä tai imettämättä jättämisellä mielestäni ole mitään tekemistä äidin hyvyyden kanssa.”* Parin virkkeen päästä sama keskustelija kuitenkin jatkaa: *”Aiheesta voitaisiin keskustella syyllistymättä, sillä moni haluaisi imettää, ainakin alitajuisesti, vaikka av:llä kokeekin tarpeelliseksi puolustella korvikeruokintaansa”* (v 2). Viestin voi aiheellisesti tulkita siten, että imetys on parempi tapa lapsen ravitsemiseen, muutoinhan äidit eivät joutuisi puolustuskannalle. Vauvan ruokinnassa, niin kuin monissa muissakin äidin töissä, on olemassa parempi ja huonompi tapa toimia. Suorittavan diskurssin mukaan äidin tehdessä työt paremmalla tavalla, on myös suurempi mahdollisuus onnistua ja menestyä äitiydessä ja toisaalta toiset tavat saattavat johtaa epäonnistumiseen tai tietoiseen alisuoriutumiseen, eli menemiseen sieltä mistä aita on matalin. Äitiydessä onnistuminen tai epäonnistuminen määrittyy keskusteluissa keskeisesti juuri suhteessa äitiyden töiden oikeaksi miellettyihin suorittamistapoihin. Esimerkiksi keskusteluketjussa 1 keskustellaan hyvän ja huonon äitiyden yhteydestä oikeisiin lastenhoitotapoihin, jolloin eräs keskustelija toteaa: *”Just joo, täällä taas selitellään ja puretaan*

paineita omien epäonnistumisien takia” (v 35). Epäonnistuminen tarkoittaa tässä tapauksessa poikkeamista muutamasta keskusteluissa parempana näyttäytyvästä lastenhoitotavasta.

Hyvän äitiyden esityksissä tyypillinen hierarkia näkyy hyvin esimerkiksi kotiruuan ja teollisen purkkiruuan välillä käydyissä kamppailuissa. Kotiruuan valta-asemaa horjutetaan aika ajoin, mutta itse tehdyn ruuan paremmuus on keskiöön sijoittuva ajattelutapa, johon muut näkökulmat ottavat kantaa. Kotiruuan ylivoimaisuus nousee leimallisen hyvin esiin niissä keskusteluissa, joissa jotkut keskustelijat tuovat puutteellisen keittotaitonsa esille. Ruuanlaittoaidoiltaan vajavainenkin äiti toimii oikein kun yrittää edes joskus tehdä ruokaa. Lapsen ruokkimista käsitteleviä keskusteluja lukiessa ei voi välttyä huomaamasta sitä, kuinka huomattavasti kulttuurisesti arvostetumpaa kotiruoka on teolliseen ruokaan verrattuna. Itse tehdyn ruuan ylivoimaisuus kiteytyy siinä, että teollisesti valmistettu ruoka voi olla parhaimmillaan kuin kotiruokaa.⁸

Vaikka äitiyden näkeminen suorituskeskeisenä on voimakkaasti aineistostani esiin työntyvä piirre, käytetään keskusteluissa suorittaminen-ilmaisua vain kaksi kertaa äitiyden tai vanhemmuuden yhteydessä.

Äitiyskin on nykyään suorittamista Tällä palstalla kun tulee käytyä, niin aina huomaa tekevänsä jotain ”väärin” tai olevansa huono äiti jossakin suhteessa. Ja vaikka miten tekee sitä ja tätä, niin koskaan ei tee tarpeeksi hyvin, jos tämän palstan ”neuvoja” pyrkii noudattamaan. (Vierailija – 7.4.2005 klo 22:36, viesti 1/3, keskusteluketju 9)

– – Mielestäni vika usein onkin juuri siinä, että eletään lasten, eikä vanhempien ehdoilla! Tästä seuraa se mm. se että parisuhde jää lasten jalkoihin ja vanhemmuus on suorittamista, ja sitten vielä ihmetellään miksi pikkulapsiperheiden arki on niin raskasta. (Vierailija – 6.3.2005 klo 12:16, viesti 6/44, keskusteluketju 1)

6.1.2. Taistelevat äidit

Suorittavassa diskurssissa keskustelijoiden erilaiset näkemykset, äitiyden ”ainoista oikeista” suorituksista ja valinnoista, aiheuttavat usein rajujakin kiistoja. Näin käy erityisen helposti silloin, jos jo keskusteluketjun aloitusviestissä toivotaan keskustelijoiden osallistuvan hyvän tai

⁸ Tämä tuli mieleeni nähdessäni Saarioisten tv-mainoksen, jossa einesruokia mainostettiin äitien tekemiksi.

huonon äitiyden määrittelyyn. Joskus tällaisia keskusteluketjun aloituksia voisi kutsua ”haasteen heittämiseksi”.

Naulatkaa nyt perkele taululle ne teesit mitkä ovat hyvän äidin ominaisuuksia! Ja ainoita oikeita vaihtoehtoja! Kun täällä kerran tuntuu olevan niin täydellistä sakkia. Kertokaa nyt ihmeessä meille muillekin ja lopettakaa se toisten mollaaminen ja arvosteleminen viesteissä!!!!!! (Vierailija – 13.1.2005 klo 12:55, viesti 1/19, keskusteluketju 4)

Jatkuvat äitiydestä käydyt kamppailut väsyttävät ja kyllästyttävät ajoittain keskustelijoita. Jotkin keskustelijat kertovat myös itsetuntonsa horjuvan keskustelupalstan vuoksi, ja masennuksesta kärsivää äitiä neuvotaan pysymään poissa Aihe vapaa -palstalta.

Tänään juuri mietin, että kun olen ollut kauemmin tältä palstalta pois, tunnen itseni itsevarmemmaksi äidiksi. (Vierailija – 7.4.2005 klo 22:36, viesti 1/3, keskusteluketju 9)

– – Ja yksi auttava asia vielä oli, että lopetin täällä palstailun. Nyt olen reilun puolen vuoden jälkeen uskaltanut tänne ja kyllä tämä yhtä karsea paikka edelleen on! (Vierailija – 27.4.2005 klo 9:48, viesti 6/8, keskusteluketju 6)

Toisaalta kaikki keskustelijat eivät suhtaudu Aihe vapaa -palstan ”kiistelyihin” tai ”sotaan” yhtä vakavasti, vaan kiivaatkin keskustelut voidaan kokea silkkana ajanvietteenä. Tätä kuvaa hyvin esimerkiksi keskusteluketju 7, jossa eräs keskustelijoista kertoo sairastavansa masennusta. Äidille todetaan: ”AV ei ole ehkä paras mahdollinen hoito masennukseen” (v 9), johon äiti vastaa: ”Päinvastoin, av on erinomainen paikka, koska täällä voi nakata aivot narikkaan ja lukea kevyttä höttöä, tosin joskus myös pistää kaikki peliin ja argumentoida vastustajan pyörryksiin! :) Että kiitos vaan, kaikki av:laiset, olette ihania!” (v 10).

Yksi syy kevyempään suhtautumistapaan saattaa olla se, että Aihe vapaan -keskustelijoita ei pidetä samalla tavalla oikeina ihmisinä kuin esimerkiksi ”reaalielämän” kahvipöytäkeskusteluihin osallistujia. Tätä kuvaa keskusteluketjun 6 viimeisen viestin lausahdus: ”Poistun juomaan kahvia ja keskustelemaan oikeiden ihmisten kanssa.” (v 8) Toisaalta keskusteluissa peräänkuulutettiin myös malttia tulkita viestejä oikein, jolloin kärkevimmit viestit voi ohittaa provokaatioina.

-- Ja muuten: tällä palstalla pitää oppia erottamaan provosoivat kommentit niistä todellisista mielipiteistä...) (Vierailija – 6.3.2005 klo 12:31, viesti 9/44, keskusteluketju 1)

Keskusteluissa viitataan usein ”täydelliseen äitiin” – eli ”supermammaan” ja ”tehoäippään” – joka jaksaa ja taitaa kaikki äidin tekemiset ja työt oikealla tavalla. Täydellinen äiti näyttäytyy usein, vähemmän jaksavan ja vääriä valintoja tekevän, tavallisen äidin vastakohtana ja taisteluparina.

-- Mutta just tätä tää on nykyään, että toiset ihmiset (ne täydelliset äidit) tuomitsevat ja leimaavat tietämättä oikeasti mitään. Hyvähän se on jos teillä jaksetaan aina ulkoilla, mutta ei ne lapset välttämättä ole yhtään sen terveempiä tai paremmin kasvatettuja kuin niissä perheissä joissa ulkoillaan vaikka vain joka toinen päivä. (Vierailija – 18.4.2005 klo 13:59, viesti 9/39, keskusteluketju 11)

No pitäähän sitä supermammojen päästä välillä pätemään jossain ;) (Vierailija – 13.1.2005 klo 13:28, viesti 14/19, keskusteluketju 4)

Täällä taas yksi täydellinen AV:n mamma... (Vierailija – 7.7.2005 klo 11:15, viesti 5/14, keskusteluketju 20)

Täydellisen äitiyden yhteydessä puhutaan välillä ”äitisyndroomasta”, kuten ”pojat käyttänevät sinun hyvä äiti -syndroomaasi hyväkseen” (kk 23, v 6) tai ”Tämä täydellinen äiti syndrooma hajottaa mun pään” (kk 6, v 1). Se, mitä äitisyndroomalla tarkoitetaan, ei selviä täysin keskusteluista, mutta tulkitsemisen sen kuvaavan hyvän äitiyden huipentuman, eli täydellisen äitiyden tavoittelua.

Erityisesti näissä äitiydestä käydyistä taisteluista voi havaita myös useita muita diskursseja, joilla hyvää äitiyttä tuotetaan. Hyvää äitiyttä voi jäljittää esimerkiksi menestysdiskurssiin. Menestysdiskurssi sisältää oletuksen, että menestyminen sinällään on tärkeää ja tavoiteltavaa. Menestyminen on jollain tapaa arvioitavissa oleva ilmiö ja samalla se rakentaa ja ylläpitää hierarkioita. Menestyminen muotoutuu vasta suhteessa toisiin ja toisaalta on itse samalla hierarkia. Menestymisen esityksiä voi tuottaa elämän monilla osa-alueilla, niin työssä, harrastuksissa kuin opiskeluissakin.

Jallinoja (2000, 138) on havainnut tutkiessaan Ilta-Sanomien verkkosivuilla käytyjä keskusteluja, että kirjoittajat liittävät menestymisen vain ansiotyöhön – lastenhoito ja kotityöt eivät anna menestymisen mahdollisuutta. Omasta aineistostani erottuu täysin toisensuuntainen ajatus: Aihe vapaan keskusteluissa lasten- ja kodinhoito käsitetään usein juuri menestysdiskurssin kautta. Onnistumisen tunteet ja äitiydessä menestyminen ovat tärkeitä asioita tutkimissani verkkokeskusteluissa, vaikka verkon ulkopuolisessa yhteiskunnassa ei kotona tehtävää työtä kytkettäisikään menestysdiskurssiin.

Menestysdiskurssin retoriikkaan kuuluu ”antautuminen” tekemiselle. Antautuminen on tärkeä menestymisen ehto yhtä hyvin työssä, urheilussa, tieteessä kuin taiteessakin. Vasta antautumisen tuloksena tulee menestyminen. Myös äitiyteen tulee antautua, jos niin ei tapahdu, saattaa äitiys jäädä jotenkin vaillinaiseksi tai jopa huonoksi. Äiti, joka ei pysty täysin antautumaan äitiydelle – esimerkiksi työnsä vuoksi – saattaa kokea jopa syyllisyyttä työnteostaan. Jos taas äiti ei itse koe työnsä vuoksi syyllisyyttä, saattaa hän kuitenkin kohdata syyllistäviä kannanottoja muilta. Keskusteluketjussa 21 todetaan työssäkäyvälle, 2-vuotiaan lapsen äidille, että ”*ap. huono omatuntosi haisee tänne saakka, turha selitellä*” (v 25). Kyseinen äiti vastaa kirjoittajalle ketjun viimeisessä viestissä, että ”*en tosiaankaan koe huonoa omatuntoa siitä, että käyn töissä*” ja jatkaa: ”*Ehkä vähän siitä, että todellakin TYKKÄÄN käydä töissä*” (v 32).

6.2. Tiedostava diskurssi

Kun suorittavassa diskurssissa hyvä äitiys nähdään tekemisen ja toiminnan kautta, tiedostavassa diskurssissa keskiöön nousee äidin henkinen kapasiteetti. Tiedostavassa diskurssissa kiinnitetään huomiota suorittavaa diskurssia enemmän myös lapseen. Äidin tulee esimerkiksi voida tunnistaa lapsensa luonne ja erityistarpeet, sekä osata hoitaa ja kasvattaa lasta yksilönä.

Tiedostava diskurssi liittyy usein ”lapsen paras” -diskurssiin. Lapsen paras on diskurssi, jolla voidaan saada vastaleiri puolustamaan voimakkaasti omia näkemyksiään tai kenties jopa hiljentää kokonaan toisella näkökannalla olevat keskustelijat. Huomasin nimittäin usean keskusteluketjun päättyvän viestiin, jossa vedotaan tavalla tai toisella lapsen parhaaseen. Lapsen paras -diskurssin voima on siinä, että äidin on vaikea väittää olevansa hyvä äiti ja tehdä samalla vastoin lapsensa parasta. Mitä lapsen paras sitten tarkoittaa? Lapsen paras näyttää sisältävän runsaasti arvoituksellisia aineksia, siihen vedotaan monessa eri yhteydessä ja se voi ilmetä

lapsessa esimerkiksi luottavaisuutena, iloisuutena tai terveytenä, mutta lapsen parasta ei keskusteluissa pyritä selittämään. Joistakin keskusteluista välittyy kuva, ettei sitä selitetä koska se on itsestäänselvyys, jonka keskustelijat kyllä tietävät. Toisin ilmaisten: lapsen paras on kaikille äideille sillä tavoin yhteinen käsite, ettei sitä tarvitse erikseen selittää ja kuvailla. Toisaalta individualistisen kulttuurimme mukaisesti myös lapsi nähdään yksilönä, joten lapsen paras on yksilöllistä. Se, mikä sopii toiselle lapselle, ei sovi toiselle – ”lapsen paras” on lapsikohtaista. Jotta äiti voisi toimia oikein ”lapsensa parhaan” mukaisesti, tulee äidin tuntea ja tiedostaa lapsensa henkilökohtaiset tarpeet. Tiedostava äiti osaa tehdä myös moraalisesti ”oikeita” valintoja. Lapsen paras saa keskusteluissa ajoittain vastaparikseen ”äidin parhaan” kuten keskusteluketjussa 2. Äidin paras näyttäytyy usein alisteisena lapsen parhaalle.

– – Ei voi nimittäin myös sanoa (vaikka jotkut äidit täällä niin haluavat itselleen uskotella), että äidin paras on AINA lapsenkin paras. Onhan se kivaa kuvitella, että lapsikin siitä hyötyy, että äiti käy joka perjantai kapakassa rentoutumassa... mutta ei se ole noin yksinkertaista. – – (Vierailija – 8.6.2005 klo 9:58, viesti 9/16, keskusteluketju 2)

”Lapsen paras” aiheuttaa välillä kiivaita kamppailuja kahden leirin välillä. Yhdessä keskustelussa ”lapsen paras” nousee ensin kahden keskustelijan väliseksi kamppailuksi, johon liittyy myöhemmin muutama muukin keskustelija. Pitkän keskusteluketjun aloittaneessa viestissä pohditaan hyvää ja huonoa äitiyttä lastenhoitotapojen näkökulmasta.

Kylläpä te taas jauhatte p**a** Mitä syyllistämistä se on, jos voi valita kahden ääripään välillä; toinen on lapselle huonompi vaihtoehto, toinen se parempi. Jos valitsee huonomman, OI OI ja VOI VOI! Miksi ei sitten voi elää valintojensa kanssa, vaan pitää piipittää jokaisesta asiasta että syyllistetään. – – (Vierailija – 6.3.2005 klo 13:23, viesti 10/44, keskusteluketju 1)

Kuulehan... Ei ole kaksi ääripäätä, jos toinen vaihtoehto on huonompi. Kaksi ääripäätä on silloin, kun toinen on ylireagointia ja toinen välinpitämättömyyttä. – – (Vierailija – 6.3.2005 klo 13:27, viesti 11/44, keskusteluketju 1)

Mietipäs sinä sitä, miksi et pysty myöntämään sitä, ettet toimikaan lapsesi parhaaksi? Vaikka hyvin voisit. Sitten syyllistyt, ja kirjoittelet juuri tuollaisia piipityspuheenvuoroja. (Vierailija – 6.3.2005 klo 13:37, viesti 15/44, keskusteluketju 1)

15 kerropas sitten, että mikä se on se juttu, joka on lapsen parhaaksi... (Vierailija – 6.3.2005 klo 13:37, viesti 17/44, keskusteluketju 1)

Tuossahan ap listasi jo pari: ”Kyllä kaikki tietävät ne kiistattomat tutkimustulokset, että äidinmaito päihittää korvikkeet menen tullen, kestovaipat kuormittavat luontoa vähemmän ja perhepeti luo lapselle turvallisuutta” Ne, ketkä eivät toimi lapsen edun mukaisesti, ovat huonompia äitejä. – – (Vierailija – 6.3.2005 klo 13:45, viesti 18/44, keskusteluketju 1)

Tiedostava diskurssi kytkeytyy myös toiseen keskeiseen diskurssiin – viranomaisdiskurssiin. Viranomaisdiskurssissa ääneen pääsevät erilaiset asiantuntijat: neuvolan terveydenhoitajat, lääkärit, psykologit ja erilaiset terapeutit. Hyvä äitiys yhdistetään silloin keskusteluissa viranomaisten antamiin suosituksiin ja ohjeisiin. Tällöin voidaan todeta esimerkiksi: ”*Olen hyvä äiti, lapset on täysimetetty suositusten mukaan – –*” (kk 10, v 4). Keskustelijat tuovat harvoin esille, miksi jokin tietty tapa toimia on parempi kuin toinen, saaticka selittävät parempana pidetyn tavan välistä yhteyttä hyvään äitiyteen. Esimerkiksi keskusteluketjussa 5, jossa ketjun aloittaja kirjoittaa kahdeksankohtaisen listan siitä, mikä tekee hänestä hyvän äidin, listan kolme ensimmäistä kohtaa perustuvat suosituksiin.

Olen hyvä äiti ja ihminen

8 syytä miksi olen hyvä äiti

1. Täysimetin 6 kk, imetän kunnes vauva 1 v.
2. Ruokia ei ole aloitettu ennen suositusikää. Teen edelleen kaikki muuta vauvan soseet itse paitsi hedelmäsosen.
3. Kiinteät aloitin tietysti kun vauva täytti 6 kk, tuleeko allergioita selviää myöhemmin.

(Syys03 – 23.4.2005 klo 5:50, viesti 1/6, keskusteluketju 5)

Viranomaisten suosituksia ja ohjeita tuntemattomalle kolmen edellä luetellun kohdan merkitys ei välttämättä avaudu. Suositukseen perehtymättömän voi olla vaikea ymmärtää, miksi kiinteiden antamisen aloitus kuuden kuukauden – ei vaikkapa viiden tai seitsemän kuukauden iässä – voi olla keskustelijan mielestä yhteydessä hyvän äitiyden tuottamiseen. Listan merkitys avautuu vasta kun ymmärtää kysymyksessä olevan viranomaisdiskurssi, jonka sisällä hyvää äitiä tulkitaan ikään kuin viranomaisten silmin, erilaisia ohjeistuksia ja suosituksia korostaen.

6.3. Irtisanoutuva diskurssi

Irtisanoutuva diskurssi on kolmesta havaitsemastani diskurssista itsenäisin ja se on myös ajoittain vastakkainen suorittavalle ja tiedostavalle diskurssille. Irtisanoutuvassa diskurssissa hyvää äitiyttä ei tarvitse suorittaa, eikä hyvällä äidillä tarvitse olla erityisiä henkisiä kykyjä ja taitoja lapsen hoivaamiseen tai kasvattamiseen. Hyvä äitiys nähdään tässä diskurssissa usein itsestäänselvyytenä, joka on kaikissa äideissä luonnostaan. Irtisanoutuvassa diskurssissa irrottaudutaan äitiyden hyvyyden yhdistämisestä mihinkään tiettyyn tekijään.

Tälle diskurssille on luonteenomaista, että siinä on vähemmän yhtä yksioikoisia ja suoraviivaisia kannanottoja kuin muissa diskursseissa. Muihin diskursseihin nähden sitä voi kuvata muita suvaitsevammaksi. Irtisanoutuvaa diskurssia kuvaa hyvin keskusteluissa tavalliset lausahdukset: ”Jokainen äiti tietää itse parhaimman ratkaisun kotinsa ja lapsiensa hyvinvoinnin vuoksi” (kk 21, v 18), ”Sä itse tiedät olevasi hyvä äiti, ihan yks ja hailee mitä ne katselijat ajattelevat!” (kk 15, v 11) ja ”eikös jokainen saa olla sellainen kuin on, vikoineen kaikkineen?” (kk 4, v 3). Tässä diskurssissa käytetään runsaasti sovittelevaa puhetyyliä, jota voisi luonnehtia ”diplomaattiseksi puhetyyliksi”.

– – jokainen taklaa tyylillään, ja jokainen on paras äiti omalle lapselleen. joten ei tapella, eihän ;) (Vierailija – 3.7.2005 klo 17:16, viesti 13/17, keskusteluketju 22)

aivan jokainen tehköön tyylillään ja siten mikä parhaiten sopii perheelle. kaikille ei sovi samat asiat. aikuiset kuten lapsetkin ovat erilaisia yksilöitä. annetaan jokaisen olla se paras äiti omalla valitsemallaan tavalla jonka parhaaksi katsoo lapselleen. (Vierailija – 3.7.2005 klo 17:16, viesti 13/17, keskusteluketju 22) (eppuliini – 23.4.2005 klo 7:58, viesti 2/6, keskusteluketju 5)

– – jokainen on varmaan paras äiti lapselleen, vaikka ei kaikki menisikään täydellisesti. Ja että on hölmöä kytätä muiden tekemisiä raivopäisenä. (Vierailija – 6.3.2005 klo 12:14, viesti 5/44, keskusteluketju 1)

Ajoittain tällaista ajattelua kritisoidaan, kuten keskusteluketjun 3 eräs keskustelija: ”*Huonoa omaa tuntoa ei saa tuntea mistään, sillä jokainen äiti on aina paras mahdollinen äiti sille omalle lapselleen... Ja kissan pissat.*” (v 2).

Irtisanoutuvassa diskurssissa painottuu äidin töiden ja kyvykkyyden sijaan hyvän äitiyden emotionaalinen puoli. Äidin rakkaus liittyy tähän diskurssiin, rakastava äiti on aina epätäydellisyydessäänkin jollain tapaa hyvä äiti. ”Hyvä äiti rakastaa lapsiaan täysin pyyteettömästi, vaatimatta vastarakkautta” (kk 4, v 18) ja ”Hyvän äidin mittari ei kai ole ikä vaan rakkaus lapseen!!!” (kk 17, v 24). Täydellisen äidin sijasta puhutaankin ”riittävän hyvästä äidistä” tai ”tavallisesta äidistä”.

Hyvä äiti tietää, että täydellisyyttä on turha hakea itsestään. Kypsyyttä myöntää että on RIITTÄVÄN hyvä äiti. (Vierailija – 8.6.2005 klo 10:10, viesti 10/16, keskusteluketju 2)

– – Mäkin kyllä yhdyn tohon että hyvä äiti tajuaa että riittävän hyvä riittää. Ihan oikeasti. Ei tarvitse olla täydellinen, ei se lapsikaan ole. Tai mummo tai kukaan muu. Kaikki me ollaan ihan hyviä epätäydellisinä itseinämme, ja ansaitsemme kaiken rakkauden siitä huolimatta.

(Vierailija – 8.6.2005 klo 10:34, viesti 13/16, keskusteluketju 2)

– – Itselläni meni kauan sisäistää se, että aina ei tarvitse olla maailman paras äiti, joskus pelkkä tavallinen äiti riittää. Teet sen mikä on välttämätöntä ja lepääät lopun aikaa. Älä vaadi itseltäsi ihmeitä, ei sitä tee kukaan muukaan. (Vierailija – 27.4.2005 klo 9:18, viesti 2/8, keskusteluketju 6)

Irtisanoutuvalla diskurssilla on aineistossani vähäisempi merkitys kuin muilla; muihin diskursseihin nähden se jää marginaaliin. Se on silti aineistostani hyvin tunnistettavissa – ehkä juuri siksi, että se poikkeaa niin selvästi muista.

7. Johtopäätöksiä ja arviointia

7.1. Diskurssianalyysin yhteenveto

Jäljitin aineistostani kolme keskeistä diskurssia: suorittavan, tiedostavan ja irtisanoutuvan diskurssin. Lisäksi havaitsin muita, vähemmän dominantteja merkityssysteemeitä, jotka näyttäytyivät keskusteluissa lähinnä tukemassa tai selittämässä keskeisiä diskursseja. Tällaiset kolme vähemmän merkityksellistä diskurssia nimesin menestysdiskurssiksi, lapsen paras diskurssiksi ja viranomaisdiskurssiksi. Sisällöllisesti rikkaasta aineistosta olisi toki voinut johtaa useita muitakin diskursseja, etenkin alisteisia, mutta nämä esittelemäni olivat aineistossani helpoimmin jäljitettävissä ja havaittavissa.

Suorittava diskurssi on aineistossani niin keskeinen, että se tuntuu jyräävän muut diskurssit alleen. Suorittava diskurssi tarvitsee toki usein tuekseen tiedostavaa diskurssia, ajoittain ne näkyvätkin toisilleen päällekkäisinä, mutta sen dominoiva asema näyttäytyy suorastaan silmiinpistäväenä. Mistä suorittava diskurssi sitten kertoo? Ainakin siitä, että hyvää äitiyttä mielletään keskusteluissa tekemisen ja toiminnan jatkuvana virtana, jonkinlaisena nykyajan emännysäitiytenä. Tällä tavoin hahmottuvassa äitiydessä on runsaasti yhtäläisyyksiä Satu Katvalan (2001) tutkimukseen, jossa ajallinen jatkumo ulottuu 1900-luvun alkupuolelta vuosisadan loppupuolelle. Näin ajatellen hyvä äitiys näyttäytyy Vauva-lehden keskustelupalstalla yllättävänkin perinteisenä. Toisaalta perinteinen emännysäitiys on saanut seurakseen laadullisen vaatimuksen. Hyvään äitiyteen ei riitä jatkuva touhuaminen, vaan äidin työt on tehtävä myös laadullisesti parhaalla tavalla. Tässä kuvaan astuu tiedostava diskurssi, jossa puolestaan usein vedotaan ”oikeat” äitiyden toimintatavat määrittävään viranomaisdiskurssiin. Tiedostavan diskurssin tärkeyttä korostetaan ja perustellaan arvoituksellisella lapsen paras -diskurssilla. Menestysdiskurssi taas on eräänlainen hyvän äitiyden esityksen motiivi, johon pyritään ja sitä tavoitellaan monilla tavoilla.

Entä mistä kertoo suorittavan diskurssin keskeinen asema aineistossani? Uskon sen kertovan ylipäänsä suorituskeskeisestä kulttuuristamme. Jokainen aikaansa seuraava tuskin on välttynyt huomaamasta, että suorituskeskeisyys ja tehokkuus ovat ajallemme tyypillisiä ilmauksia. Aikuiset ovat tehokkaita työpaikoillaan, lapset ja opiskelijat kouluissa ja opiskelupaikoissaan – ja äidit kodeissaan. Työpaikan hektisyyttä on vaikea paeta rauhalliseen ja kiireettömään

kotielämään, ainakin jos haluaa olla tutkimieni keskusteluiden pohjalta hahmottuva hyvä äiti. Aineistossani on toki muunkin tyyppisiä äitiyden esityksiä, mutta taustalla piilotteleva hyvän äidin vastapuoli, huono äiti näyttää ainakin ajoittain saavan laiskan tai saamattoman äidin muodon. Toisaalta liiallinen ”tehoilu” äitiydessä saa keskustelijoilta kritiikkiä osakseen, silloin äidistä tulee ”täydellinen äiti”. Täydellinen äiti on ehkä vielä hitusen verran laiskaa äitiä etäämpänä hyvän äidin hahmosta. Tyypillistä näille esityksille on, että molemmat äidit, niin laiska kuin täydellinenkin, ovat ikään kuin haukkumanimiä.

Marginaaliin keskusteluissa jäänyt irtisanoutuva diskurssi pysyttelee erossa äitiyden taisteluista ja yrittää rakentaa sopuisampaa keskusteluilmapiiriä. Ilmeisesti se, ettei irtisanoutuvassa diskurssissa pyritä kohti parempaa äitiyttä, vaan hyväksytään nykytilanne, ärsyttää kummankin muun diskurssin käyttäjiä. Kaiken kaikkiaan keskusteluista välittyy mielikuva, että valitsee niin tai näin, on aina jollakin puolella toisia vastaan. Keskustelut kärjistyvät usein väittelyiksi ja välillä niistä kehkeytyy rajujakin sanallisia sotia, joissa vastapuoli saa ajoittain armotonta ryöpytystä osakseen. Kenties juuri siksi irtisanoutuvaa diskurssia ilmenee aineistossani niin harvakseltaan – tätä diskurssia kannattavat äidit eivät jaksaneet, tai halunneet olla sotaissa keskusteluissa mukana, sillä heidän diplomaattinen ja dialogia tavoitteleva puheensa saa harvoin odottamaansa vastakaikua.

Diskurssien kirjo kertoo siitä, että verkkokeskusteluiden äidit elävät monien diskurssien keskiössä. Jotkin keskustelijat kertovat Aihe vapaa -palstan keskusteluiden horjuttavan heidän itsetuntoaan ja aiheuttavan epävarmuutta. Väittäisin kuitenkin, että samaiset ristiriidat ja vastakkain asetellut kuuluvat ainakin jossain muodossa äitien elämään verkon ulkopuolellakin. Tutkimissani verkkokeskusteluissa näkemuserot tuodaan esiin anonyymiuden suojassa kärkevästi, oman ja vastakkaisen leirin rintamalinjat tiivistyvät kiivaissa väittelyissä ja toisen puolen suora sanallinen lyttäminen on sallitumpaa verrattuna esimerkiksi reaalielämän kahvi- tai hiekkalaatikkokeskusteluihin.

Entä olenko yhtään lähempänä myyttisen äitiyden olemusta? Myyttinen äitiys voisi piilotella aineistossani naisen elämään liittyvien luonnollisuuksien yhteydessä, eli synnyttämisen ja imettämisen varjossa. Molemmat ovat vain naiselle mahdollisia asioita, ne ovat vahvasti kytköksissä luonnonjärjestykseen ja toisaalta sellaisia asioita, jotka yhdistävät nykynaisen esihistorialliseen ”myyttiseen” aikaan. Keskusteluissa mainitaan synnytyksen yhteydessä usean kerran sana ”luomusynnytys”. Voisiko ajatella, että juuri luomusynnytyksessä ilman

nykyaikaisia kipulääkkeitä ja hoitotoimenpiteitä nainen olisi lähimpänä esihistoriasta kumpuavaa myyttistä äitiä? Imetys puolestaan näyttäytyy keskusteluissa useamman kerran jonain muuna kuin pelkästään lapsen ruokintana. Imetyskeskusteluille on tyypillistä, että ne ovat yleensä kiivaita ja vakavia. Miksi imetys herättää niin paljon keskustelua, ja miksi imettämättä jättäminen näyttäytyy usein rikkeenä? Toimivatko äidit, jotka eivät imetä, vastoin vain viranomaisten ohjeita ja suosituksia? Vai rikkooko imettämätön äiti luonnonlakia ja katkaiseeko hän samalla siteen ikaikaiseen myyttiseen äitiyteen? Kenties nämä tutkimukseni pohjalta nousevat kysymykset antavat vihjeitä siihen, miten ja miksi myyttinen äitiys elää yhä edelleen keskuudessamme.

7.2. Oman työn pohdintaa ja arviointia

Aiemman Vauvan Aihe vapaa -palstan seuraamisen vuoksi minulle ei tullut yllätyksenä keskustelujen riittäisyys ja keskustelijoiden leiriytyminen toisilleen vastakkaisten ajattelutapojen ääreen. Sen sijaan odotin vielä räväkämpää kannanottoja ja jonkinlaisia selvästi rohkeampia, vaihtoehtoisia hyvän äitiyden esityksiä. Aineistossani hyvä äitiys näyttäytyy kovin perinteisenä, väittäisin että perinteisempänä kuin reaalielämän keskusteluissa. Äitiyden moraalinen liikkumatila on tutkimissani verkkokeskusteluissa kapea ja valinnanvara kilpistyy usein kahteen vaihtoehtoon. Olin myös jonkin verran yllätynyt siitä, että suorituskeskeisyys loistaa niin kirkkaasti esiin tutkimistani keskusteluista. Omien äitiyden kokemuksieni ja reaalielämän äitikohtaamisten perusteella olen joskus ajatellut, että hyvä äitiys voisi yleensä ottaen olla synonyymi ”normaalille” äitiydelle.

Pohtiessani syytä keskusteluissa ilmenevään kovin perinteiseen ajatteluun – muuten hyvin värikkäällä keskustelupalstalla – jäljet johtavat tutkimuksen aineiston hankintaan. Hakukomento sanoilla ”hyvä äiti” tuo välittömästi esiin äitiyden moraalisen puolen, ja aineiston voi jo lähtökohtaisesti olettaa sisältävän runsaasti moraalisia kannanottoja. Jäljittämällä hyvää äitiyttä toisin keinoin, esimerkiksi seuraamalla palstan keskusteluja viikon tai parin ajan, tulee todennäköisesti saamaan saaliikseen varsin erilaisia hyvän äitiyden esityksiä kuin mitä nyt tekemälläni tavalla.

Toisaalta myös aihevalintani hyvä äitiys, tuo aineiston hankintatavasta riippumatta, esiin ”vain” mielipiteitä. Hyvä äitiys ei ole absoluuttinen käsite, vaan hyvä äitiys on jo sinällään moraalinen

mielipide tai kannanotto, tiettyyn asentoon asettumista. Moraalisesta painotuksesta huolimatta useissa keskusteluissa ei suhtauduta hyvään äitiyteen vakavasti tai tosissaan. Keskusteluissa esiintyy ajoittain leikkimielisyyttä, huumoria ja toisten keskustelijoiden hyväntahtoista kiusoittelua. Tämä iloinen ja ystävällismielinen jutustelu jää huonosti kuuluviin koväänisten kiistelijöiden huutojen täyttäessä keskustelutilan. En ole tässä tutkimuksessani kiinnittänyt huomiota juurikaan näihin leikkisiin puhetyyleihin, jotka ansaitsisivat oman tutkimuksensa. Toinen jatkotutkimusaihe tuli mieleeni erään keskustelijan kuvailtua ”mitään jaksamattomien” perheenisien pitävän sohvaa selässään. Olisi mielenkiintoista kuulla, hahmottuuko hyvän isyyden käsite samanlaisena diskurssien välisenä kamppailuna kuin hyvän äitiyden käsite? Millainen on isyyden moraalinen liikkumatila, ja typistyvätkö vaihtoehdot samalla tavalla kahteen mahdolliseen joista toinen on toista parempi?

Aihe vapaan -verkkokeskustelut tarjoavat kiehtovan ja mehevän tutkimusaineiston. Aineistolle tekemäni analyysi kertoo, että perinteinen työteliään äitiyden käsitys – uudenaikaisine laadullisine painotuksineen – elää ja voi hyvin tänäkin päivänä. Tutkimukseni antaa yhden näkökulman tähän moninaiseen aineistoon; se on yksi hyvän äitiyden tulkinta vielä aineistossa piilevien muiden tulkintojen rinnalla.

LÄHTEET

Sähköposti ja verkkosivustot

Kangasniemi, Hanna (2008). Sähköposti 9.6.2008.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus <http://www.kotus.fi/>

Sanastokeskus TSK:n Tietotekniikan termitalkoot www.tsk.fi/termitalkoot/

Sanoma Magazines Finland, Mediaopas
http://mediaopas.sanomamagazines.fi/PublicFiles/1047/www_profiili_Vauva.pdf

Sanoma Magazines -sivustojen viikkoluvut <http://www.tns-gallup.fi/webtoplist/sanomaweb.aspx>

Stakes http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2006/58d_2006.htm

Tilastokeskus, Tieto- ja viestintätekniiikan käyttötutkimus 2007,
http://www.stat.fi/til/sutivi/2007/sutivi_2007_2007-09-28_tie_001.html

Wikipedia <http://fi.wikipedia.org/wiki/Internet>

Aikakauslehdet

Kotiliesi 6.5.2008. 9/2008. Vanhemmuuden syväpuhdistus. Teksti: Marjo Nevala. 16–20.

Meidän perhe 5/2008. Äiti jaksaa. Äiti organisoi. Äiti pomottaa. Äitiys 10 +. Teksti: Mervi Juusola. 54–58.

Seura 30.4.2008/ Nro 18. Ei hyvä eikä huono vaan äiti. Teksti: Tutta Särkkä. 26–31.

Kirjallisuus

Anttonen, Anneli & Sointu, Liina (2006) Hoivapolitiikka muutoksessa. Julkinen vastuu pienten lasten ja ikääntyneiden hoivasta 12:ssa Euroopan maassa. Helsinki: Stakes.

Arpo, Robert (2005) Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja N:O 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Barthes, Roland. (1994) Mytologioita. (Alkuteos 1957) Suomennos Panu Minkkinen. Helsinki: Gaudeamus.

- Donath, Judith S. (2000) Identity and deception in the virtual community. Smith, Marc A. & Kollock Peter (ed.) *Communities in Cyberspace*. London: Routledge. 29–59.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman (1997) *Miten media puhuu*. (Alkuteos 1995) Suomennos Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Fiske, John (1992) *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen*. Suomennos: Veikko Pietilä, Risto Suikkanen & Timo Uusitupa. (Alkuteos 1990) 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Gordon, Tuula (1990) *Feminist mothers*. London: Macmillan.
- Hautamäki, Airi (1999) Yksilöllistyminen psykologisen naistutkimuksen haasteena – nainen äitinä, äiti yksilönä. *Naistutkimus* 3/99. 57–67.
- Herring, Susan C. (2004) Computer-mediated discourse analysis: An approach to researching online behaviour. Barab, S. A., Kling, R. & Gray, J. H. (Eds.). *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning*. New York: Cambridge University Press. Tulostettu verkosta 20.4.2008 osoitteesta: <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/cmda.html>
- Häggman, Kai (1994) *Perheen vuosisata: perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa*. Helsinki: SHS.
- Jallinoja, Riitta (1986) *Tulevaisuuden nainen*. Julkaisussa: *Nainen taloudellisena vaikuttajana nyt ja tulevaisuudessa*. OKOn seminaari 22.9.1986.
- Jallinoja, Riitta (2000) *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- Jallinoja, Riitta (2006) *Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä*. Helsinki: Gaudeamus Kirja.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Eeva (1996) *Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä*. Tampere: Gaudeamus.
- Julkunen, Raija (1994) *Suomalainen sukupuolimalli – 1960-luku käänteenä*. Anttonen, Anneli, Henriksson, Lea & Nätkin, Ritva. (toim.) *Naisten hyvinvointivaltio*. Tampere: Vastapaino. 179–201.
- Katvala, Satu (2001) *Missä äiti on? Äitejä ja äitiyden uskomuksia sukupolvien saatossa*. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research*; 186. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Korhonen, Merja (1996) *Äideiltä tyttärille periytyvä naiskulttuuri ja huolenpidon ansat*. *Naistutkimus* 1/1996, 13–28.
- Kortteinen, Matti (1982) *Lähiö: tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Otava.

- Kunelius, Risto (2003) Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. 5.uudistettu painos. Helsinki: WSOY.
- Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Lammi-Taskula, Johanna (2004) Perhevaiheet ja elämäntilanteet. Pienet lapset: äidit perhevapaalla. Salmi, Minna & Lammi-Taskula Johanna (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Helsinki: Stakes. 40–45.
- Lyotard, Jean-Francois (1985) Tieto postmodernissa yhteiskunnassa. Suomennos Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Malin, Maili (2001) Luomulapsi, pakkashemmot ja Täti Punainen – lapsettomuutta kokeneiden naisten vertaisryhmä Internetissä. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2001:38. 120–138.
- McQuail, Denis (1994) Mass Communication Theory: An Introduction. 3rd edition, London: Sage.
- Munnukka, Terttu & Kiikkala, Irma (2001) Virtuaalihakkeelaatikko. Äitien kokemuksia internetin postituslistoista arjen apuna. Yhteiskuntapolitiikka 66:6. 513–522.
- Naskali, Päivi (1998) Tyttö, äiti, kasvatus. Kohti feminiinistä kasvatusfilosofiaa. Acta universitatis lapponiensis 18. Rovaniemi: Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Nenola, Aili (1986) Miessydäminen nainen. Naisnäkökulma kulttuuriin. Helsinki:SKS.
- Niemelä, Pirkko (1979) Äidiksi tuleminen ja äitiydestä irtautuminen elämän kriisivaiheina. Eskola Katariina, Haavio-Mannila, Elina & Jallinoja, Riitta (toim.) Naisnäkökulmia. Helsinki: WSOY.
- Notko, Marianne & Sevón, Eija (2008) Äitiys ja koti naisten keskinäisissä jännitteisissä perhesuhteissa. Sevón, Eija & Notko, Marianne (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Gaudeamus. 111–130.
- Nousiainen, Kirsi (2004) Lapsistaan erillään asuvat äidit. Äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Nätkin, Ritva (1994) Väestöpolitiikka, abortti ja äitiys – hyvinvointivaltion ammattilaisten ja naisten suhteen tarkastelua. Anttonen, Anneli, Henriksson, Lea & Nätkin, Ritva. (toim.) Naisten hyvinvointivaltio. Tampere: Vastapaino. 129–155.
- Nätkin, Ritva (1997) Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset. Tampere: Gaudeamus.
- Ollikainen, Heikki (2004) Turmiolan Tommi Internetissä – sisällönanalyysi Päihdelinkin alkoholismikeskustelusta. Lisensiaatintutkielma. Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.
- Pietilä, Veikko (2001) Yleisönosasto ja Internet keskusteluareenoina. Tiedotustutkimus 24:2. 18–33.

Rapola, Martti (1960) Sanojemme ensiesiintymisiä Agricolasta Yrjö Koskiseen: Valikoima. Tietolipas 22. Helsinki: SKS.

Salmi, Minna (2004) Työn ja perheen yhteensovittamisen kentät. Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Helsinki: Stakes. 1–9.

Savolainen, Reijo (1998) Tietoverkot kansalaisten käytössä. Internet ja suomalaisen tietoyhteiskunnan arki. Finnish Information Studies. Tampere: Tampereen yliopisto.

Sulkunen, Irma (1987) Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus. Alapuro, Risto, Liikanen, Ilkka, Smeds, Kerstin & Stenius, Henrik (toim.) Kansa liikkeessä. Helsinki: Kirjayhtymä, 157–175.

Takala, Pentti (2000) Lastenhoito ja sen julkinen tuki. Stakes, Tutkimuksia 110. Helsinki: Stakes.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Wellman, Barry & Gulia, Milena (2000) Virtual communities as communities. Net surfers don't ride alone. Smith, Marc A. & Kollock Peter (ed.) Communities in Cyberspace. London: Routledge. 167–194.

Vuori, Jaana (2003). Äitiyden ainekset. Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa – Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki : Gaudeamus. 39–63.

LIITTEET

Liite 1. Vauvan verkkosivuston keskustelupalstan säännöt

Sääntöjä keskustelijoille

1. Yleiset säännöt

Vauva.fi ja perhe.fi ovat yhdessä suomalaisten vanhempien ykkössivusto, ja sivuston keskustelut ovat avoimia kaikille. Vaikka keskusteluja käydään nimimerkin suojassa, kirjoittajien toivotaan noudattavan hyviä tapoja. Näillä säännöillä turvataan keskustelurauhaa ja keskustelijoiden viihtymistä.

Sananvapauteen liittyy aina myös vastuu, ja tarvittaessa kirjoittaja voidaan saattaa vastuuseen tekstistään. Kaikista aiheista voi keskustella asiallisesti.

Vauva-lehti ja Meidän Perhe -lehti eivät vastaa keskusteluissa esitetyistä aineistoista tai mielipiteistä tai niiden seurauksista. Vastuu viestien sisällöstä ja seurauksista kuuluu kirjoittajalle. Älä siis kirjoita, liitä tai linkitä viesteihisi mitään sellaista, jota et olisi valmis sanomaan tai näyttämään myös omalla nimelläsi. Suomen lain vastainen rikollinen toiminta ja siihen yllyttäminen on kielletty.

Keskustelun ylläpitäjällä on oikeus poistaa asiattomat viestit keskusteluista.

2. Tekijänoikeudet

Tämän sivuston keskusteluihin ei saa kopioida tekstiä tai liittää kuvia tai tiedostoja muista julkaisuista tai linkkejä niihin. Se rikkoo tekijänoikeuslakia. Piratismiin eli laittomaan tiedostojen välittämiseen liittyvät Suomen lain mukaan laittomat keskustelut ja linkit ovat kiellettyjä.

3. Hyvien tapojen noudattaminen

Älä ivaa, hauku tai loukkaa muita keskustelijoita tai nimellä mainittuja yksityisiä ihmisiä. Yksityishenkilöiden kuva-arvosteluita tai keskusteluita, jotka aiheuttavat kunnianloukkauksia, ei haluta tälle sivustolle.

Kiellettyjä ovat yksityiskohtaiset ja mässäilevät kertomukset ihmisiin tai eläimiin liittyvistä kuolemantapauksista tai väkivallasta sekä ihmisten harhaanjohtaminen tai tarkoituksenmukainen haitan tuottaminen.

Älä esitä toisen yksityiselämästä sellaista tietoa, yhteystietoja, vihjausta tai kuvaa, joka saattaisi aiheuttaa vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa.

Herjaus, kunnianloukkaus, yksityisen loukkaaminen, rasismi tai kansanryhmää vastaan kiihottaminen on kielletty tämän sivuston keskusteluissa.

4. Asiattomat tai laittomat linkit

Keskustelut eivät saa sisältää linkkejä, joiden päämääränä on markkinoida tai mainostaa jotakin tuotetta tai palvelua.

Keskusteluihin ei saa kirjoittaa asiattomia tai laittomia linkkejä, joita ovat muun muassa linkit kuviin, tiedostoihin tai sivuille, jotka sisältävät pornografiaa, pedofiliaa tai ihmisiin tai eläimiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä linkit, joiden sisältö rikkoo tekijänoikeuksia.

5. Linkit viestissä

- Älä laita linkkiä viestin otsikkoon.
- Mainitse viestissä aina linkin sisältö ja kohde.
- Yksityishenkilöihin kohdistuva kuva-arvostelu on kielletty.

6. Keskusteluiden häiriköintiä on muun muassa:

- Rikollinen tai muu sääntöjen vastainen toiminta tai siihen yllyttäminen.
- Toisten ihmisten kiusaaminen, haukkuminen ja häiriköinti.
- Muiden harhaanjohtaminen, esimerkiksi esiintyminen jonkun toisen ihmisen nimellä tai henkilöllisyydellä.
- Ihmisten yksityisasioiden kertominen ilman asianomaisen lupaa tai suostumusta.
- Yksityisyyttä loukkaavat viestit.
- Massapostitus ja saman viestin kirjoittaminen moneen kertaan.
- Törkeä kiroilu.
- Turha huutaminen: netissä ISOJEN KIRJAINTEEN käyttäminen tulkitaan huutamiseksi

7. Keskustelupalstat on tarkoitettu yksityishenkilöiden käyttöön

Tämän sivuston keskustelupalstat eivät ole kaupankäyntiä tai markkinointia varten. Käytettyjä tavaroita voit kaupata sivuston Osta & myy -palvelussa. Muistathan, että lääkkeitä, lääkevalmisteita tai esimerkiksi ehkäisypillereitä ei saa kaupata palvelussamme. Tämän määrää lääkelaki.

Mainontaa sisältävät ja nettihuutokaupankäyntiä mainostavat viestit poistetaan keskusteluista ja Osta & myy -palstatla.

Kaupalliset viestit, yritysmarkkinointi ja linkit verkkokauppoihin ovat kiellettyjä. Jos haluat yrityksellesi ilmoituksen, ota yhteyttä Sanoma Magazines Finlandin ilmoitusmarkkinointiin.

8. Ilmoita sääntöjen rikkojasta ja häiriköstä

Jos huomaat, että joku rikkoo näitä sääntöjä tai Suomen lakia tai muuten häiriköi, paina viestin yhteydessä olevaa "Ilmoita asiaton viesti" -kohtaa.

9. Sääntöjen rikkomisen ja häiriköinnin seuraukset

Sääntöjen vastainen käyttäytyminen johtaa viestin tai koko viestiketjun poistoon. Muita häiritsevien keskustelijoiden IP-osoite voidaan jäljittää myöhemmin, vaikka keskustelu tapahtuisikin nimettömänä.

Toimituksella on oikeus poistaa tai poistattaa asiattomia viestejä oman harkintansa mukaan. Häiriköinti voi johtaa IP-osoitteen pääsyn estoon keskustelupalstoille joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Tarvittaessa teemme yhteistyötä viranomaisten kanssa.

Liite 2. Aineistohaku Vauvan keskustelupalstan hakukoneella

Hakusana

Alue/alueet

Etsi viestiä

Näytä tulosta, joihin sopivat

Aikasuodatin aikana ennen